

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

Nr. 3
1977

KAP OG FORHOLDET TIL
VENSTREFLØJEN

KRITIK AF VS —
EN BRUDERKLÆRING

DEBAT: KVINDEKAMPEN

KAPITALISMENS KRISER

OM KLASSEKAMPENS
FORTSÆTTELSE UNDER
SOCIALISMEN

ANMELDELSER

TEGN ABONNEMENT !

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen, »KAP og forholdet til venstrefløjen,« fremlægger en analyse af KAP's situation i dag. Herunder de objektive betingelser for partiets taktisk, defensive position, partiets forhold til venstrefløjen og dens opportunistiske »enhedsbestræbelser«, modsætningerne mellem KAP's og venstrefløjens strategier, og partiets kamp mod venstreopportunismen.

Artiklen »Kritik af VS - en bruderkærlighed«, indeholder en grundig politisk redegørelse for, hvorfor en gruppe forhenværende medlemmer af VS har brudt med VS og har søgt om optagelse i KAP. Kritikken af VS koncentrerer sig om modsætningerne mellem teori og praksis i VS's forhold til bl.a. 1. Opfattelsen af partiets rolle. 2. Forholdet til revisionismen, 3. Forholdet til reformismen. 4. Forholdet til Sovjetunionen. 5. Statsopfattelsen og forholdet til parlamentet.

I *Debatrubrikken* diskuteres spørgsmålet om udviklingen af en kommunistisk kvindepolitik. Debatrubrikken to indlæg behandler specielt hovedlinierne i de to modstridende opfattelser af, hvad der er *grundlaget* for kvindeundertrykkelsen.

Artiklen, »Kapitalismens kriser«, giver en generel introduktion til de modsigelser i den kapitalistiske produktionsmåde, der bevirker de kapitalistiske kriser. Desuden omhandler artiklen i store træk årsagerne til den danske kapitalismes aktuelle krise.

Artiklen, »Om klassekampens fortsættelse under socialismen,« tager udgangspunkt i Hua Kuo-Fengs artikel i Peking Review nr. 19, 1977: »Før revolutionen under proletariats diktatur igennem til enden,« og rummer en historisk argumenteret diskussion af bl.a. årsagerne til borgerskabets opståen i Sovjetunionen, det materielle grundlag for klassekampens fortsættelse under socialismen, og erfaringerne fra den fortsatte klassekamp på det politiske, ideologiske og økonomiske område.

Anmeldelser af »DKP i 30'erne,« af Bent Egå Christensen mfl. Og af »Kapitalismen og venstrefløjen i Libanon,« af Muhammed Kichli, samt »Klassekampen i Libanon,« udgivet af organisationen

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

FORLAGET

3260896155

Pris 15,- kr.

ISSN: 0105-1903

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

Nr.3
1977

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Politisk-Teoretisk tidsskrift
for Kommunistisk Arbejderparti

Redigeres af et udvalg. Ansv. redaktør: Frederik Dehlholm.

Redaktionen afsluttet 15. maj 1977.

Abonnement: 75 kr. for 6 numre. Løssalg 15 kr. pr. stk.

Pengene indsættes på giro 9 21 41 27

Forlaget OKTOBER, Studiestræde 24, 1455 København K.
ISSN 0105-1903

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen, »KAP og forholdet til venstrefløjen«, fremlægger en analyse af KAP's situation i dag. Herunder de objektive betingelser for partiets taktisk, defensive position, partiets forhold til venstrefløjen og dens opportunistiske »enhedsbestræbelser«, modsætningerne mellem KAP's og venstrefløjens strategier, og partiets kamp mod venstreopportunismen.

Artiklen »Kritik af VS - en bruderkklæring«, indeholder en grundig politisk redegørelse for, hvorfor en gruppe forhenværende medlemmer af VS har brudt med VS og har søgt om optagelse i KAP. Kritikken af VS koncentrerer sig om modsætningerne mellem teori og praksis i VS's forhold til bl.a. 1. Opfattelsen af partiets rolle. 2. Forholdet til revisionismen, 3. Forholdet til reformismen. 4. Forholdet til Sovjetunionen. 5. Statsopfattelsen og forholdet til parlamentet.

I *Debatrubrikken* diskuteres spørgsmålet om udviklingen af en kommunistisk kvindepolitik. Debatrubrikkens to indlæg behandler specielt hovedlinierne i de to modstridende opfattelser af, hvad der er *grundlaget* for kvindeundertrykkelsen.

Artiklen, »Kapitalismens kriser«, giver en generel introduktion til de modsigelser i den kapitalistiske produktionsmåde, der bevirker de kapitalistiske kriser. Desuden omhandler artiklen i store træk årsagerne til den danske kapitalismes aktuelle krise.

Artiklen, »Om klassekampens fortsættelse under socialismen«, tager udgangspunkt i Hua Kuo-Fengs artikel i Peking Review nr. 19, 1977: »Før revolutionen under proletariatets diktatur igennem til enden,« og rummer en historisk argumenteret diskussion af bl.a. årsagerne til borgerskabets opståen i Sovjetunionen, det materielle grundlag for klassekampens fortsættelse under socialismen, og erfaringerne fra den fortsatte klassekamp på det politiske, ideologiske og økonomiske område.

Anmeldelser af »DKP i 30'erne«, af Bent Egå Christensen mfl. Og af »Kapitalismen og venstrefløjen i Libanon« af Muhammed Kichli, samt »Klassekampen i Libanon«, udgivet af organisationerne FS og FMI.

INDHOLD

KAP og forholdet til venstrefløjen	side 11
Kritik af VS - en bruderk læring	side 24
Om kvindekampens grundlag	side 47
Til kvindediskussionen	side 53
Kapitalismens kriser	side 59
Om klassekampens fortsættelse under socialismen	side 77
Anmeldelser	
DKP i 30'erne	side 97
Kapitalismen og venstrefløjen i Libanon	side 101
Klassekampen i Libanon	side 103

Til vore læsere:

KOMMUNISTISK TRIDSSKRIFT, der er begyndt at udkomme 6 gange om året, er i højere grad begyndt at fungere som et aktuelt tidsskrift for KAP.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT blev oprettet i efteråret 1973, efter KFML havde gjort op med forestillingerne om, at det kommunistiske parti ville blive dannet som følge af en udvikling og sammenslutning af de såkaldte venstrefløjsorganisationer. KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT overtog en del af de opgaver, som KFML's avis tidligere havde varetaget, nemlig de længere teoretiske analyser. I overensstemmelse med KFML's udviklingsniveau var KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT ikke i starten et led i udviklingen af en konkret politik, men bragte udelukkende generelle teoretiske artikler samt analyserende baggrundsartikler. Dette har op til og efter partidannelsen ændret sig. KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT er blevet mere aktuelt, debaterende og et nødvendigt led i en åben debat om udmøntningen af KAP's partiprogram (jvf. fx. artiklerne om Boligkampen, Kvindekampen og om Fagkritik og studenterkamp i sidste nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT).

Således er de emner KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT i dag forsøger at behandle, følgende:

- Overordnede økonomisk/politiske analyser af den nationale og internationale klassekampssituation, samt mere uddybende baggrundsartikler om enkelte lande.
- Artikler der opridser hovedlinien for partiets udvikling i forhold til klassekampssituationen herunder den såkaldte venstrefløj.
- Artikler der i forhold til ovenstående trækker det teoretiske grundlag for partiets politik op, og artikler der herudfra lægger og debaterer partiets langsigtede og dagsaktuelle politik.
- Artikler der opsummerer dagsaktuelle kampe - et led i udviklingen af politikken.
- Artikler der særskilt kritiserer de såkaldte venstrefløjsorganisationers politisk/teoretiske grundlag.
- Historiske artikler der uddyber udarbejdelsen af KAP's politik
- Debat og anmeldelser.

Den kommunistiske teori og politik, strategi og taktik springer ikke umiddelbart frem af en klassekampspraksis. Det kræver at man ud fra Marxisme-leninisme-Mao TseTung-tænkningen tilegner sig den dialektisk materialistiske metode, ud fra arbejderklassens interesser og igennem praksis anvender denne metode på den konkrete historiske virkelighed, for en revolutionær forandring af denne virkelighed. I kamp mod klassesamarbejdet må vi

afsløre dets skønmalning af det kapitalistiske samfund sådan som det umiddelbart fremtræder, afsløre at ikke alle er lige, men at arbejderklassen er udbytet og undertrykt, og ikke kan stemme sig til socialismen, selv om det umiddelbart kunne se sådan ud, og vise at for at nå kommunismen, må arbejderklassen smadre det borgerlige statsapparat og oprette proletarietets diktatur.

KAP har i kampen mod »Venstre«-opportunisten, som er hovedfaren i partiet, opsummeret, at det ideologisk/politiske niveau i partiet er for lavt og at hovedforudsætningen for at styrke kampen mod »venstre«-opportunisten og udvikle politikken er et opgør med »venstre«-opportunisten i partiets tænkemåde og arbejdsmetoder, herunder et grundigt arbejde med de strategiske og taktiske overvejelser i lederne i KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT nr. 1 og nr. 3/1977. Følgelig har partiet besluttet at opprioritere det ideologisk/politiske arbejde – derfor oprettelsen af partiskolen og derfor opprioriteringen af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT.

I centrum for kampen mod »venstre«-opportunisten og for udviklingen af politikken står udviklingen af en strategisk plan, et handlingsprogram for partiet. (Se lederen i dette nummer). KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT spiller en væsentlig rolle i udformningen af dette handlingsprogram, det er her, oplæggene til de forskellige dele af dette bringes – det er her, de debatteres.

Den nyreformistiske samlings forsøg på at isolere KAP fortsætter stadig og er i en vis grad lykkedes. I kampen for at sprænge disse isolationsforsøg spiller polemikken omkring de strategiske spørgsmål en væsentlig rolle da det netop er her den ny reformistiske samling står svagt og splittet. (Se nærmere herom i lederen i dette nummer). I denne polemik skal KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indtage en fremskudt position.

Selvom KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT er inde i en positiv udvikling har det mange mangler. Vi opfordrer derfor alle, der er interesseret i udviklingen af KAP's politik, til at diskutere udviklingen af Kommunistisk Tidsskrift set i lyset af lederen i KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT nr. 1 samt lederen i dette nummer. Kritiser KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, kom med forslag til emner, vi skal tage op osv. Skriv til os om det.

I overensstemmelse med den åbne linie KAP har lagt for diskussionerne for udvikling af partiets politik, håber vi, at flere på den ene eller på den anden led vil deltage i styrkelsen af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Har I haft nogle diskussioner, der har vist, at nogle væsentlige politisk-teoretiske emner trænger til afklaring, så skriv; er der emner, som I mener trænger til en grundigere behandling end den kan få i Arbejderavisen, så skriv. Brug KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT.

Hvis du gerne vil skrive noget og gerne vil have støtte dertil, eller du ønsker at deltage i skrivningen om et bestemt emne, som du er godt inde i, så skriv – så finder vi ud af det sammen. Iøvrigt det er ikke *alt*, hvad vi modtager, vi bringer i KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Vi vurderer først, hvor væsentligt indlægget er, hvor meget nyt der er i det, og om det vil fremme diskussionerne for udviklingen af politikken (hvilket stærkt kritiske indlæg bestemt også kan bidrage til).

Derfor vil vi foreslå, at du, inden du evt. giver dig i kast med større skrivelser til KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, kontakter os for at høre om mulighederne

for, at dit indlæg vil blive bragt.

(Hvis du selv i forbindelse med din uddannelse har lavet et speciale eller en god afløsningsopgave som du mener, vi kan bruge enten til direkte at bringe den (som fx. artiklen: »DKP 1930-1938« i KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT nr. 6) eller vi kan bruge den som baggrundsmateriale til at skrive en artikel, (som det fx. var tilfældet med artiklen: »Kaprustningen imellem supermagterne« i KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT nr. 2/1977).

Send sådanne opgaver til os, forlaget Oktober vil evt. også kunne bruge nogle af dem til større udgivelser.)

Uden revolutionær teori, ingen revolutionær bevægelse!

400 nye abonnenter til Kommunistisk Tidsskrift!

Fra og med dette nummer starter vi en abonnementskampagne for KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Målet er 400 nye abonnenter. Vi mener at dette skulle være et realistisk mål, da oplagsantallet for KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT for tiden er 2500. Kampagnen afsluttes 1. oktober. Vi starter denne kampagne pga. den ovenfor skitserede vigtighed af at styrke udviklingen af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Det umiddelbare mål med kampagnen er at øge udbredelsen af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT; at udvikle en mere fast skare af læsere og debattører; at styrke KOMMUNISTISK TIDSSKRIFTs økonomi.

Alle der slutter op om udviklingen af KAP's politik opfordres til at tage aktiv del i kampagne. KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT beskæftiger sig med alle aspekter af klassekampen, sælg KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT også til kammerater, der kun er interesserede i en af artiklerne i det, brug hertil også ældre numre af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Ligesom med Arbejderavisen er grundlaget for et øget abonnementstal et øget løssalg. Du kan få KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT i kommission hos din KAP-kontakt, eller hvis du ikke kender nogle KAP'ere, så ved at skrive til KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT. Kommission vil sige, at man får tilsendt det antal eksemplarer, man ønsker (evt. også gamle numre), og at man til en angiven dato tilbagesender evt. usolgte numre og penge for de solgte numre.

Til kammerater, der er interesserede i at tegne abonnement, kan vi nævne, at vi til de kommende numre *foreløbigt* har *planlagt* bl.a. følgende artikler, (dette er en *foreløbig planlægning* og altså *ingen garanti* for at artikler om alle disse mener *vil* blive bragt):

- Udviklingen i Kina idag
- De demokratiske rettigheder under kapitalismen og betydningen af kampen for dem
- En kommunistisk politik for ungdommens kamp
- Krav til en dansk udenrigspolitik
- RUC-kampen 1977
- Strejken på Berlingeren
- Dialektik og modsigelser

- Kritik af de såkaldte venstrefløjsorganisationer
- Kritik af strukturalismen, en »marxistisk« filosofi, der er på mode i dag
- Debat om udviklingen af KAP's kvindepolitik
- Flere anmeldelser
- Iøvrigt artikler om udviklingen af KAP's politik på forskellige områder.

Hvis der er nogle af læserne af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, der godt kunne tænke sig at deltage i arbejdet med nogle af disse ting (herunder fx. også anmeldelse af bøger om et emne, man er godt inde i) vil vi meget gerne høre fra jer.

Redaktionen

Leder:

KAP og forholdet til venstrefløjen

Det er nu mere end et halvt år siden, Kommunistisk Arbejderparti blev stiftet. Hvordan står partiet i dag? Hvordan står det i forhold til andre politiske kræfter? Hvad er dets styrke? Hvad er dets svagheder? Hvilke opgaver ligger foran os?

Stiftelsen af KOMMUNISTISK ARBEJDERPARTI i slutningen af november 1976 var resultatet af en lang partiforberedende proces. Denne proces førte frem til vedtagelsen af partiets program på den stiftende kongres, til en betydelig vækst i medlems- og sympatisørtallet, til oprettelsen af partiorganisationer i en række byer uden for København og Århus, til en konsolidering af partiets internationale forbindelser og til en voksende politisk praksis, der igen har afkastet og stadig afkaster flere og flere erfaringer, som partiet kan bygge på i videreudviklingen af politikken.

Et kommunistisk partis udvikling er imidlertid ikke bare resultatet af en målrettet politisk virksomhed. Vel er partiets styrke og svagheder afhængig af partiets evne til at udmønte marxismen-leninismen-Mao Tsetung-tænkningen i en konkret politik og en tilsvarende praksis, men partiet udvikler sig og sin indflydelse på baggrund af en række objektive betingelser. Partiets indflydelse øges ikke, bare fordi partiet *ønsker* det.

Når partiet vurderer sit arbejde, når det vurderer styrken og svaghederne i arbejdet, så må det se sit arbejde i relation til de betingelser, partiet virker under.

Det lyder banalt – men ikke desto mindre vil der altid i det kommunistiske parti være to fejlagtige tendenser i den måde, man betragter partiets forhold til omverdenen på. Den ene fejlagtige tendens består i en overvurdering af egne muligheder; man siger: Hvis blot alle fejlene rettes i partiet, hvis man blot udnytter alle partiets ressourcer, så findes der ingen grænser for partiets gennemslagskraft. Den anden fejlagtige tendens består i, at man ser sig blind på vanskelighederne, på den tilsyneladende så overmægtige fjende; man siger: Partiet er hundrede procent godt nok; alle fejl i partiet er i virkeligheden ikke fejl, men blot en uundgåelig følge af de besværlige betingelser, hvorunder partiet virker.

Partiet – og tidligere KFML – har været plaget af begge sygdomme. I en periode, hvor splittelser og vanske-

ligheder gjorde KFML til en organisation, hvis medlemstal kunne tælles på tre hænder, var der en tendens til at give de ydre betingelser skylden for al elendigheden. Og det forlængede naturligvis pinen.

Men KFML brød isolationen. Trods alt. Og så dukkede den anden fejlagtige tendens op. Nu gik det stærkt. KFMLs politik slog igennem. Flere og flere sluttede op om forbundet. Partidannelsen blev en nærværende realitet. Og hvad var der så egentlig i vejen for, at forbundet og senere partiet bare voksede og voksede, at dets politik hastigt vandt større og større udbredelse? Bare viljen og evnen var der, så ville partiets indflydelse vokse ind i himmelen. Bare KFML – og senere partiet – med stadig større energi lagde sit hele program på arbejderklassens bord, så ville partiets linie hastigt sejre. Det drejede sig blot om at få masserne til at gribe de vises sten.

Kampen mod voluntarismen

Denne *voluntarisme*, dvs. forestillingen om, at bare linien og viljen og evnen er der, så kan forbundet og partiet fare fremad med syvmileskridt, kan kun vinde indpas, hvis man lukker øjenene for de betingelser, hvorunder partiet virker, hvis man undlader at analysere styrkeforholdet mellem klasserne og herunder styrkeforholdet mellem de politiske kræfter, som partiet konfronteres med, og hvis man ser bort fra den kamp, de politiske kræfter fører imod partiet. Voluntarismen er et ægte barn af »venstre«-opportunismen, af forestillinger om, at man kan nå socialismen ved at gå syv mile foran arbejderklassen og få den til at følge sig på grundlag af fraser og floskler og det totale pro-

gram for socialismen og kommunismen.

Igennem længere tid har partiet bekæmpet »venstre«-opportunismen og dermed voluntarismen. Vi har bekæmpet den teoretiske dogmatisme, der ved hjælp af citatmageri indbilder sig, at den danske klassekampsvirkelighed kan indordnes under forudgivne sande sætninger fra marxismens klassikeres værker. Vi har bekæmpet 'alt eller intet'-enhedspolitikken, der udelukkede enhed omkring konkrete kampspørgsmål – også med partier og organisationer, som vi iøvrigt er grundlæggende uenige med. Vi har bekæmpet forestillinger om, at strategiske mål – såsom kampen for at få Danmark ud af NATO og kampen for at gøre fagforeningerne til kamporganisationer – kunne nås, inden år og dag hvis blot man brugte de rigtige paroler tilstrækkeligt mange gange.

Defensiv strategi

Et led i denne kamp mod »venstre«-opportunismen har været en undersøgelse af styrkeforholdet mellem klasserne og en undersøgelse af, hvad dette styrkeforhold på kort og lang sigt betyder for den revolutionære strategi og taktik. (Se KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, nr. 1, 1977, Lederen: Om udviklingen af partiets strategi og taktik, si. 9–29)

I denne LEDER slog vi fast, at »trods den kendsgerning, at dansk kapitalisme er ramt af en cyklisk krise, er det tydeligt, at borgerskabet er i offensiven og arbejderklassen i defensiven«. (si. 13) Og vi slog videre fast, at »Kommunistisk Arbejderpartis beskeden størrelse og indflydelse må for partiet indgå i vurderingen af styrkeforholdet mellem klasserne. Det kommunistiske partis svaghed er en

følge af mange faktorer, men først og fremmest er den en følge af arbejderklassens defensive situation, samtidig med, at partiets svaghed medfører, at arbejderklassen ikke er i stand til at føre en målrettet kamp mod borgerskabets offensiv.« (si. 15)

Ud fra denne vurdering af styrkeforholdet mellem klasserne og herunder af partiets styrke slog LEDEREN fast, at den strategi, partiet må følge, ikke kan være en strategi, der lader, som om arbejderklassens sejr over borgerskabet står lige for døren. Tværtimod må strategien være *defensiv*.

Dermed menes, »at man gennem *langvarig kamp* søger at føre planen (dvs. den strategiske plan) ud i livet, dvs. at man gennem sin forsvars- og afværgestrategi prøver at dæmme op for, at standse fjenden. Sagt på den danske klassekamps forhold: Over for borgerskabets offensive strategi for at konsolidere kapitalismen og stække arbejderklassen stiller det kommunistiske parti den defensive strategi, dvs. en helhedsplan, der tager sigte på at *forhindre* borgerskabet i at forværre arbejderklassens samlede udgangspunkt i klassens objektive kamp for socialismen.« (si. 16)

Endelig slår LEDEREN fast, at den defensive strategi ikke udelukker taktiske offensive fremstød. Tværtimod! Det er nødvendigt på delområder at gå til offensiv kamp mod borgerskabet; det er nødvendigt at *udnytte* svagheder i borgerskabets offensiv til at gå til modoffensiv; kun på den måde kan der rettes slag imod borgerskabet og forudsætningerne skabes for, at den defensive strategi kan vendes til en offensiv.

LEDERENs understregning af, at det på delområder er muligt og nødvendigt at gå til taktisk offensiv er blevet misforstået derhen, at delom-

råder er *geografiske* delområder. Denne misforståelse er bl.a. opstået ved, at LEDEREN taler om offensiv *lokal* kamp.

Lokalkampe og delkampe

Således skal LEDEREN ikke forstås. Det, den understreger, er, at i en strategisk defensiv er det ikke muligt at rette hovedstødet mod borgerskabets hjerte; det er ikke muligt at tage livtag med borgerskabet om magten. Og det betyder f.eks., at krav om Danmark ud af NATO, krav om at gøre fagforeningerne til kamporganisationer mv. alle er *langsigtede* krav. For en endelig gennemførelse af disse krav er ensbetydende med en radikal ændring af styrkeforholdet mellem klasserne. I modsætning hertil står taktiske kampkrav, som tager sigte på at vinde over borgerskabet dér, hvor der er svage led i borgerskabets kæde, dvs. på *politiske* delområder. Disse delkampe *kan* være geografisk lokale kampe, f.eks. kampe på enkelte arbejdspladser (jvf. Berling-ske-strejken) og kampe inden for bestemte sektorer på boligområdet (jvf. Farum Midtpunkt-kampen); men kampe på politiske delområder er f.eks. også landsomfattende kampe mod en yderligere integration i EF, mod flykøbene, mod udvisning af politiske flygtninge mv.

Kernen i LEDEREN i KT, nr. 1, er således, at partiet må indrette sig på en langvarig strategisk defensiv kamp, og at partiet i denne kamp må støtte og gå i spidsen for offensive delkampe for at ramme borgerskabet, hvor det er svagt.

Og uadskillelig fra partiets opfattelse af styrkeforholdet mellem klasserne og af de defensive strategiske konsekvenser, der drages heraf, er partiets vurdering af *egen* styrke.

I den langvarige kamp for at ændre styrkeforholdet mellem klasserne indgår også *partiets* langvarige kamp for at forandre *partiets* strategiske defensive situation. Ingen »venstre-opportunistic trylleformular kan ændre denne situation. Kun det langvarige og seje og tålmodige arbejde kan gøre det *i takt med og i forhold til* klassekampens skærpelse.

Ebbe og flod

Imidlertid er det ikke tilstrækkeligt at se på de mere langsigtede betingelser for partiets virke. Det er ikke nok at sige, at partiet må indrette sig på en langvarig kamp, og at det derfor – blot ved at kæmpe længe og stædigt – nok skal få situationen til at vippe en skønne dag. Også inden for den defensive strategiske fase er der *ebbe og flod*.

Partiets muligheder, dets gennemslagskraft, dets styrke og dets størrelse ændres bestandigt, ofte hastigt. Og partiet må forstå at tilrettelægge sit arbejde herefter.

Vi kan bare tage KFMLs og partiets historie for at se, hvorledes der i en situation, der hele tiden er grundlæggende defensiv på det strategiske plan, med en arbejderklasse i defensiven og et borgerskab i offensiven, bestandigt skiftes mellem ebbe og flod for KFML og partiet.

I perioden 1970 til 1973 var der tale om ebbe, ja, faktisk var stranden næsten ved at tørre helt ud. Derefter var der tale om flod; KFML styrkedes, partiet blev dannet. Det var i perioden 1973 til 1976.

Hvordan er situationen i dag?

Der er ingen tvivl om, at partiet som helhed ikke alene står i en strategisk, men også i en taktisk defensiv situation. Der er tale om en ebbe-situation.

Denne vurdering må naturligvis

ikke opfattes skematisk. Den skal ses *i forhold til* den forudgående flod i perioden 1973 til 1976. Der er tale om en *relativ* vurdering. I modsætning til perioden 1970 til 1972, hvor udgangspunktet for ebben var en særdeles beskedne forudgående flod, og hvor stranden var ved at tørre helt ud, så er der idag tale om en ebbe, der følger oven på en periode, hvor KFML politisk fik stort gennemslag, og hvor partiet blev stiftet. I dag er der tale om en betydelig politisk praksis, om en udbredelse af partiets politik og propaganda, der er tusindfold større end i ebbe-perioden 1970-72. Partiet har fortsat medlemsfremgang, det slår rod i stadig flere byer, det har indflydelse i stadig flere kampe.

Men til trods herfor er der *i forhold til* perioden 1973 til 76 tale om en ebbe for partiet, en opbremsning af partiets vækst, udbredelse og gennemslagskraft.

Vi skal til slut i denne leder vende tilbage til, hvilke krav det stiller til partiet og dets sympatisører. Foreløbigt vil vi fremlægge vor opfattelse af, *hvorfor* der er tale om ebbe – og *hvorfor* vi mener, at floden ikke ligger lige om hjørnet.

Hvorfor ebbe?

Vi vil først se på de *objektive betingelser* for, at partiet befinder sig i en taktisk defensiv situation, i en ebbe-situation.

I denne analyse kunne vi naturligvis springe over, hvor gærdet er lavest.

Vi kunne tage vort udgangspunkt i borgerskabets forstærkede offensiv og i de nederlag, arbejderklassen har lidt det senere år. Vi har jo set, hvorledes augustforligspolitikken er gået ustraffet igennem, kulminerende med det af arbejderne vedtagne mæg-

lingsforslags ophøjelse til lov. Vi har været vidne til sociale nedskæringer, reaktionære indgreb såsom adgangsbegrænsningen til universiteterne, afklipningen af EFG-lønnen, flykøbene, den stadig uanfægtede integration i EF bl.a. forberedelserne af valgene til EF-parlamentet mv. Og vi har været vidne til en ganske betydelig socialdemokratisk valgsejr.

Men forklarer denne udvikling, at KAP befinder sig i en taktisk defensiv situation?

Lad os sammenligne med udviklingen i perioden 1973-76, hvor der var tale om flod for KFML/partiet. Også i denne periode led arbejderklassen en række nederlag. Der var fiaskoen for maj-strejkerne i 1974, der var ophøjelsen af mæglingsforslaget til lov i foråret 1975, som fandt sted uden omfattende protester. Og selv om socialdemokratiet havde en vanskelig periode, så kompenseredes dette ved en styrkelse af DKP. Og selv om en styrkelse af DKP objektivt var udtryk for en utilfredshed i arbejderklassen med Socialdemokratiet, så førte styrkelsen af revisionisterne rent faktisk til at propagandaen for en socialdemokratisk 'arbejderregering' blev styrket, og at revisionisterne dermed var med til at bane vejen for det socialdemokratiske come back.

Altså: Både i perioden 1973-76, hvor der var flod for den marxistisk-leninistiske politik og i den senere periode, hvor ebber er indtruffet, har der været – og er der – tale om, at borgerskabets offensive krisepolitik har vundet stadige sejre over arbejderklassen. Der er således ikke tale om en *umiddelbar* sammenhæng mellem klassekampens overordnede udvikling og KAPs ændrede situation.

Imidlertid er der tale om en *mid-*
delbar, en *indirekte* sammenhæng.

Partiets berøringsflade

KAP er et lille parti, og dets berøringsflade er beskeden. Det er derfor ikke de *store* svingninger – eller mangel på svingninger – i styrkeforholdet mellem klasserne, som umiddelbart berører partiet – endnu ikke, i hvert fald. Det, der har betydning for partiet, er styrkeforholdene inden for de *dele* af arbejderbevægelsen, partiet først og fremmest har berøring med i kampen for at udvikle og udbrede den revolutionære politik. Og her er det f.eks. ikke partiets livtag med Socialdemokratiet, der er afgørende. Vel kan det ske, at en Paulus Andersen i en given situation maner skræmmebilleder frem af 'kinesere's muldvarpearbejde, og vel kan det ske, at vi – berettiget eller uberettiget – hænges ud som farlige modstandere af selveste LO-toppen, men vi ved nok så vel, at i forhold til Socialdemokratiet er KAP endnu en myg, der stikker elefanten.

Nej, det afgørende for partiet er, om det formår at slå igennem med sin politik i forhold til de *dele* af arbejderklassen, *som i forvejen subjektivt orienterer sig i en mere eller mindre klar revolutionær retning*. Dette skal under ingen omstændigheder forstås på den måde, at partiet skal *begrænse sig* til en ideologisk kamp om at vinde disse dele af arbejderklassen. En sådan form for »venstre«-opportunistisk 'overbevisningskamp' om 'eliten' ville uundgåeligt føre til, at partiet forsømte udviklingen af politikken for *hele* arbejderklassens kamp; tværtimod er det *netop* gennem udviklingen af denne politik, at også de mest fremskredne vindes og at de mest fremskredne kan mobiliseres til at *støtte og udbrede* partiets politik i arbejderklassen.

I og med partiet f.eks. udvikler en fagoppositionel politik, der viser vejen i kampen for at gøre fagforeningerne til kamporganisationer, så er en sådan politik netop en anvisning på, hvorledes classesamarbejdet kan bekæmpes til gavn for hele arbejderklassen. Men skal denne politik for alvor slå igennem, er det afgørende, at de mest fremskredne på arbejdspladserne og i fagforeningerne ikke indfanges af 'militante reformister', men tværtimod forstår, at disse 'militante reformister' hæmmer arbejderklassens kamp imod classesamarbejdet. Det er ikke ligegyldigt, om de mest fremskredne går med os eller vender sig imod os.

'Venstrefløjens' udvikling

Og hvad er det, som specifikt hindrer, at de mest fremskredne slutter op om partiets politik?

De dele af arbejderklassen, der mere eller mindre klart orienterer sig i en revolutionær retning, træffer ikke på KAPs politik alene (i den udstrækning, de overhovedet støder på den!), nej, de påvirkes også uafbrudt af politiske partier og organisationer, der erklærer sig revolutionære eller i hvert fald socialistiske, og som i almindeligt omdømme anses for at tilhøre venstrefløjen.

Ser man på denne 'venstrefløj's' betingelser for at slå igennem i forhold til de fremskredne dele af arbejderklassen sammenlignet med vore muligheder, hvorledes er situationen da i dag?

Selv om partierne SF, DKP og VS – set som en helhed – i det store og hele har samme politiske styrke som i begyndelsen af 70'erne, så er der sket en ændring dels af forholdet *imellem* dem og dels af deres basis' opfattelse af, hvilken politik, der er fornøden i

den nuværende situation.

I begyndelsen af 70'erne var man vidne til, at man i og omkring VS mere eller mindre klart forstod nødvendigheden af at trænge revisionismen tilbage. Denne forståelse var ganske vist ikke bygget på en virkelig analyse af DKP og SF, men udsprang mere eller mindre spontant dels af modviljen mod DKPs sovjetafhængighed og mod dets antimonopolistiske program og dels af modviljen mod SFs socialdemokratisme – VS blev i hvert fald rent faktisk dannet (dets selvforståelse ufortalt) som et modtræk mod denne socialdemokratisme.

Der opstod dermed den såkaldte 'ikke-reformistiske venstrefløj'. Men efterhånden som denne udvikledes og *samtidig* støjtede på en række vanskeligheder, først og fremmest isolationen fra industriproletariatet, slog de opportunistiske tendenser for alvor igennem. Ud af de mange, ofte forvirrede indre stridigheder om, hvad revolutionær politik var, opstod en dominerende strømning, som stræbte efter at bryde isolationen gennem et knæfald for den dkp'ske og sf'ske reformisme og revisionisme.

'Venstrefløjen' går til højre

DKPs valgsejr i 1973 og Formandsinitiativets forøgede indflydelse gav denne strømning vind i sejlene, og den vandt indpas såvel i VS som i en række andre organisationer. Bakket op af det latente ønske om enhed kontra 'venstrefløjskævl', som mange socialistisk orienterede naturligt nok nærer, satse den hidtidige 'ikke-reformistiske venstrefløj' på enhed med reformister og revisionister. Man søgte at forene sig med de såkaldte 'militante reformister', ikke mindst

den del af dem, som kredser omkring Formandsinitiativet, og der dukkede forestillinger op om, at man burde tilstræbe et parlamentarisk 'arbejderflertal' og endog en 'arbejderregering'. Ad den vej og med en sådan politik kunne man måske vinde indpas i de dele af arbejderklassen, ikke mindst i de dele af industriarbejderne, som var – og er – domineret af DKP og SF og især af disse partiers fagforeningsledere.

Venstresocialisternes valgsejr i år og den stadig større tilslutning til aktionsenhedsarrangementerne 1. maj viser, at samlingstendenserne styrkes. Selv om der endnu ikke er tale om – og måske ikke bliver tale om – en organisatorisk partinydelse (såsom SV i Norge), så er den dominerende 'enhedslinie' klar og utvetydig: Man ønsker en samling af 'venstrefløj' og SF og DKP. Det betyder ikke, at modsætningerne inden for denne samlingstendens uden videre er ved at forsvinde; der er fortsat store uenigheder, bl.a. om vejen til målet, om internationale problemstillinger mv., men hovedtendensen er at skyde disse grundlæggende uenigheder i baggrunden til fordel for en 'militant reformistisk' enhed.

Det så vi i forbindelse med diskussionen om en landskoordinering af overenskomstkampen i Formandsinitiativets regi, hvor den landsdækkende koordinering blev gjort til hovedsagen, mens dens politiske grundlag var underordnet.

Det så vi i forbindelse med folketingsvalget, hvor 'venstrefløjspartierne' fredede hinanden – hvad de også gør i Folketinget.

Det så vi i forbindelse med 1. maj, hvor man arrangerede enhed på et angiveligt socialistisk grundlag i København, og hvor VS andre steder i landet gik sammen med DKP.

Intet er tilbage af den engang – i hvert fald på overlfaden – relativt tydelige modsætning mellem 'venstrefløj' og revisionisterne.

KAPs 'sektarisme'

Hvilken betydning har så denne opportunistiske samlingstendens for KAPs position og politik?

Det siger sig selv, at en sådan samlingstendens appellerer til det allerede flere gange omtalte både udbrede og forståelige ønske om enhed i kampen mod borgerskabet; endvidere tager samlingstendensen sit udgangspunkt i den store indflydelse, reformismen og revisionismen har, og som også de mest fremskredne dele af arbejderklassen er præget af; den snakker reformister og revisionister efter munden i stedet for at føre kamp imod dem.

At dette er tilfældet belyses bedst ved at se på, hvorledes samlingstendensen angriber KAP. Hovedanken imod KAP er, at vi er *sektariske*. Vi beskyldes for at være sektariske, når vi ikke vil gå ind i spillet omkring, hvilken regering, der skal være efter et folketingsvalg når vi afslører og bekæmper Formandsinitiativet som en falsk fagopposition i stedet for at stryge det med hårene, når vi 1. maj står fast på, at man ikke kan demonstrere uden at markere afstanden fra den aggressive Waszawa-pagt, når vi kritiserer revisionistisk ledede strejker og aktioner, og når vi afviser de forskellige varianter af parolerne om 'arbejderflertal' og 'arbejderregering'.

Denne anklage mod os for at være sektariske viser mere end tydeligt, at 'venstrefløj' opfatter en principløs enhed med venstre-reformister og revisionister som en ikke-sektarisk politik, mens en klar og utvetydig *kamp*

imod revisionismen i teori og praksis er *sektarisme!*

Problemstillingen er ikke ny – den er tværtimod klassisk. I en situation, hvor borgerskabet er i offensiven, hvor arbejderklassen er trængt, og hvor 'venstrefløjen' isoleres af revisionister og reformister, så vælger man den 'nemme løsning': at komme ud af kulden ved at alliere sig med, ja, direkte blive halehæng til de dominerende reformistiske og revisionistiske tendenser i arbejderklassen.

Fastholder et parti derimod den konsekvente, principfaste revolutionære linie, går dette parti til kamp imod en fredning af reformismen og revisionismen, ja, så kaldes det sektarisk!

Vi skal ikke her diskutere rødderne til, at den 'venstrefløj', der opstod i slutningen af tresserne er havnet dér, hvor den er havet. Vi har behandlet 'venstrefløjen's udvikling i KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, nr. 7-8, 1976, »Det nye Venstre«, revisionismen og KFML«, si. 5-18).

I denne sammenhæng vil vi nøjes med at konstatere, at den nyreformistiske og revisionistiske samlings-tendens så givet styrkes, at den fortsat et stykke tid vil blive styrket, og at denne styrkelses baggrund er et udbredt ønske langt ind i de mest frem-skredne dele af arbejderklassen om, at 'venstresiden' for Guds skyld må finde sammen i en situation, hvor kriseovergrebene forstærkes dag for dag.

KAP søges isoleret

Denne situation er gunstig for KAPs modstandere inden for 'venstrefløjen'. Deres angreb på os for sektarisme er ikke bare et forsøg på at skaffe sig selv et figenblad for samvirket med reformister og revisionister, men også et aktivt forsøg på at isolere KAP, og de

kan i disse bestræbelser udnytte det ofte omtalte ønske om enhed, og de kan i forlængelse heraf udnytte det lave politiske og ideologiske niveau, som findes i og omkring 'venstrefløjen'.

Spørgsmålet er så, hvorledes KAP griber situationen an? Hvorledes partiet på den ene side fastholder sin klare antirevisionistiske og antireformistiske linie og samtidig på den anden side bekæmper forsøgene på at isolere partiet?

Naturligvis kunne vi trøste os med, at samlings-tendenser af den art, vi ser for tiden, har deres tid. Og det er jo også sandt nok. Man forudsætningen for, at de kan splittes og trænges tilbage, og forudsætningen for, at partiets ebbe-situation kan vendes til en flod-situation, er, at partiet går til modoffensiv.

For at en sådan modoffensiv kan udvikles, er det imidlertid nødvendigt at vurdere ikke alene de ydre betingelser for en sådan offensiv, men også de 'indre', dvs. partiets situation, vor styrke og vore svagheder.

Modoffensiv

Før vi beskæftiger os med modoffensivens muligheder i forhold til fronten mod KAP, må vi se på det udgangspunkt, partiet har for modoffensiven, og på de forholdsregler, partiet må tage for at tilrettelægge og gennemføre modoffensiven

Igennem mere end et år har KFML og nu KAP ført en hårdnakket kamp mod de »venstre«-opportunistiske fejl i vort arbejde, som er skitseret i indledningen til denne LEDER. Disse »venstre«-opportunistiske fejl har givet vore modstandere gode kort på hånden i deres stædige bestræbelser på at isolere KFML og partiet.

Partiet er nået et godt stykke ad

vejen i opgøret med denne »venstre«-opportunistisme, men faren for, at den får ny næring, ligger snublende nær. For ligesåvel som man i fremgangstider kan bilde sig ind, at man kan nå himmelen blot ved at vifte med partiprogrammets røde flag, på samme måde kan man i en forsvarssituation grave sig ned i skyttegravene og nøjes med at slå sig for brystet, erklære, at alle andre går den revisionistiske vej, og holde marxismen-leninismen-Mao Tsetung-tænkningens almene sandheder op som et skjold for modstandernes kugleregn.

Den anden fare, der lur, er højreopportunisten, at man af angst for at blive isoleret giver køb på principperne og begiver sig ind på den opportunistiske enheds vej. Netop i en situation, hvor partiet står midt i et fortsat opgør med »venstre«-opportunisten, bliver denne fare særdeles nærværende.

Skoling og udvikling af politikken

Hvad må der da gøres, for at partiet kan bryde forsøgene på at isolere det, og for samtidig at forhindre, at højreopportunisten vinder indpas?

For det første må den erkendelse slå igennem, at partiet befinder sig i en taktisk defensiv situation. Denne forståelse er selve grundlaget for, at partiet kan handle rigtigt.

For det andet må partiet sætte alle kræfter ind på at styrke den teoretiske orientering og cementere enheden omkring partiets program. Ved at styrke den teoretiske orientering af såvel partiets medlemmer som af dets sympatisører kan partiet blive rustet til kampen mod de mange varianter af nyreformismen og revisionismen, som samlingstendensen på 'venstresiden' fører frem. Det drejer sig om

at imødegå angrebene på marxismen-leninismen-Mao Tsetung-tænkningen og på dennes udmøntning i partiprogrammet. Det drejer sig om at styrke vor kriseforståelse, vor forståelse af verdenssituationen, herunder af supermagternes og i særdeleshed socialimperialismens aggressivitet, og vor forståelse af statens klassekarakter og partiets rolle. Og det drejer sig om dybtgående at analysere de forskellige nyreformistiske og revisionistiske retningers *forhold til disse spørgsmål*.

For samlingstendensens kendetækningsmærker er jo netop, alle nuancer til trods, forestillinger om, at der *kan* laves kriseløsninger på arbejderklassens præmisser, at arbejderklassen *kan* få andel af magten, at radikalt klingende dagskrav *kan* slå krisepolitikken tilbage, og at udenrigspolitikken *kan* begrænses til en mere eller mindre helhjertet kamp mod USA-imperialismen.

Når en politisk-ideologisk skoling for alvor må prioriteres højt, så skyldes det netop, at i kampen for at isolere KAP er det ikke de enkelte taktiske spørgsmål og uenigheder, der findes mellem KAP og 'venstresiden', som gøres til omdrejningspunkter. Tværtimod er det partiets opfattelse af klassekræfternes indbyrdes forhold internationalt og nationalt og dets strategiske linie, herunder dets ubønhørlige kamp mod revisionismen, som angribes.

Netop en styrkelse af den politisk-ideologiske skoling skaber det bedste udgangspunkt for, at partiet kan anvende sin forståelse af klassekampens udvikling og af den strategi, partiet har, til at udvikle en *sammenhængende* klassekampspolitik, herunder en rigtig enhedstaktik.

I sit program har partiet det strategiske grundlag. I sin praksis, indvun-

det gennem mange års kamperfaringer, har partiet ligeledes en mere eller mindre udviklet faglig politik, uddannelsespolitik og international politik. Ideologisk har det formået at konsolidere sig i kampen mod revisionismen og de forskellige afarter af modemarxisme.

Men det er ikke nok. Partiet må satse på at udvide spektret og sammenfatte de politik'ker, vi allerede har, indordnet under strategien. Vi må konkretisere partiets udenrigspolitik, for alvor udvikle linien for det fagoppositionelle arbejde, og vi må udvikle vor linie i kampen for de demokratiske rettigheder, og vor linie inden for socialpolitikken, ungdomspolitikken, kvindepolitikken og overhovedet styrke den indenrigspolitiske orientering og linielægning.

Det er en stor mundfuld, og det kan heller ikke og skal ikke gøres fra dag til dag. Men arbejdet skal gøres, og derfor har centralkomiteen netop vedtaget, at *med basis i en opprioritering af det politisk-ideologiske arbejde skal partiet systematisk sætte ind på at udvikle politikken på de områder, som netop er nævnt.*

Partiet har i den senere tid satset på en systematisk udvikling af skoling; gennem en grundigere indsigt i den marxistisk-leninistiske teori skal såvel medlemmer som sympatisører i voksende omfang beherske det redskab, som partiet anvender i vurderingen af klassekampens udvikling, i forbindelse med udviklingen af partiets strategiske plan og i den taktiske udmøntning af planen. Partiet studerer politisk økonomi og herunder den nuværende skærpelse af den almene krise for at udvikle en samlet politik i kampen mod kriseløsningspolitikken. Det vil til efteråret studere den historiske materialisme for derigennem at konsolidere marxis-

men-leninismens grundlæggende forståelse for udviklingens modsætningsfyldte karakter; det vil arrangere seminarer i klasseanalysen for at konsolidere partiets forståelse for klassekræfterne i Danmark, og det vil også på andre områder udvikle skoling med henblik på at styrke det politisk-ideologiske niveau *med den bestemte hensigt* at udvikle og uddybe partiets helhedspolitik.

Ud af såvel skolingsvirksomheden og den øvrige politisk-ideologiske virksomhed skal udvikle sig evnen til at anvende marxismen-leninismen mere og mere konkret på den eksisterende klassekampsvirkelighed. Vi skal udvikle politikken i dybden og i bredden.

Det betyder, at partiet bedre vil være i stand til at forbinde strategien og taktikken. Og det betyder igen, at partiet vil være bedre til at føre den strategiske linie ud gennem den konkrete politik, herunder gennem konkret enhedspolitik. Vi vil blive bedre rustet til at gå ind i og delvis tage ledelsen i de kamp, der finder sted, skabe endhed på et grundlag, som bærer kampen fremad. Det gælder i den faglige politik, i uddannelseskampen, i boligkampen, i den anti-imperialistiske kamp.

KAP kontra 'venstresamlingen'

Imidlertid er det ikke nok, at vi f.eks. udvikler en rigtig politik over for DKPs forkerte. Det er ikke nok, at vi f.eks. udvikler en rigtig udenrigspolitik over for VS' forkerte.

Ganske vist er forudsætningen for, at partiets politik og praksis slår igennem på stadig flere områder, at vi formår at fremlægge en sammehængende politik og at vi formår på de forskellige områder at anviser kor-

rette kampmål, men vi må gøre os klart, hvilke kræfter vi først og fremmest støder på i dette arbejde.

Hvad det er for kræfter, vi først og fremmest støder på, viser sig især i enhedspolitikken. Der kan opnås bred enhed i forskellige kampe, f.eks. i kampen mod lukningen af den samfundsvidenskabelige basisuddannelse på Roskilde Universitetscenter; der kan opnås endnu bredere enhed i kampen mod udvisning af udenlandske politiske flygtninge; der kan opnås enhed på et klassekampsgrundlag i forskellige former for fagoppositionel virksomhed osv. osv.

En sådan enhed skal uafbrudt skabes, og KAPs evne til at skabe en sådan enhed må forbedres. Men samtidig støder partiet bestandigt på forskellige *linier* i enhedsarbejdet, ja, overhovedet hvor KAP politisk gør sig gældende. Og en af de linier, partiet ud fra dets placering og berøringsflade først og fremmest støder på, er den flere gange omtalte venstresamlingstendens. Det er i kampen mod denne tendens, at KAPs strategiske linie skal slå igennem.

Udvikler vi en boligpolitik, formår vi at skabe enhed omkring konkrete boligpolitiske kampe, så støder vi samtidig i voksende omfang på venstresamlingstendensens forsøg på at *underordne* den taktiske enhed under en eller anden form for reformistisk og revisionistisk helhedspolitik.

KAP kan ikke i denne sammenhæng sige: Lad os for Guds skyld nøjes med at snakke om det, vi i øjeblikket er enige om. Tværimod er det partiets *opgave* på én og samme tid at styrke enheden og bekæmpe tendenser til at udnytte enheden til at fremme en gal strategi. Kun gennem en sådan kamp kan enheden selv bringes op på et højere niveau.

Denne forståelse for, at der i enhver

enhed er kamp, og at enhver taktik står i forhold til en bestemt strategi, selv om man isoleret set f.eks. kan være enige om at bekæmpe huslejestigninger eller lukningen af SAM-BAS, må *aldrig* trænges i baggrunden af opportunistisk angst for, at partiet skal blive isoleret.

Med andre ord: Det er partiets opgave i overensstemmelse med dets rolle at pege på partiets perspektiv med de enkelte kampe og med den politik, partiet lægger frem på forskellige områder. Partiet skal klart og utvetydigt gøre rede for, *hvorfor* det vil skabe enhed omkring de forskellige kampkrav, og det skal propagandere den strategi, det mener, at de enkelte kampe må underordnes, for at nå målet: socialismen.

Strategiens rolle

Og netop i forhold til 'venstresamlingen' er det den strategiske propaganda, som er det *centrale*. Kun ved at satse på en ubønhørlig kamp imod 'venstresamlingen's strategi kan partiet undgå at falde i en højreopportunistisk grøft, hvor det lader den enkelte taktiske situation og den enkelte taktiske enighed eller uenighed være det dominerende aspekt i forholdet til 'venstresamlingen'. For lader partiet dette blive det dominerende i *forholdet til* 'venstresamlingen', så kommer man ind på det fejlspor, hvor man diskuterer taktik med den uden at få fat på *grundlaget for taktikken*.

Lad os belyse denne problemstilling med nogle eksempler:

I kampen for genåbningen af den samfundsvidenskabelige basisuddannelse på RUC var det ikke de taktiske enigheder eller uenigheder, som var det dominerende i forskellen på 'venstresamlingen's og KAPs linier;

det var klasseanalysen, vurderingen af studentermassernes rolle herudfra og opfattelsen af studenterkampens strategi, som var det fundamentale skillepunkt, og som igen bestemte forskelle i taktikken.

I kampen omkring central eller ikke central koordinering i Formandsinitiativets regi var det ikke taktiske uenigheder eller endsige organisatoriske uenigheder, der skilte KAP fra 'venstresiden', men den grundlæggende uenighed om den revisionistiske faglige strategi, Formandsinitiativet repræsenterer.

I kampen omkring 1. maj-grundlagets internationale afsnit var det ikke spørgsmålet om, hvorvidt DKP skulle trædes over tærne eller ikke i forbindelse med en parole vendt mod Warszawa-pagten, som var det dominerende i modsætningen mellem KAP og 'venstresamlingen', men selve den grundlæggende forskellige opfattelse af verdenssituationen og dermed af socialimperialismens natur og rolle.

I kampen for at rejse en politisk storm omkring udvisningen af den herboende mexikaner var det ikke spørgsmålet om, hvorvidt det var taktisk forsvarligt at rejse en politisk storm, der skilte KAP fra de partier og organisationer, som i første omgang nægtede at rejse kampen ud fra den begrundelse, at mexikanerens personlige venner ikke ønskede det. Nej, det, der skilte, var den grundlæggende forskellige opfattelse af, hvad der er et partis rolle, ret og pligt i forhold til vilkårlige personers ønsker.

I modsætningen mellem VS og KAP omkring et partis forhold til parlamentet er det ikke de enkelte kampspørgsmål, som VS tager op i Folketinget, der er det afgørende debatpunkt mellem VS og os, men den

grundlæggende forskellige opfattelse af forholdet mellem et revolutionært parti og den rolle, det skal spille i parlamentet. Her mener vi i modsætning til VS, at et revolutionært parti ikke blot skal agere som en radikal venstrefløj i folketinget, men som et parti, der lægger hovedvægten på i parlamentet at afsløre borgerskabets partier i stedet for at rette bebrejdelser imod dem, og som et parti, der bruger den parlamentariske talerstol ikke til en skindebat med andre, men for alvor som en talerstol *til* arbejderklassen.

Alle disse eksempler på aktuelle politiske kampspørgsmål i modsætningen mellem os og 'venstresamlingen' rammer ned i så fundamentale strategiske spørgsmål som klasseanalysen, fagoppositionen, kampen mod supermagterne, partiets rolle og statens rolle.

Dér skal partiet sætte ind, hvis ikke de fremskredne dele af arbejderklassen skal blive syltet ind i dag-til-dag'venstresamlingen's politik og hvis diskussionerne om KAP's politik skal blive til andet og mere end lokaldebatter om, hvorvidt kap'ere var gode eller dårlige i de enkelte kampe.

Når vi hermed understreger, at KAP skal opprioritere kampen mod 'venstresamlingen's *strategi*, så hænger det meget nøje sammen med den udvikling af partiets politik, som er nævnt ovenfor. Det er jo netop ud fra den strategiske helhedsopfattelse, at partiet udvikler delpolitikker, og at det lægger en linie for den enkelte kamp.

»Venstre«opportunistisme og strategisk kamp

Når vi understreger nødvendigheden af at styrke kampen mod 'venstre-

samlingen's strategi, og når vi videre fremhæver, at denne kamp er den centrale, så findes der en risiko for, at denne placering af den strategiske kamp opfattes »venstre«opportunistisk. Når vi sætter strategien i centrum i kampen mod 'venstresamlingen', er det så ikke ensbetydende med den gode, gamle »venstre«opportunistiske stil, hvor KFML og partiet skyer konkret enhedspolitik som pesten og erstatter en konkret politik med proklamationer af partiets samlede program?

Gjorde vi det, ville vi opfatte kampen mod forkerte strategiske linier galt. Vi ville opfatte strategisk kamp som *identisk med* med proklamatorisk »venstre«opportunisme og maksimalistisk enhedspolitik. Og vi ville samtidig falde i den grøft, hvor vi hævdede, at »venstre«opportunismen skal bekæmpes ved at koncentrere sig om taktikken, om de enkelte delkampe, dvs. vi ville falde i en højreopportunistisk grøft.

At opprioritere det strategiske aspekt i kampen mod 'venstresamlingen' indebærer, at vi på den ene side sætter vores taktik i forhold til en rigtig strategi, hvor 'venstresamlingen' sætter *deres* taktik i forhold til en gal strategi. Hvor 'venstresamlingen' taler højt om enhed, siger vi: »Godt, vi går også ind for enhed på et grundlag, som tager sit udgangspunkt i arbejderklassens interesser; vi kan blive enige med jer om konkret kamp på bestemte afgrænsede områder; men vi vil samtidig bekæmpe det reformistiske og revisionistiske perspektiv, som I forsøger at bruge enheden til; vi vil kompromisløst gøre op med den principløse enhedsopfattelse, som siger, at ud af enheden vokser det anti-kapitalistiske eller antiimperialistiske perspektiv af sig selv; vi vil aflø-

re, at jeres strategi og jeres kamp mod vore strategi er en kamp mellem to grundlæggende forskellige linier, og at man ikke kan bygge bro over kløften mellem revisionistisk/reformistisk og revolutionær politik«.

Og ud fra de opgaver, partiet har idag, betyder det, at KAP udvikler sin politik i stadig kamp mod den strategi, 'venstresamlingen' rent objektivt repræsenterer.

Men denne strategi er samtidig 'venstresamlingen's achilleshæl. Selv om DKPs, SFs, VSs og en række 'venstre'organisationers strategier er varianter af reformismen og revisionismen, og selv om de kan opnå taktisk enhed på stadig flere områder, så er der i 'venstresamlingen' indbygget den svaghed, at kampen for socialismen jo netop kræver en revolutionær strategi. Gennem vor kamp mod deres strategi kan vi således dels udnytte det forhold, at 'venstresamlingen' fremstiller sig selv som et ægte socialistisk alternativ uden at være det og dels udnytte de stadige modsætninger, som udvikles inden for 'venstresamlingen' netop fordi modsætningen mellem de fremskredne dele af arbejderklassens ønske om en revolutionær politik og 'venstresamlingen's reformistiske og revisionistiske strategier uundgåeligt vil dukke op i snart den ene, snart den anden sammenhæng.

Derfor: I og med KAP *specifikt i kampen mod 'venstresamlingen'* lægger hovedvægten på det strategiske spørgsmål, vil partiet på den ene side kunne trænge 'venstresamlingen' tilbage og slå kiler ind i den og på den anden side vil det kunne udvikle sin politik på en række konkrete områder i forhold til strategien og dermed i en klar antireformistisk og antirevisionistisk sammenhæng.

Redaktionen.

Kritik af VS

— En bruderklæring.

Vi er en gruppe VS-ere, som i lang tid har forsøgt at rejse en debat om nogle grundlæggende spørgsmål for den revolutionære kamp. Efter VS's emnekongres (foråret 75) stillede vi os selv spørgsmålet om, hvor VS egentlig stod i kampen for skabelsen af et kommunistisk parti, og hvordan de organisatoriske stramninger skulle ses i forhold til dette.

Efter 8. kongres satte vi spørgsmålstegn ved VS's mulighed for at udvikle et principprogram, som kunne afgrænse VS fra reformismen og være udgangspunkt for en stadig mere omfattende konkret politik.

Efter blokade-udtalelsen med SF og DKP og 1. maj grundlaget 76 blev det klart, at opportunismen var vidt fremskreden i VS og at viljen og evnerne til at afgrænse sig fra reformismen i både teori og praksis, var ringe.

Vi har rejst disse spørgsmål i VS på kongressen, i Intern Debat (ID, VS's medlemsblad) og andre steder i løbet af det sidste år. I dag har vi fået besvaret de spørgsmål, vi har rejst, og mener os i stand til at sammenfatte vores kritik af VS.

At vi ikke holder vores vurderinger og meninger for os selv, hænger sammen med, at vi mener, det er på høje tid at alle, der erklærer sig på et marxistisk-leninistisk standpunkt, tager stilling til disse vurderinger og tager de konsekvenser, der skal tages både politisk og organisatorisk!

Vi ved, at flertallet af VS's medlemmer udtrykker et subjektivt ønske om, at styrke den socialistiske bevægelse i Danmark, men gode ønsker alene er ikke nok.

Vi vil i det følgende se på VS's teori og praksis i forhold til centrale spørgsmål i liniekampen.

- a) partirolleopfattelsen.
- b) forholdet til reformismen, SD.

- c) forholdet til revisionismen, DKP.
- e) de »socialistiske lande«, specielt Sovjet.
- f) Staten og parlamentet.

På baggrund af disse eksempler vil vi konstatere, at VS i dag objektivt set bremser udviklingen af den revolutionære bevægelse i Danmark.

VS og partiets rolle

Liniekampen i arbejderbevægelsen

Ethvert politisk parti må have et politisk grundlag, som bl.a. afgrænser det til andre politiske partier.

Dette gælder selvsagt også for venstrefløjspartierne og -organisationerne. Konkret betyder det, at et revolutionært parti må have et revolutionært grundlag, som afgrænser det fra reformistiske og revisionistiske linier i arbejderbevægelsen. Umiddelbart lyder dette jo selvindlysende, og alle socialister vil skrive under på det. Men erfaringerne viser desværre, at denne erkendelse for VS og andre er teoretisk, dvs. at der ikke handles i overensstemmelse med denne erkendelse, at den ikke føres ud i praksis.

Arbejderbevægelsens historie er en kamp mellem to hovedlinier, nemlig en revolutionær og en borgerlig linie. Sidstnævnte kan antage forskellige former såsom reformisme, revisionisme, anarkisme o.a. En erkendelse af denne liniekamp i arbejderbevægelsen forudsætter en forståelse af reformismens og revisionismens karakter. De reformistiske og revisio-

nistiske linier er *borgerlige* i deres væsen og vil føre til nederlag i arbejderklassens kamp for socialismen.

De historiske erfaringer

Målet for revolutionens aktiviteter er at skabe et klasseløst kommunistisk samfund.

Den videnskabelige socialisme viser os ved sin analyse af klassesamfundene overhovedet og ved sin sammenfatning af de historiske erfaringer, at klassernes eksistens er knyttet til bestemte, historiske faser i produktionens udvikling, og at det er produktivkræfternes udviklingstrin, der bestemmer, hvilke klasser, der findes.

Den viser os, at klassekampen i det kapitalistiske samfund fører til en revolutionær omvæltning, hvor arbejderklassen styrter borgerskabets diktatur, opretter proletariatets diktatur og afskaffer mindretallets ret til at besidde produktionsmidlerne.

Arbejderklassens sejr baner vej for en ophævelse af klasser overhovedet og dermed også vej for afskaffelse af dens eget klasseherredømme. Den er

den første klasse i historien, der ved sin afgjorte sejr skaber betingelserne for alle samfundsmedlemmers frie udvikling.

Det kommunistiske samfund vil før eller siden være oprettet i alle lande, som et nødvendigt resultat af samfundsudviklingen.

Men af sig selv opstår det ikke! Det kan kun opstå gennem arbejderklassens kamp. Under arbejderklassens ledelse udvikles klassekampen i det kapitalistiske samfund skridt for skridt. Den socialistiske revolution gennemføres, proletariatets diktatur oprettes. Klassekampen føres videre indtil alle klasser og klasseforskelle er afskaffet.

Spørgsmålet, der melder sig, er om kommunismen kan nås, uden at kampen *bevidst* ledes mod dette mål — altså, om arbejderklassen alene gennem sin faglige kamp og gennem kampen for levevilkårene i øvrigt vil bevæge sig fremad mod målet — eller om det er nødvendigt, at der er et kommunistisk parti, som kan hæve den daglige kamp op til et højere niveau og kan tage ledelsen af kampen for socialismen.

Hvad kan vi lære af de historiske erfaringer?

Udviklingen af arbejderklassens kampe tog i årene omkring 1. Verdenskrig en afgørende vending. Det russiske proletariat gennemførte under ledelse af det bolsjeviske parti Oktoberrevolutionen og i forbund med fattigbønderne knuste det i årene 1917-20 den nationale kontrarevolution og de imperialistiske magters væbnede intervention.

For første gang i historien lykkedes det for et lands arbejderklasse i forbund med bondemasserne at erobre magten, gennemføre et revolutionært diktatur over klassefejden og

knuse kontrarevolutionen.

I mange andre lande (bl.a. Tyskland, Ungarn, Finland) rejste arbejderklassen sig, men i alle disse lande blev dens forsøg på revolution nedkæmpet. Lenin påviste, at proletariatets revolution først må gennembyrde den imperialistiske kæde i dens svageste led, og Rusland var det svageste led. Her fandtes alle imperialismens modsætninger: kapitalistisk udbytning, forenedes med feudal udbytning, Rusland gennemførte kolonial undertrykkelse og havde samtidig selv en halvkolonial status i verdensimperialismens system. Det var gode betingelser for en socialistisk revolution, og da den borgerlige omvæltning satte ind, ledte den da også over i en proletarisk revolte.

Men en afgørende forudsætning for, at den russiske revolution sejrede, var eksistensen af et revolutionært, disciplineret parti. Et parti, som var sammensvejet omkring den fælles teori, som fungerede efter den demokratiske centralismes principper og byggede på masserne.

Det bolsjeviske parti var dannet lang tid før Oktoberrevolutionen og var hærdet af langvarig klassekamp. I de andre lande, hvor revolutionen blev knust, blev de revolutionære partier faktisk først dannet i den revolutionære situation. I Tyskland var Socialdemokratiet dominerende, og de revolutionære havde ikke arbejdet på at danne og konsolidere et revolutionært parti. Dette hang sammen med deres fejlagtige teori. Den dominerende linie undervurderede partiets rolle og hyldede massernes spontanitet, dvs. de troede på, at masserne kunne gennemføre revolutionen uden at være under politisk ledelse af et revolutionært parti. Først meget sent i slaget opdagede de revolutionære i Tysk-

land deres fejltagelser og dannede et kommunistisk parti. Men det var for sent!

Den tyske revolution blev uden større besvær nedkæmpet. Borgerskabet, der havde socialdemokratiets ledere som villige redskaber, kunne ved hjælp af sin organisation og sin disciplin let nedkæmpe de uorganiserede arbejderrejsninger og iværksætte massemyrderier.

Udfaldet af det første store revolutionære opsving under kapitalismen blev, at kun i Rusland gennemførtes revolutionen og proletariats diktatur blev oprettet. I Europa havde arbejderklassen lidt alvorlige nederlag.

Efter 2. Verdenskrig kom den kinesiske og den albanske revolution. Under ledelse af velorganiserede marxistiske-leninistiske partier gennemførte arbejdermasserne og bonde-masserne her revolutionære omvæltninger og oprettede proletariats diktatur. De kinesiske og albanske kommunister havde draget deres lære af historien, nemlig at den

socialistiske revolution kun kan gennemføres og fastholdes under lederskab af et parti, der bygger på den demokratiske centralismes principper, anvender masselinien, kritik/selvkritikkens metode og som uophørligt bekæmper opportunisme og revisionisme i og uden for partiet.

Sammenfatning

Den lære, kommunister drager af arbejderklassens sejre og nederlag, er, at så længe klassekampen udspilles mellem borgerskabet og proletariatet, er det en strategisk nødvendighed at danne og udvikle et revolutionært kommunistisk parti, som bygger på marxismens-leninismens principper.

Kommunister indser, at spontanismen afvæbner arbejderklassen, berøver den den videnskabelige socialismes indsigt i klassekampen og overlader udviklingen af kampen til klassefjenden. Spontanismen underkender borgerskabets organisations-evne og styrke og lader masserne tilbage som en hær uden hærledelse.

Partirollediskussionen i VS

Emnekongressen

Diskussionen om partiets rolle har på forskellige tidspunkter været ført i VS. Sidst var den skærpet i perioden forud for og omkring emnekongressen. Den begyndte egentlig ikke som en diskussion om partiets rolle, men som en diskussion om, hvad man skulle stille op med alle de nye medlemmer, VS fik i perioden, og som et opgør med »sumpen«s (nu VS-R) ledelse af organisationen (1).

Dele af VS forsøgte at udvide diskussionen til det, den egentlig også handlede om, nemlig spørgsmålet om partiets rolle. Men debatten kom i hovedsiden til at dreje sig om de foreslåede organisatoriske ændringer (obligatorisk grundskoling, aktivitetspligt), fremfor et politisk opgør med den førte politik, spontanismen og fornægtelsen af partiets rolle.

At betragte emnekongressen som vendepunktet for VS er derfor en

overfladiskhed og en fordrejning af det, der faktisk skete. Emnekongressen viste, at der ikke var vilje og evne til at føre diskussionen om partispørgsmålet. Opgøret med VS's rolle som altfavnende paraplyorganisation blev affedt til en diskussion om organisatoriske ændringer.

Flertallets opfattelse i dag.

Den herskende partiopfattelse i VS i dag er en opfattelse, som har været i fremgang siden emnekongressen. Dens bannerførere er de ledende i Københavnergruppen (2). Deres opfattelse kommer meget godt til udtryk i indledningen til beretningen til 9. kongres:

»For VS som for det øvrige revolutionære venstre aktualiserer de sidste års klassekampssituation diskussionen om, hvordan et revolutionært lederskab i arbejdsklassen opbygges. Et lederskab, som *med udgangspunkt i* (vores udhævnings) den aktuelle kamp mod en kriseløsning på kapitalisternes betingelser, vil være i stand til at forbinde kampen med den langsigtede kamp for socialisme«.

Her kobles det revolutionære lederskab og krisen uløseligt sammen på en sådan måde, at man gør sig til talsfolk for, at det er den aktuelle krisesituation i det kapitalistiske samfund, med dertil hørende overgreb på arbejderklassens levevilkår og rettigheder, der nødvendiggør opbyggelsen af et revolutionært lederskab.

Vi mener, jvf. vores opfattelse af de historiske erfaringer og sammenfatningen af disse, at denne aktualitetsbestemte opfattelse af, hvorfor det er nødvendigt at opbygge et revolutionært lederskab, er grundlæggende fejlagtigt.

Det er målet for revolutionæres

arbejde og arbejderklassens historiske erfaringer fra kampen for at nå målet (sammenfattet i den videnskabelige socialisme), der skal lægges til grund for en konkret opfattelse af partispørgsmålet. At lade kapitalismens aktuelle udvikling og det aktuelle styrkeforhold mellem klasserne være det grundlæggende, fortæller blot noget om den dominerende holdning til den videnskabelige socialisme. Med andre ord: vi mener, at den partiopfattelse, som københavnergruppen udtrykker i citatet, er en afvisning af at bygge på de historiske erfaringer. Man afviser at arbejde grundigt og systematisk med arbejderklassens erfaringer.

Nogle kammerater ville måske sige: »I mener, det er nødvendigt at opbygge et revolutionært lederskab, og københavnerledelsen mener det samme. Jeres argumenter er forskellige, men betyder det så meget? Er det ikke blot det rene kævl at trække disse modsætninger så hårdt op?« Det mener vi ikke, det er. Hvis vi skal nå målet for vores arbejde — den revolutionære omvæltning — oprettelsen af proletarietets diktatur — kommunismen, er det afgørende nødvendigt at udvikle en politisk linie, der bygger på de historiske erfaringer. Dette sker ikke ved mekanisk at overføre det, bolsjevikkerne gjorde i Rusland, eller det, Kinas Kommunistiske Parti gør i Kina. Ejheller ved isoleret fra den internationale klassekampssituation at studere marxismens klassikere. Men det sker sandelig heller ikke ved kun at beskæftige sig med den aktuelle klassekamp og de erfaringer, der gøres her. Den korrekte linie udvikles ved, at man selvstændigt studerer den revolutionære teori og arbejderklassens historiske erfaringer og forbinder dem med den

VS's »her-og-nu politik« afspejler det organisatoriske og politiske slægtskab med SF. Udgangspunktet for en revolutionær politik skabes ikke gennem fokusering på det borgerlige parlament.

ationale og den internationale virkelighed, gør sig sine erfaringer i klassekampen på dette grundlag og udvikler sin opfattelse.

Vi mener, at der i københavnerledelsen ikke er vilje til og forståelse for at beskæftige sig med den revolutionære teori og de historiske erfaringer. (For som der bliver sagt: »Der er så mange forskellige revolutionære teorier, og historiske erfaringer er jo det, man gør dem til!«) Man opfatter, at enhver stillingtagen i forhold til den revolutionære teori og de historiske erfaringer fører til dogmatiske opfattelser. Bl.a. derfor forholder man sig kun til situationen her og nu, mens perspektivet både bagud og fremad helt mangler.

Man skal selvfølgelig være på vagt mod dogmatik, men at være på vagt er hos københavnerledelsen og andre dele af VS i dag blevet til et dogme,

der i hovedsiden forhindrer stillingtagen til grundlæggende spørgsmål.

VS — udgangspunkt for det revolutionære parti?

Her-og-nu opfattelsen forhindrer bl.a. en nødvendig diskussion om, hvordan der opbygges et revolutionært lederskab — et kommunistisk parti. Dele af jyllandsgruppen (3) har forsøgt at rejse en diskussion om, hvordan ikke blot *det* gøres, men også en diskussion om de eksisterende partier og organisationer på venstrefløjen, og vi har selv sagt forsøgt det samme. Men det har store dele af det øvrige VS valgt at ignorere eller taget afstand fra med københavnerledelsen i spidsen. Hvorfor? Tilsyneladende fordi ledende personer i københavnerledelsen har afklaret sig i disse spørgsmål. Det

vælger andre blindt at rette sig efter. I HB-beretningen hedder det at udviklingen »i VS indenfor de sidste par år betyder således ikke, at vi står overfor proklamationen af endnu et revolutionært kommunistparti. Der-til er der endnu alt for mange uafklarede problemer for den revolutionære venstrefløj. Imidlertid er vi af den opfattelse, at VS i dag er det eneste realistiske u d g a n g s p u n k t for opbygningen af et sådant parti.« (s. 3, sp. 3, VS Intern Debat).

Før man udråber sig til at være det eneste realistiske udgangspunkt, ja før man overhovedet begynder at tænke på en ny partistiftelse, må man have taget stilling til de eksisterende partier og afgrænset sig i forhold til dem. At gøre andet er sekterisme og splittelsesmageri! Denne diskussion har aldrig været ført samlet i VS, og end ikke fraktionerne har forsøgt at afgrænse sig systematisk fra den øvrige venstrefløj. Det, der burde være en nødvendig partidiskussion, er blevet til en diskussion mellem nogle enkeltpersoner, og alle andre kan tilslutte sig konklusionerne eller lade være.

Dele af jyllandsgruppen foreslog gentagne gange i sidste kongresperiode, at HB diskuterede KAP's praksis og principprogram. Det blev afvist. Men alligevel ser man, at der noget, københavnerledelsen har travlt med at tage afstand fra, er det KAP. Det er ikke en revolutionær arbejdsstil, københavnerledelsen her lægger for dagen. Den er faktisk borgerlig! (Læs f.eks. forretningsudvalgets beretning ID 22, s. 4).

Hvorfor vil man ikke tage den diskussion af KAP's principprogram, som tager stilling til nogle af de vigtigste spørgsmål for revolutionære? Vi mener, at programmet udtrykker en enhed på et langt højere

niveau, end man selv i et velvilligt øjeblik kan finde i VS. At man ikke vil føre diskussionen, hænger sammen med de ambitioner, visse ledende kræfter i VS har med hensyn til organisationens fremtid. Jvf. citatet, som udtrykker en fuldstændig uargumenteret og politisk indholdsløs satsen på sig selv.

I pjecen »VS — idag« 76 skriver FU følgende:

»Vi anser en konkret og mere principiel diskussion med sympatisører og den øvrige venstrefløj for at være særdeles væsentlig. Dette skyldes ikke mindst, at man på forholdsvis kort sigt må forestille sig en omgruppering på den revolutionære venstrefløj i retning af en større enhed — politisk og organisatorisk. Dette sammenholdt med venstrefløjens hidtidige afmagt over for den kapitalistiske krise, arbejderklassens og dens allieredes problemer, understreger nødvendigheden af en fælles diskussion.«

(VS — idag, s. 12, den første spatiering vores.)

Hvad er det for vurderinger, der ligger til grund for forudsigelser af »omgrupperinger« på »den revolutionære venstrefløj«? De argumenter, der lægges frem i citatet, hænger meget godt sammen med den partiofattelse, københavnerledelsen (det er også FU) står for: Det er krisen og de aktuelle problemer, der trækkes frem uden sammenhæng med de grundlæggende spørgsmål.

Den diskussion, der har været ført i VS om dannelsen af et revolutionært parti, har været meget usystematisk og er oftest foregået i fraktionerne og ikke i VS som helhed. Men på trods af det, er modsætningerne i partirole-spørgsmålet nogenlunde klare. Københavnerledelsen mener som sagt, at VS er udgangspunktet

for dannelsen af et revolutionært parti. Det, der så står tilbage, er sammenslutningen med andre »revolutionære« organisationer. Forankringen i klassens kampe — kort sagt partiopbygningen. Dele af jyllandsgruppen har klart afvist denne overfladiskhed og argumenteret for, at VS burde overgå til at være en partiforberedende organisation. (Se senere). Vi mener, at jyllandsgruppen har lagt nogle rigtige opfattelser frem i spørgsmålet. Men vi mener også, at der har været (og er?) visse idealistiske opfattelser hos jyderne i spørgsmålet om hvilke forudsætninger, der skal være opfyldt før partidannelsen. Det er en diskussion, der er blevet gjort aktuel i forbindelse med KAP's stiftelse.

Partiforberedende — partiopbyggende?

Vi vil her kort forsøge at trække spørgsmålet om partidannelsen op. Hvad ligger der bag, når vi og dele af jyllandsgruppen gentagne gange har fastslået nødvendigheden af at gøre VS til en *partiforberedende* organisation, og andre dele af organisationen, kalder VS *partiopbyggende*?

Vi mener, der ligger en kvalitativ forskellig forståelse af VS's situation i at kalde VS en partiforberedende — og ikke en partiopbyggende organisation. I ordet *partiforberedende* ligger en erkendelse af, at VS endnu ikke har taget stilling til de eksisterende kommunistiske partier og opbruddet i den kommunistiske verdensbevægelse. For at være partiopbyggende må man have dannet partiet, som man opbygger. Dvs. at man har et politisk grundlag, der bl.a. afgrænser partiet fra de eksisterende partier. Det har VS ikke.

Partiets dannelse

Den dominerende opfattelse i VS af betingelsen for partidannelsen er:

- 1) Partiet kan ikke dannes før der er udviklet en *stærk bevægelse* til venstre for DKP. (Minavisen 27/8) »*Et sådant parti skal hvile på en egentlig stærk bevægelse i arbejderklassen og blandt dennes allierede og være udtryk for, at der har fundet en revolutionær proces sted gennem de mange delkampe.*« (Forretningsudvalget, VS Bulletin 165).
- 2) Partiet skal i det øjeblik, det dannes, være en reel politisk magtfaktor og omfatte hovedparten af de mest fremskredne (?) arbejdere.
- 3) Partiet skal ved dannelsen have en revolutionær strategi.
- 4) Partiet dannes via en sammen-smeltning af forskellige grupper omkring VS, som KF, dele af SF og KAML, FS og RSF.

Først vil vi slå fast: *Bevægelsen kan ikke bevæge sig ud over det spontane (økonomiske) niveau, medmindre den udvikles i et dialektisk samspil med det kommunistiske parti, der gennem sin indsigt i den videnskabelige socialisme tilfører klassen en revolutionær bevidsthed og bevidst samordner delkampene.*

De krav, der må stilles for at kunne påtage sig den opgave, kan sammenfattes i 4 hovedpunkter.

- 1) Det partiforberedende arbejde må gennem studier af den videnskabelige socialisme forbundet med samfundsmæssig praksis resultere i et principprogram. Principprogrammet fastslår de grundlæggende kommunistiske principper, indeholder en sammenfatning af arbejderklassens historiske erfaringer og en vurdering af den

ationale/internationale situation. Herunder de specifikke forhold, der præger klassekampens udvikling i Danmark samt en afgrænsning til de eksisterende partier. På grundlag af det må der fremlægges en strategisk vejledning for kampen frem mod socialismen.

2) Omkring grundlaget må der være en aktiv og velskølet kadreskare, der er erfarne i kritik/selvkritik. Historien viser, at det *ikke er afgørende*, om kadreantallet er 100 eller 1000... Det afgørende er, at grundlagets hovedlinier er rigtige, og at kadrene er i stand til at videreudvikle grundlaget.

3) Det er derfor vigtigt, at kadrene afspejler arbejderklassens sammensætning. Men det der i sidste instans er afgørende for, om man kan blive medlem af partiet er *klassestandpunktet* og ikke *klassebaggrunden*.

4) Kadrene (kandidaterne) må være samlet i en organisation, der bygger på den demokratiske centralismes principper.

Vi vil nu trænge lidt dybere ned i de to forskellige opfattelser af grundlaget for at danne partiet. Det er idealisme, når man kræver at flertallet af de fremskredne arbejdere skal være tilknyttet partiet, straks når det dannes. I sidste instans er det et borgerligt synspunkt, hvis konsekvenser er, at man sætter bevægelsen over partiet.

Holdningen — bevægelsen før partiet — er nært forbundet med den idealistiske sammensmeltningsteori, der i sidste instans dækker over en borgerlig partiopfattelse.

Et kommunistisk partis dannelse forberedes ikke fra en dag til en anden. Det opstår ikke på kommando. Vi var inde på det i begyndelsen,

hvor vi trak nogle af de grundlæggende erfaringer fra den russiske revolution og den revolutionære rejse i Tyskland frem. For at belyse sammensmeltningsteoriens indhold, skal vi kort omtale 2 eksempler på sådanne »enhedsbestræbelser«.

1) Socialistisk Valgforbund (SV) i Norge, dannet af SF, NKP, AIK, og Uafhængige Socialister. I dag slår splittelsen tydeligt igennem. NKP har trukket sig helt ud. Politisk har SV overhalet flere af de (andre) borgerlige partier højre om. F.eks. har SV-ledere fremsat parolen: »Frys fast Indtæktene og ta et krafttak for de fattige!« SV bekæmper de strejkende arbejdere, f.eks. Bryggearbejderstrejken i Oslo Havn. (Læs VS's Held og lykke Bulletin 142).

2) FUR i Portugal, dannet af MES, PRP, BR, FSP, UDP ... I Hovedbestyrelsesflertallets beretning til 8. kongres vurderer man, at en *revolutionær omvæltning kan være umiddelbart forestående*. I efteråret 75 gik man så vidt, at man støttede MES og PRP/BR's parole om, at tiden var inde til væbnet opstand. Det var en fejl. Der var ikke noget revolutionært lederskab. FUR var en spontan samling af forskellige organisationer, — ikke en revolutionær ledelse. FUR er nu opløst, og flere af organisationerne har leveret en *begrænset* selvkritik. Den faktiske udvikling har påvist det fejlagtige i KF/VS analyse af udviklingen i Portugal. Men hvad har VS lært af det?

Situationen i VS

Hvis man tager københavnerledelsens proklamation om VS som det eneste udgangspunkt, der er realistisk for opbygningen af et revolutionært parti, alvorligt, må det være af

stor betydning at se, hvordan dette udgangspunkt faktisk ser ud. Vi vil forsøge at ridse det op i store træk:

Først og fremmest er VS de uovervindelige modsætningsers organisation. VS-Rådssocialister fornægter nødvendigheden af at danne et revolutionært kommunistisk parti og hyl-der det spontanistiske selvorganiseringsprincip. Det er den ene side i den grundlæggende modsætning, hvis anden side udgøres af de dele af jyl-landsgruppen, der har udviklet sig henimod et marxistisk-leninistisk standpunkt. Københavnerledelsens placering i forhold til denne modsætning er groft sagt på VS-R-siden, bl.a. i kraft af den borgerlige partiopfattelse. At der er nuancer benægter vi ikke. De er bare ikke så vigtige. Vi mener, at dette er den grundlæggende modsætning i VS, og at de fleste andre modsætninger direkte eller indirekte er forbundet med denne.

Der er dybtgående modsætninger om det faglige arbejde, forholdet til reformisterne SD, SF og DKP, om forholdet til Formandsinitiativet, om klasseanalysen, parlamentsarbejdet, studenterarbejdet osv. Men det er en sump af uoverskuelighed at behandle fraktionernes stilling til disse spørgsmål. I en organisation vil der altid være modsætninger, og netop i kraft af kampen mellem de forskellige sider i modsætningerne udvikles tingene. Men i VS er der flere ting, der blokerer afklaringen og udviklingen af modsætningerne. Der er for det første fraktionsmageriet, som nu også er blevet formaliseret i lovene. Hvis man betragter uformelle og uorganiserede kontakter mellem personer/underorganisationer som fraktionsdannelser vil der altid være fraktionsdannelser i en politisk organisation. Denne form for fraktions-

dannelser er der ikke nogen alvorlig fare i. Faren er de organiserede fraktionsdannelser. Dvs. fraktioner med selvstændigt politisk indhold, grundlag, ledelse, medlemsstruktur, presse osv. De blokerer partidiskussionen og partidemokratiet og er objektivt set partinedbrydende som en VS-er skrev i Bulletin nr. 100, 1973:

»I kraft af mindretalsbeskyttelsen bliver medlemmerne af partiets ledende organer ikke valgt efter deres evne til at gøre sig gældende i den forsamling, der formelt er det beslut-tende organ. Det betyder, at deres loyalitet ikke længere er bundet til partiet som sådant, men til fraktio-nen. Diskussionerne i de ledende organer bliver som følge heraf ikke en åben debat, hvor man søger frem mod det, der er bred tilslutning til, men en udveksling af fraktions-budskaber. Medlemmerne optræder jo med bundet mandat. De er repræ-sentanter for en fraktion, der på forhånd gennem sine interne spille-regler har afgjort, hvilken stilling, man skal indtage til problemerne. Det betyder også, at det enkelte medlems muligheder for at udvikle sin politiske opfattelse, så han/hun tilnærmer sig andet end fraktionens dominerende synspunkter, bliver spinkle. I den forstand betyder frak-tionsbundetheden altså en begræns-ning af partidemokratiet.«

Og videre:

»I kraft af at debatten i partiets ledelse er en debat mellem fraktioner, bliver det vanskeligt for de geogra-fisk afgrænsede basisorganisationer at tage selvstændige initiativer og vinde tilslutning til dem i de ledende organer. Fraktionerne i partiets ledelse vil afvise sådanne initiativer, med mindre de er helt i overensstemmelse med fraktionspolitikken. Basisorga-nisationerne vil føle sig så bundet af

den diskussion, der foregår i det centrale apparat, at de ikke kan se andre politiske muligheder end at støtte den ene eller den anden fraktion. Samtidig vil opmærksomheden i alt for høj grad samle sig om, hvad der foregår på topplan i partiet, så der ikke bliver overskud til en udadvendt praksis.

For arbejdet i basisorganisationerne betyder fraktionsdannelsen altså en afsporing af den politiske debat og en alvorlig indskrænkning af den politiske praksis.»

Fraktionsmageriet er blevet nævnt som et problem i et par Forretningsudvalgs-beretninger, men hvad er der blevet gjort ved dem? Man har i de nye love pålagt ledelsen at sørge for bedre arbejdsbetingelser for fraktionerne. Fraktionsmageriet er med københavnergruppens støtte på 9. kongres blevet konsolideret, foranlediget af erklærede trotskister. (Læs f.eks. Klassekampen nr. 67, s. 7).

Det lave skolingsniveau i VS og mangelen på systematiske diskussioner med opsummeringer af de poli-

tiske modsætninger blokerer den politiske udvikling og styrker centralismen. F.eks. fastlægger Hovedbestyrelses-beretningen til 9. kongres VS's politik på afgørende områder uden forudgående diskussion i organisationen.

På trods af beslutningen om iværksættelse af grundskoling og behovet for denne, er der stort set ikke sket noget endnu, og vi tror heller ikke, der vil ske andet end en fortsættelse af det slagsmål mellem fraktionerne, der hele tiden har været om skolingsindhold og form. Det er en illusion at se frem til en samlet og ensartet skoling af alle medlemmer i VS.

Der er adskilligt flere forhold, som kunne trækkes frem i modsætning til københavnerledelsens proklamationer.

VS er domineret af anti-leninistiske strømninger, og at operere med VS som det eneste realistiske udgangspunkt for opbygningen af et revolutionært parti er at sætte organisationen over politikken.

Reformismen og VS

Socialdemokratiet

I Danmark er reformismens fremmeste repræsentant i arbejderklassen Socialdemokratiet (SD). De roser åbent borgerskabets diktatur og agiterer både i ord og handling for, at arbejderklassen kan reformere sig til socialismen. Reformisterne betragter staten som en neutral institution, der i perioder kan være vendt mod arbejderklassen, fordi kapitalisternes repræsentanter har flertal i folketinget. Men dette kan ændres gennem pres, dvs. at SD får flertal i folketinget.

Indholdet i SDs erklæringer om at ville »administrere kapitalismen så krisefrit som muligt« er, at SD via indmeldelse i EF, indkomstpolitik, indskrænkninger i strejke- og blokaderetten har været det bedste redskab for monopolkapitalen.

SD har udviklet sig til at være et borgerligt parti. Den materielle basis for dette er, at der er kommet flere fraktioner inden for monopolborgerskabet. Det drejer sig om det øverste lag af det statslige bureaukrati, som under statsmonopolismens udvikling

disponerer over stadig voksende økonomiske ressourcer. Det er lønnet så højt over dets arbejdskrafts værdi, at det objektivt har andel i udbytningen af arbejderklassen. Det drejer sig også om det øverste lag indenfor fagbevægelsen, kooperationen (brugsforeningerne med de virksomheder, som står bag dem, Arbejdernes Landsbank, andelsboligforeninger osv.) og de halvstatslige foretagender. Under statsmonopolismens udvikling disponerer dette lag også over betydelige økonomiske ressourcer og har andel i udbytningen af arbejderklassen.

Disse lag af monopolborgerskabet vil, hvis deres centraldirigerede ØD-forslag på længere sigt går igennem, få styrket deres økonomiske basis og blive en endnu større konkurrent til det i dag dominerende lag indenfor monopolborgerskabet, nemlig det lag, som enten direkte eller indirekte ejer langt den overvejende del af produktionsmidlerne og dermed kontrollerer den produktive sektor.

Men på trods af denne modsætning (den centrale ØD-fond) tvinger skærpelsen af kapitalismens krise de forskellige lag indenfor monopolborgerskabet til at forsøge en krisepolitik sammen. Denne går ud på en voksende statsdirigering af løn, forbrug og investeringer. Dette betyder, at statens rolle øges kraftigt. Den *statsmonopolistiske kapitalisme* slår mere og mere igennem. Skal en sådan dirigering finde sted, må monopolkapitalen anvende staten til en virkelig gennemgribende styring, og dens politiske redskab hertil vil være SD. Dette skyldes, at SD på den ene side repræsenterer de statsbureaukratiske lag, som er interesseret i en styring, og på den anden side repræsenterer bureaukratlaget indenfor fagbevægelsen og den koopera-

tive sektor, som først og fremmest skal være garanten for et gnidningsfrit *klassem samarbejde*. SD med sit skin af arbejderparti kan på en og samme tid varetage monopolborgerskabets samlede interesser og sikre undertrykkelsen af arbejderklassen primært ved hjælp af det faglige apparat (det fagretslige system, Arbejdsret mv.) men også ved hjælp af statens undertrykkelsesapparat.

Det er på denne baggrund, at helhedsløsninger, indkomstpolitik mv. skal ses. Hvad statsmonopolismens udvikling har medført af anslag mod arbejderklassen af den ene og den anden art, ved vi jo alle. Udhuling af reallønnen, sociale nedskæringer, arbejdsløshed, overenskomstdiktater, politisk censur og fyringer, angreb på aktionsretten osv. osv. Alle disse forhold skyldes ikke, som nogen tror, at SD »går på kompromis med sine ideer« eller at SD »har tabt besindelsen«. De skyldes tværtimod, at SD er en *borgerligt parti*, som fører en politik, der varetager monopolkapitalens interesser.

VS og Socialdemokratiet

Da VS ikke er i besiddelse af et politisk grundlag, som bl.a. indeholder en afgrænsning til SD, er man henvist til litteratur, som i forskellige sammenhænge repræsenterer VS' holdning til SD. Det gælder, at opfattelsen af SD er meget svingende og ofte selvmodsigende, ligesom ansatserne til en opsummering af SDs rolle er spredte.

Når bølgerne går højt, kan man læse om den statsmonopolistiske udvikling: »*Socialdemokratiet ... på langt sigt peger frem imod etableringen af planstatslige organer, en udvidelse af klassem samarbejdet i den*

korporative stats billede og etableringen af en egentlig industri- og strukturpolitik» (VS Intern Debat nr. 39, s. 13). Ydermere beskrives konsekvenserne af SDs politik såsom indkomstpolitik, kriminalisering af aktionsretten, arbejdsløshed, overenskomstindgreb, sociale nedskæringer osv. Men dette gøres uden at kæde disse konsekvenser sammen med det materielle grundlag, der resulterer i, at SD varetager monopolkapitalens interesser. Tværtimod gøres det til et spørgsmål om, at *»kun SD havde den fornødne opbakning i arbejderklassen til at kunne administrere den kriseramte kapitalisme«* (VS Intern Debat nr. 39, s. 16). Her mangler en klar stillingtagen til, hvad det er for et SD, der skal administrere kapitalismen. Er det et borgerligt parti eller et »arbejderparti på vildspor«?

Om indkomstpolitikken og SD hedder det: *»Indkomstpolitikken perspektiv er en udvikling af det politiske system med en totalitær stat. Hvad bliver SD og de borgerlige partiers næste skridt, hvis arbejderklassen nægter at acceptere indkomstpolitikken?«* (VS Bulletin 170, s. 1). I denne artikel spørges der endvidere, om SD vil sætte politi og militær ind for at håndhæve indkomstpolitikken, om man vil forbyde »lønmodtagernes« organisationer osv. Der gøres endvidere rede for, at indkomstpolitikken konsekvenser er en fascistisk udvikling.

Vi kan altså konstatere, at opfattelsen af SD i VS er noget diffus og uafklaret. Der tegner sig dog visse tendenser til at opfatte SD som et borgerligt parti. I alle tilfælde er der en bred erkendelse af SDs overgreb på arbejderklassen. Men er denne erkendelse reel, dvs. handles der i overensstemmelse med den, eller er

det blot en teoretisk erkendelse? For at besvare dette spørgsmål, må vi se på VSs praksis i forhold til SD.

Noget, der springer umiddelbart i øjnene, er, at på trods af fremhævelsen af SDs overgreb på arbejderklassen, hedder det i forbindelse med majstrejkerne og 26. novemberdemonstrationen i 1974: *»I december udskrev Hartling valg — et valg, der resulterede i dannelsen af en socialdemokratisk mindretalsregering i begyndelsen af 1975. Den danske arbejderklasse havde høstet en foreløbig sejr.«* (VS Intern Debat nr. 39, s. 15, vor udhævnning). Er det en sejr at bringe et borgerligt parti, som står for indkomstpolitik, overenskomstindgreb osv. til magten? Vi forstår ikke logikken.

Der er flere eksempler på, at VS' teori og praksis i forhold til SD ikke hænger sammen. 1. maj-grundlaget fra -76 skaber forvirring om såvel VSs opfattelse af staten som af SD. En parole lyder: *»Flæns børshajer og boligspekulanter i stedet for arbejderbefolkningen«*. Men hvem skal gøre dette? Er det kapitalens stat? Eller det borgerlige SD? Eller begge? En anden lyder: *»Nedlæg kreditforeningerne«*. Hvem skal gøre dette? Og hvem skal »føre en socialpolitik efter arbejderbefolkningens behov«?

Det grelleste eksempel er i forbindelse med regeringsspørgsmålet. I -75 »foretrak« VS en SD-regering med den argumentation, at den ville være lettere at presse fra arbejderklassen end en borgerlig regering. Erfaringerne viser, at det var SD-regeringen, der pressede arbejderklassen med fagbureaukратиets hjælp. Tænk blot på overenskomstindgreb i -75, augustforliget i -76, overenskomstindgrebet i -77 mv. På trods af at denne praksis er blevet kritiseret i og uden for VS, pegede man på en

SD-regering igen i -77. I en begrundelse fra Hovedbestyrelsen hedder det: »VS vil pege på en SD-regering både hvis der er borgerligt flertal eller »arbejder«flertal efter valget». Argumentationen er: »Som situationen er i dag vil der i folkettinget, også efter valget, være et flertal for indkomstpolitik. I den situation er det i arbejderklassens interesse med en svag regering — en mindretalsregering«. Dette er selvmodsigende. Hvis der er flertal i folkettinget for indkomstpolitik, kan det vel være ligegyldigt, om det er en mindretals- eller en flertalsregering, der står bag indkomstpolitikken. Det hedder videre: »Det vil en SD-regering være — og den vil være påvirkelig overfor pres fra arbejderklassen«. VS har åbenbart ikke lært af erfaringerne fra de sidste 2 års klassekamp, idet man fastholder den samme begrundelse for at »foretrække« en SD-regering i -77 som i -75, på trods af at der er i massevis af eksempler på, at det er en fundamentalt forkert linie.

Dette eksempel viser tydeligt, at VS 1) spreder illusioner om, at »SD er nødt til at bøje sig for de borgerlige, når der er borgerligt flertal i folkettinget«, 2) spreder illusioner om, at SD »trods alt« er et »arbejderparti«, og 3) viser uoverensstemmelsen imellem VSs teoretiske opfattelse af SD og VSs praksis i forhold til SD.

Vi er enige med en VS'er, som i VS Intern Debat nr. 42, s. 16, skriver: »Peger partiet igen på en SD-mindretalsregering uden at problemet har været diskuteret i basis, må det betragtes som rendyrket opportunis-

me og viser klarere end mange andre beslutninger, hvor politisk uudviklet partiet er, og hvilken mangel på en politisk diskussion det er præget af«.

SF

SF ligger til venstre for SD, men deres strategi er ikke grundlæggende anderledes. SFs formand har udtalt: »Selvfølgelig er det som sker i folkettinget afgørende ... I hvert enkelt tilfælde i nært samspil med parlamentet både som tribune og som fuldbordende organ for de forskellige brydninger« (Minavisen 20/5-76). Forskellen på DKP og SF er, at SF har taget afstand fra udviklingen i Sovjet, mens DKP fastholder, at Sovjet er et socialistisk land og støtter loyalt dets internationale politik. Indholdet i SFs strategi er dog stort set det samme som i DKPs »antimonopolistiske« strategi.

VS og SF

VS deltog i -76 i en 1. maj demonstration sammen med SF og andre. Dette er ikke i sig selv forkert, men det er forkert, når det er på et reformistisk grundlag. Grundlagets hovedparole var: »Fremad mod socialismen i Danmark« (I år hed den »For socialismen«). Målet er socialismen, men at indgå partienhed med et erklæret reformistisk parti på et grundlag, der siger, at man kæmper for socialisme, det er det samme som at stille sig på reformisternes side. Man undlader at afgrænse sig fra den reformistiske strategi for »socialisme«.

Revisionismen og VS

DKP

DKP siger, at staten er et produkt af

den kapitalistiske produktionsmåde, og at staten mere og mere sammen-

flettes med monopolkapitalen. Men DKPs løsning er i sin konsekvens en styrkelse af denne udvikling. Det »antimonopolistiske« demokrati skal bl.a. udvikles gennem omfattende »demokratiske« nationaliseringer.

DKP skriver i deres nye program: »... arbejderklassen må sikre sig forbundsfæller blandt alle de klasser og lag, som statsmonopolismen også retter sig imod. Denne alliance kan udformes i den fælles modstand mod monopolerne ... På alle områder må folket vinde sig demokratiske rettigheder, så det arbejdende folk og dets organisationer virkelig kan øve kontrol og gennem aktiv demokratisk indsats sætte sin vilje igennem overfor storkapitalen ... Den antimonopolistiske kamp i det store folkeflertals interesse kan bringe storkapitalen i politisk isolation og derigennem også svække dens muligheder for at anvende voldsagt mod samfundsendringer. Antimonopolistisk demokrati er endnu ikke socialisme, men et brud på statsmonopolismen og storkapitalens magt. Det åbner for en samfundsmæssig proces, der kan sikre afgørende skridt for det arbejdende folk og give dem selvbevidsthed om at det formår at lede samfundet. Det kan sikre sådanne betingelser for den politiske og samfundsmæssige kamp, at overgangen til socialismen kan foregå uden borgerkrig som resultat af en aktiv demokratisk kamp«. (Programmet s. 17-18).

Videre hedder det i afsnittet om det socialistiske Danmark: »...at statsapparatet forandres fra at være et redskab for monopolkapitalens herredømme til at være det arbejdende folks magtapparat« (vor udhævning.) (s. 64). Et andet sted står der at læse, at staten skal omformes, og demokratiet skal sikres

af: »Et frit valgt folketing, som er garanteret og forpligtet til uafhængighed af al privat pengemagt, er landets bestemmende og lovgivende organ« (s. 51). Endvidere skal: »der oprettes bedriftsråd ... på alle virksomheder af en vis størrelse ... De skal vide, hvem der ejer virksomhederne, have fuld indsigt i regnskaberne, indflydelse på investeringerne mv.« (s. 50). Samt: »Militæret må snarest afvikles« (s. 51). Danmark må udvikle forbindelser med »de krisefri socialistiske lande« og virke for fred og afspænding i verden.

Alt dette kan i nogles øren lyde »smukt«, men hvad er virkeligheden i disse ord? Det er, at man stiller arbejderklassen nøgen overfor kapitalistklassen. Man forkaster de dyrt købte erfaringer, arbejderklassen har høstet gennem de sidste 100 år. Vi så, hvordan arbejderklassen blev nedslagtet i Chile, da man forsøgte at praktisere den »antimonopolistiske« strategi (1970-73). DKP, SF og de »eurokommunistiske« strømninger har reelt stillet sig på borgerskabets side i spørgsmålet om statens kerne, voldsapparatet (militær, politi, efterretningsvæsen, retssystemet og fængslerne).

Formandsinitiativet (FI)

Hvad angår de konkrete udslag af DKPs revisionistiske politik i den danske klassekamp, får man et glimrende indtryk af dem ved at se på DKPs faglige politik. Denne kan ikke adskilles fra FI. FI er nemlig kun formelt en partipolitisk uafhængig størrelse, og FIs handlinger og udtalelser har altid i hovedsiden svaret til DKPs faglige politik. DKPs rolle under storstrejken i -56 var at sikre sig ledelsen for at sikre klassesamarbejdet, sikre SD-regeringen, sikre DsF-toppen (De samvir-

kende Fagforbund, svarer til LO), sikre at mobiliseringen og kampviljen ikke udviklede sig til en virkelig trussel (kravet om generalstrejke), at sprede bevægelsen inden den lærte for meget af kampen. Denne afledning af -56 strejken skete planmæssigt og velovervejet og begrundedes med hensynet til SD og DsF-toppen.

Under énkronesstrejkerne 1970 afledte DKP/FI kampen efter de retningslinier, der blev anvendt i -56: DKP/FI gik ind i en spontan strejkebevægelse og drejede den i en retning, som 1) erstattede strejker for opfyldelse af kravene med tidsbegrænsede strejker, 2) afskar alle videre perspektiver end lønkamp med perspektivet om DKPere i folketing og regering («Arbejderregering — men med kommunisterne», som DKPs parole var ved valget i -68), 3) afsporede harmen mod SD-forbundsledelserne ved at opfordre dem til at kæmpe for arbejderne, uanset at de konsekvent kæmper imod, og 4) afledte kampen mod arbejdsretten ved først at råbe op om alle nødvendige skridt »uanset arbejdsretslige og overenskomstmæssige begrænsninger« og derefter intet gøre, når det kom til stykket.

Denne faglige politik, som er i smuk overensstemmelse med det antimonopolistiske demokratis strategiske enhed med SD/LO-toppen, medfører, at DKP/Formandsinitiativet for at gennemføre denne strategi må ride på de bevægelser, der findes i klassen, men indenfor bevægelserne kæmpe for at holde dem nede på en kontrollerbar styrke og give dem en retning, der leder mod folketinget og gradvise ændringer af statsapparatet.

Denne opskrift har også præget DKPs afledning af maj-strejkerne i

-74, DKPs afledning af kæmpe-demonstrationen 26. nov. 1974 med hovedparolen »Ud med Hartling — for en ny politik«, DKPs opfordring til SD regeringen i jan -75 om at »Se til venstre, Anker« og den efterfølgende passivitet overfor overenskomstindgrebet, Formandsinitiativets passivitet under strejkerne i 1975, Formandsinitiativets modarbejdelse af udvidelse af porcelænsstrejken med sympatistrejker, Formandsinitiativets opfordringer til én-dagesstrejker imod augustforliget osv. osv.

Samarbejdet med SD på længere sigt gør det nødvendigt for DKP at forsøge på at holde kampene på et lavt niveau, de må ikke skade forholdet til LO-toppen og de må ikke skabe direkte konfrontation med statsmagten.

En reel afgrænsning til revisionismen indebærer bl.a. en politik, der vender sig imod *enhver* form for classesamarbejde og som ikke underordnes antimonopolistiske strategier eller parlamentariske illusioner om »arbejderregeringer«, der kan »løse« krisen på arbejderklassens betingelser. (Om Formandsinitiativets historie, læs KT 1, -77).

VS og Formandsinitiativet

Hvordan forholder det sig med VSs teori og praksis i forbindelse med Formandsinitiativet/DKP?

I en Hovedbestyrelses-instruktion til partiforeningerne hedder det: »... *at DKP i stedet for at svække LOs autoritet i realiteten er med til at legalisere LOs fraseradikalisme. Dvs. DKP udnytter ikke situationen til at foretage et politisk opgør med socialdemokratismen som politisk strategi* og senere: »...*For hvorledes skal et andet radikal-reformistisk*

parti som DKP gennemføre en strategisk kritik af SD og socialdemokratismen uden samtidig at ramme sig selv. Og uden at måtte opgive store dele af DKPs strategi for det anti-monopolistiske demokrati» (Intern Debat 30, s. 10).

Og i Hovedbestyrelsesberetningen til 9. kongres hedder det: *»Dette lederskab (DKP og SFs faglige lederskab) betyder en svækkelse af kampene ... Augustforliget er et konkret eksempel. FI var i stand til at tage ledelsen af den spontane protestbølge fra arbejdspladserne gennem demonstrationsindkaldelsen, men til gengæld ude af stand til at give handlingsanvisninger for den videre kamp. Mens bevægelsen ebbede ud, forholdt FI sig tavst«. Og videre: »I den aktuelle kamp mod indkomstpolitikken tegner det militant reformistiske lederskab sig for især to fejltagelser, der svækker kampstyrken og -mulighederne. For det første knæfaldet for LO-toppen og SD ... For det andet den parlamentariske afledning af kampen« og endelig: »Når det er disse ting, det faglige lederskab stiller op i den aktuelle kamp, er det ikke en ren tilfældighed, men tværtimod i fuld overensstemmelse med den militante reformismes politiske strategi, som den f.eks. kommer til udtryk i DKPs nye program. Opbygningen af et nyt lederskab må ske i et stadigt opgør med såvel den socialdemokratiske reformisme som DKPs og SFs mere militante udgave«.*

Bortset fra det mystiske begreb *»militant reformisme«* er vi enige i denne vurdering af DKP/FI. Men som vi tidligere har påpeget, er det ikke nok at afgrænse sig fra revisionismen i teorien. Det må og skal også gøres i praksis. Hvordan er VSs praksis så i forhold til FI? Er der

overensstemmelse med teorien? For at besvare dette spørgsmål må vi se på VSs politiske optræden på FI-konference. (Se Intern Debat nr. 43).

FIs konference vedtog en udtalelse, som tilhængerne af det koordinerende udvalg har valgt at gå stille med. Det drejer sig om udtalelsen *»spræng augustforliget«*, hvori der bl.a. står: *»Kræv af SD, at det bryder med de borgerlige partier og sammen med de øvrige arbejderpartier fører en politik, der forsvarer arbejdernes interesser«*. Udtalelsen slutter med at kræve *»en ny politik«*, og denne politiks indhold angives i nogle paroler, som er identiske med DKPs antimonopolistiske strategi: *»Forbud mod virksomhedsslagtninger og skærpet kontrol med virksomhedernes dispositioner«, »kontrol med udenrigshandelen«, »kontrol med kapitalbevægelser« osv. osv.*

VS m.fl. opfordrede FI til at tage ledelsen, at indkalde konferencer og at nedsætte et koordinerende udvalg. Men et koordinerende udvalg i FI-regi vil selvfølgelig have FIs dvs. DKPs politiske grundlag at virke ud fra, og da dette grundlag i bund og grund er revisionistisk, støtter VS i realiteten revisionismens udbredelse i arbejderklassen. Argumentationen er, at FIs lederskab skal gøres *»så effektivt som muligt«*, men det er jo *revisionismens lederskab*, VS vil gøre så effektivt som muligt. At styrke revisionismen er at styrke borgerskabet.

Og endelig: Hvad skete der med vedtagelsen om at støtte kampen for 35 timers kravet og vedtagelsen af aktionsdagen den 7. januar? DKP fik slaget B&W-arbejdernes forsøg på at stille sig i spidsen for kampen om 35 timers kravet, og aktionsdagen *»forløb planmæssigt stille med diskussioner på arbejdspladserne«* (le-

dende DKPer).

Vi kan altså konstatere, at VS i praksis *ikke* afgrænser sig til revisionismen på trods af forsøg på en teoretisk afgrænsning.

VS og Sovjet

Nu har vi set, hvordan VS nationalt ikke har evnet at afgrænse sig fra revisionismen og reformismen. Det samme gør sig gældende i forhold til den internationale revisionisme. VS forsøger også her det umulige, nemlig at stille sig midt imellem. På den ene side et revolutionært standpunkt og på den anden et borgerligt. Hvad mener vi så med det? Vi vil som eksempel se på VS's vurdering af Sovjet i dag:

Er Sovjet et socialistisk eller kapitalistisk og dermed Imperialistisk land? Om Sovjet skriver Hovedbestyrelsen: »Som tidligere nævnt er planlægningsproblemerne i Sovjet og dets vasalstater øget i takt med at den kapitalistiske krise tager til. At krisen på denne måde også *smitter af* (vor udhævning) på udvikling i Østblokken hænger sammen med de stigende handelsforbindelser, som er *nødvendige* (vor udhævning) for Østblokken i deres forsøg på at overvinde planlægningsproblemerne...« (Intern Debat 39). Hvad er det, Hovedbestyrelsen konstaterer? De konstaterer, at Sovjet *ikke* er et kapitalistisk land. Dvs. at Sovjet *ikke* er domineret af den kapitalistiske produktionsmåde. Næ, krisen er noget der er *smittet af* fra de Vestlige kapitalistiske lande. Grunden til at den kapitalistiske krise smitter af på Sovjet er ikke fordi Sovjet *selv* er et kapitalistisk land, men fordi Sovjet har et planlægningsproblem (?)

Ja, man går så langt, at man *indrømmer* overfor Østlandene, at

deres øgede samhandel med de kriseramte kapitalistiske lande i den vestlige verden er *nødvendig*.

Hovedbestyrelsen giver ikke udtryk for, at Sovjet er et kapitalistisk land. Tværtimod man benægter det. Jamen, mener Hovedbestyrelsen, at Sovjet er et Socialistisk land? *Hovedindtrykker er, at det mener man*. Der tages visse »forbehold«. Idet der snakkes om Sovjet og dets vasalstater. Det registreres, at levestandardene i Polen er blevet forringet så kraftigt, at den Polske arbejderklasse har vist en stigende utilfredshed. Men der er *ikke* den svageste antydning af, at denne utilfredshed er et produkt af den skærpede udbytning, som igen er et produkt af Polens deltagelse i Sovjet/Østblokkens »arbejdsdeling«. Næ, det er planlægningsproblemer (?) der er slået igennem.

Når vi diskuterer USA, erkender Hovedbestyrelsen, at USA er kapitalistisk og dermed imperialistisk land. Vi ved, at hvis USA »hjælper« en »befrielsesbevægelse«, er det for at gøre den til USA-lakaj. Motivet er udbytning. Udbytning er netop kapitalismens væsen. Hvis Sovjet »hjælper« er det noget andet. F.eks. deltog VS den 21. januar 76, i en demonstration, hvis grundlag var »Fuld støtte til MPLA« og »Bekæmp den Amerikanske imperialisme«. Sovjets rolle og strømmen af Cubanske soldater til Angola blev ikke nævnt med et ord.

Sovjet-MPLA

Beretningen siger, at MPLA sejrede i Angola (s.4). Lidt længere fremme konstateres, at MPLA »sejrede« via støtte fra Sovjet (Cuba). Her efter skriver Hovedbestyrelsen: »Med hensyn til støtten til befrielsesbevægelserne har det nok betydet *en vis til-*

knytning (vor udhævning) for landene til Sovjet, men direkte imperialistisk afhængighed har indtil nu næppe været resultatet.

Sovjet-Indien

Ja, man går så langt, at man afviser, at der er lavet analyser, som godtager »at der er tale om reel imperialisme« i Sovjets forhold til Indien.

VS — staten og parlamentet

Som vi slog fast i indledningen, foregår der en stadig kamp mellem på den ene side proletarisk ideologi og på den anden side opportuniste og al anden borgerlig ideologi. Denne konstante liniekamp har givet erfaringer, som bør vejlede den politiske/ideologiske kamp idag. Forudsætningen er selvfølgelig, at vi studerer erfaringerne og ikke bare griner ad folk, der forsøger det. Det var, hvad der skete på 9. kongres, da en kammerat forsøgte at inddrage de historiske erfaringer om socialdemokratiet. Vi har gennemgået flere eksempler på, hvordan velmenende tanker, i praksis er blevet en bremse på udviklingen af den socialistiske bevægelse. Erkendelsen af dette leder frem til det centrale spørgsmål for enhver, der kalder sig socialist.

Adskiller VS sig fra disse reformistiske og revisionistiske partier på grundlæggende vis, som åbent taler om fredelig overgang til socialismen.

For at svare på dette spørgsmål vil vi se på et af kernepunkterne i liniekampen. Nemlig spørgsmålet om statens klassekarakter. Vi har tidligere set på reformisters og revisionisters forkerte opfattelser, og vi har i andre sammenhænge flere gange postuleret, at VS objektivt set var og er blevet fastholdt som overvejende et parlamentsparti. Det kan lyde som om, det er i modsætning til, at ledende VS'ere, når de taler om

parlamentsarbejdet, ofte understreger, at det er de udenomsparlamentariske aktiviteter, som er afgørende.

VS siger, at vi lever i et klasse-samfund, at det er klassekampen i hverdagen og ikke i parlamentet, der er det vigtigste. Men er det nok? Det er det ikke. »Den, der *kun* anerkender klassekampen, er endnu ikke marxist, han kan godt være blevet stående indenfor den borgerlige tænkning og den borgerlige politiks grænser. At indskrænke marxismen til læren om klassekampen er det samme som at beskære marxismen, at forvanske den, at reducere den til det, bourgeoisiet kan godkende. Marxist er kun den, der *udvider* anerkendelsen af klassekampen til anerkendelsen af proletariatets diktatur. Heri består den dybeste forskel mellem marxister og den almindelige små- (og også stor-) borger.« (Lenin. Staten og revolutionen s. 39). Forlaget Tiden 1976).

I VS har der været tilnærmelser til en marxistisk opfattelse af statens rolle i det kapitalistiske samfund. På et abstrakt teoretisk plan er den parlamentariske vej til socialismen blev afvist. Men dette dog uden at VS har stillet sig på et revolutionært grundlag.

Samtidig må det præciseres at VS, i modsætning til DKP og SF, ikke er konsolideret på et entydigt reformistisk/revisionistisk grundlag.

Idet VS stort set ikke har noget programmatisk grundlag. (Hvorfor, er omtalt i afsnittet om partiets rolle). I det nuværende grundlag er der ikke nogen konklusion på spørgsmålet om statens klassekarakter. Grundlaget beskæftiger sig overhovedet ikke med nødvendigheden af et revolutionært diktatur over kapitalklassen.

At VS *kun* anerkender klassekampen og ikke proletarietets diktatur leder bl.a. frem til følgende problem,

folk lige i armene på demagoger som Glistrup.» (Kongresindlæg 5.1.1.)

Og hvordan skal VS kunne give bæredygtige anvisninger på, hvordan systemet bekæmpes, når VS ikke har gjort sig klart, hvad man på lang sigt kæmper frem imod.

At dette er grundlaget for VS's konkrete praksis, har gjort det let for ledelsen klarere og klarere at udvikle en reformistisk praksis. Der har ikke været noget grundlag at fastholde den på! Det vil vi give et eksempel

Trods snak om udenomsparlamentarisme som det politisk afgørende er VS gennem sin praksis sunket dybt ned i »folketingssumpen».

som nogle kammerater formulerede til 9. kongres på følgende måde:

»at afsløre systemets undertrykkende karakter er en afgjort nødvendighed, men ikke at følge det op med bæredygtige anvisninger om, hvordan det kan og skal bekæmpes, er katastrofalt. Tendentielt leder det

på. Parolen: »Nedlæg kreditforeningerne — statsfinansiering af alt boligbyggeri til lav rente.« var forud for sidste års 1. maj blevet diskuteret i Bolig- og planlægningsudvalget på seminarer. Her var man ikke kommet til afklaring, og flere advarede mod parolen. Men pludselig havde VS's

ledelse godkendt parolen til 1. maj grundlaget. Vi regnede så med, at ledelsen havde udviklet en analyse, der afkræfterde boligudvalgets skepsis for parolen. Derfor opfordrede vi allerede i maj 76 (Intern Debat 24) ledelsen til at fremlægge deres argumentation. Den er endnu ikke kommet. Kritikken af denne parole er end ikke omtalt i den yderst begrænsede selvkritik, FU lavede i Bulletin nr. 165.

I det følgende vil vi give et groft eksempel på VS's mangelfulde opfattelse af statens klassekarakter, og hvordan det resulterer i, at man er med til at sprede illusionen om den borgerlige stat.

VS har via sine folketingsmedlemmer i 1976, fremsat et forslag om ekspropriation af olie- og gasforekomster. Forslaget er stort set en *genfremsættelse* af forslaget om nationalisering af olie- og gasforekomster fra 1973. (Læs folketingsspalte 8156 og frem).

Den kritik, vi vil rette, er ikke ukendt for VS' ledelse. Den er i hovedsiden lig den kritik, der blev rettet mod 73-forslaget. (Marxistisk Forum). Der har altså været 3 år til at ændre politik, hvis man havde været interesseret.

I bemærkningerne til forslaget om ekspropriation fremsat i 76 skriver Preben Wilhjelmsen, VS:

»En stabil energiforsyning er af afgørende betydning for et højt industrialiseret land som Danmark. Den totale afhængighed af nogle få multinationale selskaber, som nogle skiftende regeringer har bragt os i, udgør en konstant trussel, ... økonomisk ..., men også mod den danske befolknings politiske selvbestemmelse.« Senere hedder det: *»Det er derfor vanskeligt at forestille sig et område for ekspropriation, hvor forudsætnin-*

gen om, at ekspropriationen skal tjene almenvellets interesse, er bedre opfyldt, end når det gælder landets egne energiressourcer. Det er samtidig klart, at almenvellets interesse ikke omfatter A.P. Møllers interesse, Shell's interesse, Texaco's eller Chevron's interesse.« (P.W. 23/7-76)

Vi har tidligere slået fast, at den reformistiske og revisionistiske ideologi er den *absolut* dominerende i arbejderklassen, og dermed også disse ideologiers statsopfattelse. Derfor må revolutionære, for at nedbryde disse ideologier, konsekvent understrege, at socialismen *ikke* er identisk med den kapitalistiske stats overtagelse af produktionsmidlerne. Den danske stat varetager ikke almenvellets og herunder arbejderklassens interesser. Tværtimod er hele dette enorme magt- og tvangsapparat arbejderklassens fjende, som skal fjernes.

I det omtalte eksempel tilslører VS statens klassekarakter. VS identificerer sig utilsået med den kapitalistiske stat, der skal varetage de *almene* danske interesser, i modsætning til udenlandske interesser, som Shell, A.P.Møller, m.v. varetager.

Hvad er konsekvensen af dette forslag? Det bør undersøges, hvem der har interesse i statsmonopoler. Hvad er deres funktion? i forhold til de kapitalistiske produktionsforhold — produktivkræfternes udviklingsniveau? Det ville give bedre mulighed for at forstå monopolkapitalens og statens nuværende udviklingstrin i forhold til den stadig voksende modsætning mellem den tiltagende samfundsmæssiggørelse af produktionen og opretholdelsen af den private ejendomsret. I sin yderste konsekvens har VS i dette eksempel stillet sig på monopolernes side.

VS og 9. kongres

Op til 9. kongres

I tiden fra 8. kongres og op til 9. blev fraktionsarbejdet kraftigt konsolideret. Den politiske udvikling foregik ikke i organisationen, men indenfor fraktionerne.

VS's ledelse førte, med størstedelen af københavnergruppens fulde støtte, VS's politik videre frem mod det, den er i dag. Den reformistiske kurs afsløredes igennem helt konkrete eksempler. Denne fejlagtige politik er blevet kritiseret fra flere sider i VS. Specielt vi og jyllandsgruppen har igennem det interne blad forsøgt at udbrede debatten, så det blev en debat på tværs af fraktioner. Dette arbejde har været vanskeliggjort af Intern Debats redaktion, som nægtede flere indlægs relevans. FU har i flere situationer støttet redaktionens politiske censur. På trods af de dårlige arbejdsbetingelser, politisk censur, fraktionsmageriet m.v., som gjorde det umuligt at tage debatten op i organisationen, satte vi som mål at få styrket den politiske diskussion om organisationens eksistensberettigelse både før og på selve kongressen. Kongressens afholdelse fandt ikke sted som ventet, da der kom et folketingsvalg på tværs. Resultatet blev, at ledelsen besluttede at udskyde kongressen til fordel for deltagelse i valgkampen. Et valgarbejde, hvor det politiske indhold var befængt med modsigelser. Der kunne ikke engang skabes flertal i HB om et valgprogram. Dette viser, hvor store modsætninger, der er.

VS' 9. kongres

Kongressens indhold var præget af opsplittede debatter omkring alle de

væsentlige politiske punkter. Følgen deraf var en total uoverskuelighed.

Hovedbestyrelsens beretning (flertallets) blev vedtaget med et lille flertal. Denne beretning handlede ikke kun om det forløbne år, men lagde mere op til en fastsættelse af den politik, som ledelsen havde lagt frem.

VS' *faglige programdokument* blev helt fjernet. I stedet blev der vedtaget en kort resolution, som på flere punkter kunne være udtryk for en mere korrekt faglig linie, men som vi tidligere har påvist er indholdet i den »nye« faglige linie et højreopportunistisk knæfald for DKP's lederskab.

Årsprogramdiskussionen var til tider ved at bryde sammen p.g.a. kort taletid og en mængde ændringsforslag. Flere afstemninger blev omgjort idet dels en fraktions folk stemte for det forkerte forslag, senere stemte nogle af københavnerne folk »forkert« gentagne gange. Slagets gang blev planlagt og styret af fraktionsledernes små møder.

Alt i alt er vedtagelsen af Hovedbestyrelses-beretningen og årsprogrammet en konsolidering af den højredrejning, der har været dominerende i de forløbne kongresperioder. Der er ikke foretaget det nødvendige opgør med følgende tre forhold som karakteriserer VS:

Spontanismen. VS' flertal vil fortsætte hovedløst med at udvikle en her-og-nu politik. Teorien er halehæng til praksis, og ikke en vejledning for praksis. VS har en mængde erfaringer, som aldrig er blevet sammenfattet og opsummeret.

Halehængspolitikken. VS har ikke

været i stand til at afgrænse sig fra SF, DKP m.fl. En politisk organisations eksistens bliver uforståelig, hvis den ikke argumenterer for på hvilke punkter, den har en grundlæggende anden opfattelse end andre eksisterende politiske organisationer. VS har forsøgt at placere sig mellem på den ene side et revolutionært standpunkt og på den anden side DKP's og SF's antimonopolistiske og reformistiske strategier. Dette kan ikke lade sig gøre, og VS er da også gledet over mod SF og DKP.

Antileninismen. I ord snakker man om demokratisk centralisme, men i praksis er flertallet gået imod forsøg på at arbejde henimod dette. F.eks. fastholder man retten til at danne fraktioner med eget politisk grundlag, egen medlemsstruktur, blad osv. Kernen i dette er en fornægtelse af

det kommunistiske partis rolle som politisk ledende.

Afslutning

Da vi er grundlæggende uenige med den førte politik, er konsekvensen, at vi melder os ud. Vi ved, at der er VS'ere, som kæmper for at nå til enighed om et revolutionært grundlag. Det kan ikke lade sig gøre for VS som organisation. Men der må kæmpes videre for at så mange som muligt forenes om marxismen-leninismens principper. Vi mener, at KAP's program i hovedsiden udtrykker en korrekt enhed om de kommunistiske principper. Derfor er KAP i dag det bedste redskab for arbejderklassen og revolutionæres bestræbelser på at udvikle en dagsaktuel politik, som har et revolutionært perspektiv.

5 forhenværende VS'ere Maj 1977

Note (1)

VS-Rådssocialister: Næststørste fraktion i VS. Erklærede spontani-ster, men har kritiseret ledelsens hæ-
lehangspolitik til SF, DKP. Fraktion-
nen har eget blad, ledelse m.v. Sidst
er man i protest mod den faglige linie
begyndt at organisere selvstændige
arbejdspladsgrupper (Se Minavisen
14/5). (Bl.a. Preben Wilhjelm og

Steen Folke tilhører gruppen).

Note (2).

Københavngruppen = flertallet, er forenet omkring HB-flertallets beret-ning til 9. kongres, men er ellers en meget modsætningsfyldt gruppe.

Note (3)

Jyllandsgruppen, den tredjestørste fraktion.

Debat:

Om kvindekampens grundlag

Dette oplæg er en uddybning af nr. 2 artikel i KT 1-77. Vi har fået kritik af, at vi ikke i tilstrækkelig grad behandler kvindeundertrykkelsens opståen, og grundlaget for kvindeundertrykkelsen generelt. Debatten har endvidere vist, at vores analyse af, at kvinderne har en »kvalitativt« anderledes placering i forhold til den samfundsmæssige produktion, bliver fejlfortolket.

Derfor beskæftiger artiklen sig specielt med disse 2 ting. Vi fastholder indholdet af artiklen i KT 1. Oplægget her skal derfor ses som en forlængelse og præcisering af artiklen. Og den forudsættes derfor bekendt.

Kvindeundertrykkelsens opståen

Kvindens stilling er afledt af produktionsforholdene på grundlag af produktivkræfternes udvikling. Kvindeundertrykkelse er kun mulig, når undertrykkelse som sådan opstår. Dvs. at et merprodukt og tilegnelse af det som (privat) ejendom og dermed klassernes opståen, er en forudsætning.

Men for at der kan opstå en kvindeundertrykkelse med klassernes op-

ståen, må der nødvendigvis være forskel på mænd og kvinder. Eftersom det er folks rolle i, og i forhold til den samfundsmæssige produktion, der bestemmer deres samfundsmæssige væren og bevidsthed, må det betyde, at kvinderne i ursamfundet havde en bestemt stilling i produktionen.

Klassesamfundets opståen

Gennem slavesamfundet som det

første klassesamfund fastholdes arbejdsdelingen mellem kønnene, men den *underordnes* de herskende produktionsforhold, hvis materielle grundlag er slavernes arbejde som del af slaveejernes ejendom.

Men i og med udbytningen opstår, og klasseundertrykkelsen generelt, må den tidligere arbejdsdeling skifte *karakter*. Det er nu ikke længere en arbejdsdeling *mellem* ligestillede producenter, men en arbejdsdeling til gavn for udbytterne. *Arbejdsdelingens indhold bestemmes af udbytningsforholdet.*

Forholdet mellem arbejdsdeling og produktivkræfter og produktionsforhold.

Den samfundsmæssige arbejdsdeling er et led i produktivkræfternes udvikling. Delingen af arbejdet skaber grundlag for et større merprodukt. I den politiske økonomi skelnes der mellem 3 store samfundsmæssige arbejdsdelinger:

udskillelsen af hyrdestammerne
adskillelse af håndværk fra landbrug
udskillelse af handel.

Disse samfundsmæssige arbejdsdelinger finder først sted når produktivkræfterne er tilstrækkeligt udviklet til det. F.eks. kræver det en vis udvikling af redskaber og efterspørgsel dvs. et merprodukt for at håndværket kan udskilles fra landbruget. Omvendt udvikler de produktivkræfterne, idet naturen, arbejdskraften og redskaberne kan anvendes bedre. Samfundsmæssig deling af arbejdet danner forudsætninger og materielt grundlag for forskellige lag og klassers opståen.

Det *niveau* den samfundsmæssige arbejdsdeling har er et udtryk for sam-

fundets udvikling.

Udviklingen af arbejdsdelingen og produktivkræfterne er en forudsætning for kvindernes frigørelse. Fordi de skaber de materielle betingelser for at kvinderne kan inddrages i produktionen på lige fod med mændene, og for at reproduktionen kan samfundsmæssiggøres. Men de skaber kun *muligheden* for det. Kun socialismen og kommunismen kan gøre det til virkelighed.

Derfor er det korrekt, at kvindeundertrykkelsen er betinget af den samfundsmæssige arbejdsdeling. Ligesom den også er betinget af produktivkræfternes udvikling.

Men det væsentlige er her at understrege, at det er klassesamfundets udbytning og undertrykkelse, der giver indholdet i arbejdsdelingen. Ellers åbnes der op for en borgerlig brug af arbejdsdeling, som kvindeundertrykkelsen ikke kan forklares i forhold til. Og for en underkendelse af klassekampen som drivkraft også i kvindekampen.

Hvor den naturlige arbejdsdeling mellem mænd og kvinder i ursamfundet havde stor betydning på grund af produktivkræfternes ringe udvikling har den med den kapitalistiske industri mistet sin betydning.

Arbejdsdelingen mellem mænd og kvinder er derfor ikke hverken grundlag eller væsentlig betingelse for kvindeundertrykkelsen under kapitalismen.

Grundlaget for kvindeundertrykkelsen og kvindekampen

Det grundlæggende også for kvindeundertrykkelsen under kapitalismen er, at modsigelsen mellem den *private tilegnelse* og den *samfundsmæssige*

produktion slår igennem. Denne modsigelse kommer til udtryk i modsigelsen mellem at *produktionen er samfundsmæssig og reproduktionen privat*.

Kvindernes dobbeltstilling: delvis i – og delvis uden for produktionen, er bestemt af denne modsigelse.

For at afskaffe kvindeundertrykkelsen er det nødvendigt at afskaffe udbytningen af kvinderne. Dvs. afskaffelse af de kapitalistiske produktionsforhold. Idet det er dem, der gennem jagten på profit, hindrer at reproduktionen samfundsmæssiggøres, og at kvinderne kan få arbejde.

Men hvorfor er det nødvendigt at afskaffe den private reproduktion?

Det, at reproduktionen er privat, er ikke noget uforanderligt, men et udtryk for den kapitalistiske produktionsmåde. Det at reproduktionen er privat er et udtryk for hvordan produktionsforholdene hæmmer udviklingen af produktivkræfterne. Det er spild af produktivkræfter med en hoben små isolerede enheder – uden arbejdsdeling og udvikling i produktionsmetoderne.

At den private reproduktion hæmmer udviklingen af produktivkræfterne er ikke kun et spørgsmål om effektiv udnyttelse af teknik og produktionsmetoder. Arbejdskraften er den vigtigste produktivkraft. Og det vigtigste er derfor, at den hæmmer kvindernes udvikling og udnyttelsen af deres kræfter. Dvs. det er ikke muligt at frigøre kvinderne som kraft i den historiske udvikling uden at frigøre dem fra den private reproduktion. Det er dette, der er det største spild af produktivkræfter.

I dag kommer det til udtryk i, at mange kvinder ikke kan få arbejde. At kvinderne har færre erfaringer med kollektivt arbejde og kollektiv kamp. Og at kvinderne er svære at

mobilisere. Enten fordi de med dobbeltarbejde i hjemmet ikke har kræfter til politisk arbejde. Og psykisk er bundet af ansvaret for reproduktionen. Eller fordi de er isolerede i hjemmet.

Kvinderne skal altså frigøres fra reproduktionen. Kvinderne kæmper her for hele arbejderklassens interesse i en afskaffelse af udbytningen og den undertrykkelse, der hviler på den. Det er en kamp for højere produktionsforhold.

Det er udmærket med en mere lige arbejdsdeling og lige ansvar i hjemmet. Men det er ikke noget mål med en ligeret til den privatkapitalistiske reproduktion. – Det frigørende for arbejderklassen ligger i frigørelsen fra den private reproduktion – ikke i delingen af den.

Konsekvenserne af kvindearbejdet

Under kapitalismen er kvinderne økonomisk og politisk afhængige af mændene. Det gælder både hjemmearbejdende kvinder, og kvinder, der har arbejde.

Kvindernes deltagelse i produktionen giver kvinderne bedre *betingelser* for at tilkæmpe sig selvstændighed. Og den betyder, at kvinderne får erfaringer med kollektivt arbejde og bedre betingelser for organiseret kamp. Idet de så ikke i samme grad er økonomisk og politisk afhængige af manden og ikke længere isoleret i hjemmet. Det vigtigste er her, at kvindernes inddragelse i produktionen er en styrkelse af arbejderklassens kampstyrke og erfaringer. – Det er et biaspekt, at uligheden mellem mænd og kvinder derved mindskes objektivt. Selv om dette selvfølgelig er udmærket og styrker enheden i klassen.

Når kvinderne trækkes ind i den kapitalistiske produktion, sker der ikke kun det, at kvinderne får bedre grundlag for økonomisk og politisk selvstændighed. Kvindernes inddragelse i produktionen betyder en større udbytning af arbejderklassen som helhed. Hvor manden før forsørgede familien, bliver hans indtægt nu fordelt på flere familiemedlemmer. Samtidig med at flere udbyttes af kapitalen. Kvindernes reproduktionsomkostninger er lavere end mændenes. De har en lavere arbejdskraftværdi. Det betyder, at kvinderne fungerer som løntrykkere. Både i kraft af deres lave løn, og fordi de udgør en stor del af reservearmeen. Det virker yderligere løntrykkende, at kvinderne er gift, fordi deres indtægt i praksis er et »tilskud« til mandens løn. De gifte kvinder behøver ikke at kunne eksistere udelukkende af deres egen løn. – Kvinderne er organisatorisk og politisk svage. Det virker igen løntrykkende, fordi de så ikke er i stand til at kæmpe lønforhøjelser igennem.

Kvinderne står svagt i den kapitalistiske produktion. Og de er den del af arbejderklassen, der er hårdest udbyttet.

Kampen for arbejde

Det er en forudsætning for at frigøre kvindernes kræfter, at der bliver kæmpet en arbejdstidsnedsættelse igennem, og at samfundsmæssiggørelsen af reproduktionen styrkes. Her altså flere institutioner f.eks. Ideologisk må der føres en særlig kamp for at få kvinder til at interessere sig for økonomisk og politisk kamp. Men det forudsætter, at kvinderne samtidig får støtte materielt og ideologisk til at løse de konkrete problemer der er. F.eks. med nedslidning, børnepasning og dobbeltarbejde. Hvis kvinder

som eksempel skal blive mere fagligt aktive, må også den faglige politik tage disse ting op. Udover centrale krav som nedsat arbejdstid med fuld løn osv.

Vi kæmper for at kvinderne får arbejde. Men under kapitalismen betyder det øget udbytning af kvinderne. Arbejde til kvinderne er derfor ikke et mål i sig selv. *Kampen mod udbytning – for afskaffelse af udbytningen er overordnet kampen for arbejde.* – Målet bliver ellers »lige ret til udbytning«.

Kvindekampen er derfor også en kamp mod den udbytning, kvinderne er udsat for. Det er netop *dette* aspekt, der adskiller den proletariske fra den borgerlige kvindebevægelse.

Kvindeundertrykkelsen er en klasseundertrykkelse.

At kampen mod udbytning – for afskaffelsen af den er det overordnede i kvindekampen, skyldes kvindeundertrykkelsens karakter. Det at kvindeundertrykkelsen er en særlig form for *klasseundertrykkelse*. Den klasse-mæssige hovedmodsigelse i kvindekampen går ikke mellem kvinder og mænd. Den modsætning er ingen klassemodsatning.

Hovedmodsatningen går mellem lønarbejderkvinderne og kapitalen. Det er en *klassemodsatning*, ikke en modsigelse i folket. Til gengæld er modsætningen mellem arbejderklassens mænd og kvinder en modsætning inden for »folket«. Men det er en afledt og underordnet modsætning, der *ikke* bestemmer kvindeundertrykkelsens væsen. Modsætningen mellem kvinder og mænd er ikke det der driver kvindekampen fremad, eller bestemmer og har bestemt udviklingen. Det omvendte er tilfældet: den her-

skende klassens undertrykkelse af kvinderne bestemmer modsætningen mellem mænd og kvinder.

Er kvinderne en selvstændig klasse?

Som jeg nævnte i indledningen, er spørgsmålet om kvindernes »kvalitativt« anderledes stilling et omdiskuteret emne. Udgangspunktet for dette er følgende citat:

»Det at kvinderne fungerer som arbejdskraftreserve og har ansvaret for den private reproduktion, gør at kvinderne under kapitalismen har en særlig placering i forhold til den samfundsmæssige produktion. En placering, der adskiller sig kvalitativt fra mændenes placering, og som bestemmer kvindeundertrykkelsens nuværende form«. (s. 61 KT. 1)

I og med kvindeundertrykkelsen eksisterer som undertrykkelse af kvinderne, må der nødvendigvis være en kvalitativ forskel på kvinder og mænds stilling og bevidsthed. Ellers ville der ingen særlig undertrykkelse være! En særlig undertrykkelsen må have en særlig kvalitet.

Citatet siger: »I forhold til den samfundsmæssige produktion«.

Der er ikke tale om, at kvinderne skulle udgøre en selvstændig klasse. Dvs. med et kvalitativt anderledes forhold til produktionsmidlerne. Hvilket også ville være i modstrid med klasseanalysen. Og i modsætning til artiklens øvrige indhold. F.eks. kunne hovedmodsigelsen i kvindekampen så ikke gå mellem lønarbejderkvinderne og kapitalen. Men skulle i stedet være modsigelsen mellem kvinder og mænd på grundlag af arbejdsdelingen mellem kønnene – eller noget lignende. Hvad den kvalitativt anderledes situation består i = kvindeundertrykkelsen, fremgår af

artiklen i øvrigt.

Ligestilling – frigørelse

Det er en konsekvens af vores grundlag for kvindekampen i KT 1. og i denne artikel, at »afskaffelse af uligheden« ikke er nogen retning eller grundlag for kvindekampen. Ligesom arbejdsdelingens indhold er bestemt af produktionsmåden, er ligestillingens indhold bestemt af kampen for frigørelse.

Det drejer sig om at frigøre kvinderne fra udbytning og undertrykkelse. Det vil så føre til lighed inden for klassen.

Ligestilling er altså indholdt i frigørelsesbegrebet. Og der vil derfor altid være et aspekt af ligestilling i enhver kamp mod kvindeundertrykkelsen.

Ligestilling skal vi selvfølgelig kæmpe for i den udstrækning det styrker kampen for frigørelse. Men ligestilling kan ikke stilles op som mål. Ligestilling abstrakt set er uden klasseindhold. Og det kan og har længe ført til forkerte polititiske linier og konsekvenser. F.eks. krav om lige fordeling af arbejdsløshed, lige repræsentation i partier og folketing osv.

Men det er klart, at ligestilling på konkrete områder f.eks. stemmeret og lige løn for lige arbejde, kan være en styrkelse af kvindernes stilling og kamp.

Ligestilling kan altså ikke opstilles som mål, idet ligestilling kun får et rigtigt (klasse) indhold hvis det underordnes, og ikke isoleres fra kampen for kvindernes frigørelse fra udbytning og undertrykkelse.

Ellers bliver det forskellige varianter af ligestilling til udbytning og ligestilling til den private reproduktion.

Reformer og kvindekamp

Den borgerlige kvindebevægelse så kampen for arbejde, dvs. kampen for lige konkurrence med mændene om arbejde og adgang til arbejde, som et mål i sig. Dette gjaldt også andre reformer af borgerlig demokratisk karakter, som lige adgang til uddannelse, stemmeret osv.

Den proletariske kvindebevægelse må støtte kvindernes kamp for disse reformer. Det er ikke et spørgsmål og at gå ind for disse reformer eller ej.

Der hvor afgrænsningen til den borgerlig kvindebevægelse og til revisionismen ligger, er i betydningen og vægtningen af reformerne. Om reformerne ses som mål eller som middel i den revolutionær kamp, og der-

med hvordan reformerne eller dagskravene perspektiveres.

Reformerne betyder en forbedring af kvindernes stilling. Men deres vigtighed i kampen for kvindernes frigørelse ligger i, at de er et *middel* til at revolutionere, mobilisere og organisere kvinderne.

Samtidig kan netop disse formelle rettigheder, afsløre, at de netop *ikke* afskaffer kvindeundertrykkelsen.¹⁾ *De borgerlig demokratiske rettigheder og lighedskrav giver bedre betingelser for kvindekampen, men at indskrænke kampen til disse reformkrav er en borgerlig afledning af kvindekampen. Idet de væsentligste krav i kvindekampen bliver væk.*

L

¹⁾ Se Clara Zetkin »Arbejderkvinder i alle lande« afsnittet om »reformer som midler i en socialistisk strategi«.

Debat:

Til kvindediskussionen

Det er vigtigt, at have en klar og præcis forståelse for, hvor modsigelserne mellem de to forskellige oplæg i Kommunistisk Tidsskrift nr. 1 går.

Hvis vi ikke forstår dette, vil det være vanskeligt at se, hvad der afføder den specifikke kvindeundertrykkelse under kapitalismen og hvilke konsekvenser det får for strategien og taktikken for kvindekampen.

Dette oplæg er blevet til som et forsøg på at se, hvilke konsekvenser specielt L&H's oplæg i Kommunistisk Tidsskrift nr. 1 får, fordi det i realiteten for mig at se, udtrykker en feministisk linie og adskiller klassens fælles kamp ret så fundamentalt.

Deres oplæg tager hele vejen igennem udgangspunkt i »...at det materielle grundlag for kvindeundertrykkelsen under kapitalismen er, at kvinderne varetager den private reproduktion, (at kvinderne er arbejdskraftreserve.« (side 62, Kommunistisk Tidsskrift nr. 1 — nedenfor blot angivet som KT 1).

Dette grundlag får følgende konsekvenser:

»Det at kvinderne fungerer som arbejdskraftreserve og har ansvaret

for den private reproduktion, gør at kvinderne under kapitalismen har en særlig placering i forhold til den samfundsmæssige produktion. En placering, der adskiller sig kvalitativt fra mændenes placering, og som bestemmer kvindeundertrykkelsens nuværende form«.

Jeg mener, at der begås mindst en grundlæggende fejl her, og det er at man gør nogle konkrete fremtrædelsesformer i det kapitalistiske Danmark til det materielle grundlag, som bestemmer kvindeundertrykkelsens nuværende form.

Det er korrekt, at størstedelen af kvinderne i dag udgør en arbejdskraftreserve og at de varetager reproduktionen, men det er ikke *grundlaget* for kvindeundertrykkelsen.

Grundlaget for den specifikke kvindeundertrykkelse skal søges i klasseforholdene, og dermed kapitalismens udnyttelse af den eksisterende arbejdsdeling til at splitte klassen og ekstraudbytte kvinderne.

Kapitalismen og kvindeundertrykkelsen

Med kapitalismens opståen stilles for

første gang i historien arbejderklassens mænd og kvinder lige til at sælge sin arbejdskraft.

Det at kapitalismens fremvækst objektivt stiller mænd og kvinder lige betyder for mig at se, at der ingen speciel grund er til at kapitalisterne *objektivt set* skulle have nogen specielle interesser i, hvilket køn arbejdskraften har. Kapitalismens udbytning er kønsløs og sigter udelukkende på maximal profit. (Objektivt, dvs. ifølge de økonomiske love.)

Dette er vigtigt at forstå, fordi jeg mener, at det fastslår at mænd og kvinder i arbejderklassen objektivt set står lige, og at en samfundsformation for første gang bærer kimen til kvindefrigørelsen. Dermed ikke være sagt, at kapitalismen kan realisere kvindernes frigørelse. Kapitalistklassen vil til stadighed søge at splitte arbejderklassens mænd og kvinder, de vil søge at fastholde kvindens usikre forhold til den samfundsmæssige produktion, de vil søge at ekstraudnytte og undertrykke hende.

Men står dette i modsætning til L&H oplægget?

Ja. Fordi jeg mener at artiklen tager et subjektivt udgangspunkt i og med, at de ophøjer nogle fremtrædelsesformer for kvindeundertrykkelsen og gør disse til grundlaget for kvindeundertrykkelsen under kapitalismen. Jeg mener det er en indsnævring og en forkert analyse af kvindeundertrykkelsen og dens grundlag.

Men hvorfor er det nu et subjektivt udgangspunkt, når det rent faktisk er sådan, at den specielle kvindeundertrykkelse fremtræder klarest på spørgsmålet om kvindernes varetagelse af reproduktionen og deres funktion som arbejdskraftreserve.

Fordi, hvis vi skulle tage udgangs-

punkt i de umiddelbare fremtrædelsesformer, tingene har, ville vi ende lukt i idealismen. Hvis vi udelukker de ser på tingenes fremtrædelsesformer vil vi overhovedet ikke være i stand til at se tingenes væsen og derudfra se, hvordan tingene udvikler sig gennem modsigelser. Vi ville ikke være i stand til at rette angreb det rigtige sted hen, hvis vi udelukkende fokuserer på fremtrædelsesformer.

Det er præcis den fejl L&H gør, når de stiller det materielle grundlag op på basis af fremtrædelsesformer, og at man ydermere så konkluderer at mænd og kvinder står i et kvalitativt andet forhold til den samfundsmæssige produktion, forstærker blot fornemmelsen af, at L&H opererer med, at det er økonomisk lovmæssigt at kvinder varetager den private reproduktion samt er arbejdskraftreserve.

Hvis man har det udgangspunkt, så skulle man angiveligt kunne foretage en lagdeling indenfor arbejderklassen — ikke efter forholdet til produktionen (fagmæssig lagdeling) — men på tværs af denne, som deler mænd og kvinder op i to lag.

Foruden at denne lagdeling strider mod enhver logik så strider den også mod virkeligheden.

For det er jo sådan, at de specielle krav, kvinder har at kæmpe for, hænger nøje sammen med resten af den kamp, hun som en del af arbejderklassen må føre. Det vil igen sige, at hun vil have mere sammenfaldende interesser med mændene i samme fag end med andre af arbejderklassens kvinder. Eksempelvis en slagteriarbejderske og en arkitektkvinde. Når den kvindelige arkitekt står overfor at skulle kæmpe for løn under barselsorlov, vil hendes nærmeste støtter være hendes mandlige

kammerater og ikke slagteriarbejdersken. Ligeledes når slagteriarbejdersken kæmper for lige sygelønsordninger som sine mandlige kammerater vil de være de nærmeste støtter og ikke arkitekterne, for det vil være de mandlige kammerater, der vil være istand til at øve pression gennem fælles strejke, det kan arkitekterne ikke. Grunden til, at det er således, er jo at begge kampe er udtryk for og hører sammen med arbejderklassens kamp for bedre levevilkår, men den konkrete undertrykkelse vil komme forskelligt til udtryk alt efter hvilket lag af arbejderklassen, der er tale om.

Opfattelsen af, at kvinder er et særskilt lag indenfor arbejderklassen med fælles *overordnede* interesser, som manden som medlem af klassen ikke har, fører til en uddybning af splittelsen i arbejderklassen og svækker kampen.

Og det er rent faktisk den opfattelse, der kommer til udtryk, når man på side 60 KT 1 siger: »... at kvinderne har en kvalitativt anderledes placering i og betydning for den samfundsmæssige produktion«.

Til det er der at sige, at man for det første ikke begriber ordet kvalitet, hvis ikke det skulle betyde andet grundlag og andet mål (jævnfør eksempelvis springet fra feudalisme til kapitalisme, det er et kvalitativt spring) det er jo ikke sådan, at en række kvantitative ophobninger automatisk når der er mange ophobninger nok fører til et kvalitativt spring.

For det andet bliver konsekvensen af kvindernes kvalitativt anderledes situation naturligvis, at i enhver kamp, der rummer kvindeaspekter, det være sig en kamp, der kvantitativt udgøres af flest kvinder eller en kamp, som i sit grundlag rummer

aspekter af kvindeundertrykkelse, ja da må hovedaspektet være kvindeundertrykkelsen, idet denne jo stiller kvinderne kvalitativt anderledes.

Heri er jeg ganske uenig, fordi det netop i sin konsekvens betyder splittelse. Det betyder den nævnte lagdeling af mænd og kvinder, og uagtet om intentionerne er, at man gennem kvindekampen vil forene arbejderklassen, så bliver det modsatte tilfældet, nemlig splittelsen, fordi hvis kvindekampen føres på et grundlag, som stiller mænd og kvinder kvalitativt anderledes, så bliver hovedaspektet for kvinderne: kvindekampen — og i sin yderste konsekvens er kvinderne en klasse for sig selv, som godt nok fører kamp mod kapitalen, men på sine helt egne betingelser og med sit helt eget grundlag.

Det er præcis det L&H's grundlag fører til, og da de selv giver to glimrende eksempler på, hvordan dette grundlag i praksis vitterlig fører til splittelse vil jeg nu koncentrere mig om disse.

Om hvordan kvindekampen gøres til hovedaspekt og medfører splittelse

L&H nævner selv kampen mod akkorder, og med denne kamp mener jeg for alvor, at deres feministiske linie slår igennem.

L&H skriver (side 64 KT 1): »... at det væsentligste her er, at kvinderne på grund af kvindeundertrykkelsen for en stor dels vedkommende er på akkord«. Dette bruges som argument for, at det er en specifik kamp mod kvindeundertrykkelsen.

Det er fejlagtigt. Akkorder blev ikke opfundet for at kunne få mere udbytte af kvinder specielt, de blev opfundet for at kunne udnytte arbejderklassen som helhed, få dem til at

producere mere og samtidig skabe illusioner om, at man fik en »reel betaling« for det man producerede. Akkorderne blev ligeledes lanceret i god forståelse med classesamarbejdet.

Det er disse ting, der er det centrale i kampen mod akkorder, det er ikke noget med at »isoleret set« er også mænd på akkord, det mener jeg er en meget farlig og splittende argumentation, hvor man tilslører angrebets karakter og deler dem, det rammer op i to, og dermed svækker kampen mod akkorderne.

Noget andet er så, at der er mange kvinder på akkord og akkorderne er hårdest i specielt »kvindeindustrier.« At akkorderne specielt er »slået« igennem i disse industrier hænger dels sammen med arbejdsgangen som muliggør akkorderne, dels at det er lavtlønsområder, og dette er jo netop udtryk for en lav faglig bevidsthed og aktivitet. Men at dette skulle gøre akkordarbejde til noget kvindespecifikt er at falde på halen for nogle fremtrædelsesformer og blande tingene sammen, og derved afleder og splitter man kampen.

Det er da givet, at man i kampen mod akkorderne må nuancere sin argumentation, hvor man alt efter kamptraditioner, bevidsthedsniveau med videre må bruge forskellige argumenter, lad mig give et eksempel.

Man bruger andre argumenter overfor en slagteriarbejder, som har været ude i flere kampe mod akkorder og som godt ved at akkorder er noget lort end man bruger overfor en ufaglært kvinde, som måske er kommet lige fra kødgryderne og som ikke er i stand til at gennemskue akkordsystemet, ja som måske ligefrem synes, at det er helt fint. Det samme gør sig gældende overfor en

falleret småborger, der netop er kommet ind i produktionen som lønarbejder. Andre argumenter må ligeledes gøre sig gældende overfor en typograf, som pludselig får at vide, at nu skal han altså lave så og så meget i timen, hvor han aldrig før har været på akkord.

Men forskellen ligger alene i, hvordan man mobiliserer og argumenterer og ikke i kampens grundlag og ej heller kampens mål.

Der er ikke en levende sjæl, der vender sig imod, at man trækker kvindespecifikke argumenter op overfor en kvindelig arbejder for at få hende mobiliseret til en given kamp — men det er heller ikke det samme som at sige, at kampen i sit grundlag og indhold er kvindespecifik, det er splittelse at argumentere for dette, og det er en misforstået måde at føre kvindekamp på.

En anden kamp, L&H omtaler er ligelønskampen (side 69 KT 1). Den kamp bruger de som argumentation for, at man ikke kan se kvindeundertrykkelsen på et felt, men at man er nødt til at tage den samlede kvindeundertrykkelse op. Her mener jeg igen der begås den fejl, at man isolerer kvindekampen fra klassens fælles kamp.

For naturligvis kan man da tage kvindeundertrykkelsen op på et enkelt felt. Det er da rendyrket maximalisme, hvis man i en enkelt kamp skal have hele grundlaget for kapitalismens ekstraundertrykkelse af kvinden med. Kvinder, der f.eks. går ud i en konkret kamp for ligeløn skal da ikke have proppet samtlige kvindespecifikke krav ind i grundlaget for kampen (Noget andet er, at kommunister arbejder ud fra denne helhedsforståelse).

Det er da korrekt, at man i sin argumentation og mobilisering bla.

må forklare den manglende reelle ligeløn med kvindernes manglende kamperfaringer m.v. — men det centrale i kampen er og bliver, at kvinderne går ud i en konkret kamp for at forbedre deres forhold og blive ligestillet i forhold til deres mandlige arbejdskammerater.

Man skal da ligeledes i den givne kamp gøre alt for at mændene nedlægger arbejdet i solidarisk kamp for kvindernes krav, det er da ikke kvindernes kamp, sådan helt for sig selv, mod kvindeundertrykkelsen.

Her i disse konkrete kampe må man også tage den ideologiske undertrykkelse op. Man må tage kamp på reaktionære opfattelser af kvinden, som kommer til udtryk indenfor klassen.

I den udstrækning det lykkes arbejderklassen på flere og flere områder at ligestille kvinden, så er det rigtigt så forsvinder kampen mod den specifikke kvindeundertrykkelse — men ikke sådan op i den blå luft, den afløses af klassens fælles kamp og det må sågu da være målet: kampen mod den specielle kvindeundertrykkelse.

For at konkludere på dette afsnit, så mener jeg kort og godt, at L&H rent faktisk med deres opfattelse af kvindeundertrykkelsen splitter kampen. Det har jeg forsøgt at påvise gennem to konkrete eksempler, hvoraf jeg mener at deres argumentation forsøger at retfærdiggøre en samlet kvindeorganisering, som gør spørgsmålet om at kunne se kvindeundertrykkelsen i sin helhed til det overordnede, til hovedaspektet fremfor at gøre det kvindespecifikke til en del af klassens fælles kamp mod kapitalen.

Hvordan fører vi kvindekamp

Som sidste ting vil jeg tage udgangs-

punkt i de strategiske retningslinier som L&H stiller op for kvindekampen (side 63 KT 1)

»Man kan sammenfatte disse strategiske retningslinier i parolen »kampen for arbejde«, denne kamp er det overordnede for kvindekampen idag. Og når vi skal opstille langsigtede mål og dagskrav, må de styrke »kampen for arbejde« for at være rigtige.«

Det mener jeg er forkert.

Det er korrekt, at noget af det væsentligste er, at slås for kvindernes deltagelse i den samfundsmæssige produktion, men det er indsnævring af grundlaget for kvindekampen at sige, at dagskravene skal styrke kampen for arbejde for at være rigtige.

Kvindespørgsmålet handler ikke kun om kampen for arbejde.

Det handler osse om at mobilisere kvinderne, når de har arbejde, til at blive medlemmer af en fagforening og til at slås for sine interesser i fagforeningen. Det handler om at mobilisere kvinderne til at bekæmpe lønsplittelse i forhold til mændene og til kamp imod fagpamperne, der ser sine interesser truet, hvis man sætter spørgsmålstegn ved, hvorfor mænd og kvinder ikke er organiseret i samme fagforening (det er godtnok en langsigtet kamp). Kvindespørgsmålet handler osse om, at studerende kan få SU under graviditet, det handler om at slås for at komme i arbejde f.eks. gennem organisering af forældre på venteliste for at få institutionsplads. Mobilisering af kvinderne til kamp, må altid ses i forhold til en konkret og materiel kampopgave. Partiets opgave ligger også i at påvise, at kvindespørgsmålet i sidste instans løses under proletariats diktatur. Partiets kadre og sympatisører arbejder ud fra denne grundholdning og arbejder

på at trække kvinderne med, udfra forståelsen af, at kvinder generelt set har en lavere bevidsthed. Det må man tage udgangspunkt i, og hvis det fremmer en given kamp at organisere kvinderne taktisk omkring et krav, ja så gør man det, men det er udfra forståelsen af, at kvinde-kampen er en del af klassens fælles kamp mod kapitalen og dette strider mod L&H's opfattelse som den kommer til udtryk i KT 1.

L&H's opfattelse, der som en rød tråd går gennem oplægget er, at det ikke er muligt at se kvindeundertrykkelsen uden, at man ser på den som kapitalistklassens undertrykkelse af kvinderne som helhed.

Det betyder som hele deres oplæg giver udtryk for, og som udspringer af deres opfattelse af grundlaget for kvindeundertrykkelsen, at man skal splitte kvinderne ud på den ene eller anden måde og gøre deres kamp mod kapitalen til noget særskilt, noget

som adskilles fra klassens fælles kamp. Godtnok fastslår L&H at grunden til at kapitalistklassen kan gennemføre en ekstra-udbytning af kvinderne er arbejdsdelingen, men samtidig pilles to former for kvindeundertrykkelse ud, nemlig at kvinden fungerer som arbejdskraftreserve og hovedansvarlig for reproduktionen, og disse to former gøres til materielt grundlag hvorudfra alle kvindeundertrykkelsens aspekter ses.

Det er som jeg gennem dette oplæg har søgt at påvise en splittelse af klassens kamp, hvor udgangspunktet i kampen mod kvindeundertrykkelsen ikke bliver for at styrke klassens fælles kamp udfra forståelsen af kapitalens udnyttelse af arbejdsdelingen, men istedet bliver udgangspunktet, at kvinderne er et lag for sig selv med en kamp for sig selv — som splitter dem fra klassens fælles kamp.

C+P

Kapitalismens kriser

Den første halvdel af følgende artikel er udarbejdet med det formål at give en første introduktion til de modsigelser i den kapitalistiske produktionsmåde, der bestandigt underminerer den kapitalistiske produktions stabilitet og forårsager kapitalismens overproduktionskriser.

Den anden halvdel behandler kapitalismens almene krise samt den internationale og danske krise idag. Artiklen er udarbejdet til partiskolen i foråret 1977 og er her genoptrykt med visse ombrydninger samt redaktionelle rettelser og tilføjelser.

Vi vil understrege, at denne artikel kun er at betragte som en kort introduktion til kriseproblematikken, og at den derfor langt fra kan give svar på alle de spørgsmål, som trænger sig på, især ikke hvad angår den nuværende internationale og danske krise.

Hvis vi havde beskæftiget os med kapitalismens kriser for bare f.eks. fem år siden, kunne emnet have virket lidt teoretisk, også for overbeviste socialister. Kapitalismen så ud til at have det relativt godt. Ganske vist kunne man i løbet af 1960'erne påvise stadigt genkommende valutakriser, kortere tilbageslag – *recessioner* i de borgerlige økonomers sprogbrug – i snart det ene, snart det andet land, man kunne påvise en varierende, men vedvarende og voksende inflation i alle kapitalistiske lande.

Men heroverfor stod det fast, at alle kapitalistiske lande kunne fremvise en stigende produktion over en længere årrække, at arbejdsløsheden fra og med anden halvdel af 1950'erne lå på et lavere niveau end før (på trods af sæsonledighed og arbejdsløshedssøer), at arbejdernes realløn var stigende, og at de offentlige tjenester (uddannelse, socialforsorg, sundhedsvæsen osv.) gennemgående blev betydeligt forbedret. Snakken om »velfærds-samfundet« havde overfladisk set en vis materiel basis.

I dag – efter den verdensomspændende krise i 1974/75 og den efterfølgende depression, som den kapitalistiske verden stadig befinder sig i, og som ikke synes at skulle blive overvundet foreløbigt – kan vi se, at den langvarige højkonjunktur ikke var reglen, men undtagelsen i den kapitalistiske verdensøkonomi. I løbet af denne højkonjunktur skærpedes kapitalismens modsigelser under overfladen, og herved skabtes forudsætningerne for den nuværende dybtgående depression.

For at kunne forklare årsagerne til, at de kapitalistiske samfund med mellemrum rystes af kriser, må man

undersøge nogle grundlæggende lovmæssigheder i den kapitalistiske produktionsmåde. Herved kan man erkende det kapitalistiske samfunds *modsigelser*, modsigelser der eksisterer objektivt, uafhængigt af menneskenes vilje og ønsker; modsigelser, der ikke kan løses inden for det kapitalistiske samfunds rammer, men kun gennem en socialistisk revolution.

I det følgende vil vi altså forsøge at begrunde, at ustabilitet *er kapitalismens normaltilstand*, at krisernes udbrud og virkninger nok kan udskydes og afbødes til en vis grad et stykke tid, men ikke afskaffes.

Produktion, reproduktion, akkumulation og forbrug

Værdiøgningen

Den mest grundlæggende lovmæssighed i den kapitalistiske produktion er at en vares værdi principielt svarer til den mængde samfundsmæssigt arbejde, der er nedlagt i den, og at varen principielt sælges på markedet til en pris, der svinger omkring dens værdi.

Netop denne lovmæssighed forklarer den kapitalistiske udbytningsmekanisme: at merværdien fremkommer som differencen mellem kapitalistens udlæg til variabel kapital – køb af arbejdskraft – og den værdi, som arbejdskraften producerer.

Ud fra denne udbytningsmekanisme kan vi så forklare *værdiøgningen* i den kapitalistiske produktion: Kapitalisten (ligegyldigt om det er en enkeltperson eller et kollektiv, f.eks. et aktieselskab) indskyder en bestemt værdimængde i konstant kapital og i udlæg til køb af arbejdskraft

– variabel kapital. Gennem deres arbejde tilfører arbejderne den producerede vare øget værdi. En del af denne værditilførsel dækker kapitalistens udlæg til arbejdskraft, resten tilfalder ham som merværdi. (Vi ser i denne sammenhæng bort fra opdelingen i industriel profit, kommerciel profit og jordrente). Gennem arbejdsprocessen er varen altså blevet mere værd. Dette er »hemmeligheden« bag den kapitalistiske produktion. Værdiøgningsprocessen udtrykkes i denne formel:

$$(1) V(k+v) \dots Pr \dots V'(k+v+m)$$

hvor V betegner den samlede indskudte værdimængde (konstant og variabel kapital) $\dots Pr \dots$ betegner produktionsprocessen og V' den nye værdimængde, der er resultatet af produktionen (konstant kapital, variabel kapital samt merværdien).

Realiseringen af værdien

For at denne proces skal kunne gentages, dvs. for at produktionen ikke skal gå i stå, må den nye værdimængde *realiseres*, dvs. omformes til penge. Ligeledes var forudsætningen for at produktionsprocessen kunne begyndes, at kapitalisten havde pengekapital til at købe produktionsmidler, råstoffer og hjælpestoffer samt betale arbejdskraften (udlæg-gene til konstant og variabel kapital). Hvis vi derfor skal beskrive produktionsprocessen dækkende, må vi udvide formelen (1):

$$(2) P \rightarrow V(k + v) \dots Pr \dots V'(k + v + m) \rightarrow P'$$

hvor P betegner den oprindeligt indskudte pengekapital, og P' betegner pengeudtrykket for den værdimængde, der er resultatet af produktionsprocessen. V' bliver til P' gennem *salget* af produkterne på markedet. Først gennem salget, dvs. realiseringen af V' skabes så forudsætningen for gentagelse af produktionsprocessen, hvor P' gennem formel (2) bliver til en ny øget pengeværdi P''. Denne proces gentages i det uendelige i den kapitalistiske produktion. Formlen (2) udtrykker således *kapitalens kredsløb*, et kredsløb, der vel at mærke principielt ikke er en cirkel, men en opadstigende spiral. Set fra kapitalistens synsvinkel kan formelen (2) udtrykkes som $P \rightarrow P'$: penge bliver til flere penge!

Kapitalens akkumulation

Hermed har vi grundlaget for den kapitalistiske *akkumulation* (ophobning) af kapital. Akkumulation eller ophobning skal ikke forstås således, at kapitalisten samler sine rigdomme som død kapital i et skatkammer. Tværtimod må kapitalistens kapital igen investeres i ny produktion for at

processen $P \rightarrow P'$ kan gentages.

Denne kapitalakkumulation er en nødvendig forudsætning for den kapitalistiske produktion. Årsagen hertil skal vi komme nærmere ind på under afsnittet om profitratens faldende tendens.

Før vi går videre, må vi understrege, at de ovenfor anførte formler er rent abstrakte udtryk. Merværdien går jo ikke ubeskåret til den industrielle kapitalist; handelskapitalisten, bankkapitalisten og den jord-ejende kapitalist tilegner sig deres andele af merværdien, der altså må fratrækkes for at nå frem til industri-kapitalistens profit (medmindre samme kapitalist varetager flere funktioner, hvilket i stor udstrækning er tilfældet i den monopolkapitalistiske produktion). Desuden går en del af merværdien til aflønning af arbejdere i den industrielle sektor, der ikke deltager direkte i produktionen (administration o.l.), til skatter (som regel da!) og til kapitalisternes eget forbrug. Den del af den samlede merværdi, der er tilbage efter alle disse fradrag, er den kapital, der er til rådighed for investeringer i opretholdelse og udvidelse af produktionen.

Forbruget (Konsumtionen)

Tilbage til kapitalens kredsløb. Som allerede anført er det springende punkt $V' \rightarrow P'$, altså realiseringen af den værdi, der er nedlagt i produktionen. Hvis varerne ikke sælges får kapitalisten hverken dækket sine udlæg eller modtager nogen profit, dvs. han kan ikke opretholde produktionen ret længe.

Undersøgelsen af den kapitalistiske produktion kan altså ikke standse ved produktionsprocessen isoleret; afsætningen — forbruget — af de kapitalistiske varer er lige så vigtigt.

Intet forbrug uden produktion — ingen produktion uden forbrug.

Vi kan groft set skelne mellem tre kategorier af forbrugere (konsumenter):

- 1) Konsumenter af produktionsmidler.
- 2) Konsumenter af forbrugsgoder.
- 3) Staten (det offentlige) som en særlig type konsument i det udviklede monopolkapitalistiske samfund. Vi lader denne kategori ligge i denne omgang, men tager den op til nærmere behandling senere i artiklen.

Efterspørgslen efter produktionsmidler kommer fra andre kapitalister, medens principielt alle er konsumenter af forbrugsvarer. Konsumet af produktionsmidler kan imidlertid ikke ses isoleret fra konsumet af forbrugsgoder, hvilket vi kan antyde med følgende enkle eksempel.

En værktøjsfabrik fremstiller specialværktøj til fremstilling af spindemaskiner, der atter fremstiller tekstilvarer (forbrugsgode). Vi har altså her med to producenter af produktionsmidler og én producent af forbrugsgoder at gøre.

Hvis efterspørgslen efter tekstilvarer nu falder, vil tekstilfabrikanten efter et stykke tid savne kapital og tilskyndelse til at investere i nye spindemaskiner, hvilket vil ramme producenten af spindemaskiner, hvis forbrug af specialværktøj så efter den tid vil dale, hvilket atter rammer producenten af specialværktøj, og dennes forbrug af maskiner, rå- og hjælpestoffer vil som konsekvens heraf dale. (Vi forudsætter i dette eksempel, at producenterne af produktionsmidler ikke umiddelbart kan omstille sig til anden produktion, som der er større efterspørgsel efter). Den omvendte proces indtræder naturligvis, hvis efterspørgslen efter

tekstilvarer stiger.

Man kan gentage dette eksperiment med en hvilken som helst forbrugsvarer og undersøge, hvilke påvirkninger henholdsvis stigning og fald i efterspørgslen forårsager — og man vil efter al sandsynlighed få en årsags- og virkningskæde langt mere kompliceret og vidtrækkende end den, der er antydnet her.

Dette er et udtryk for *samfundsmæssiggørelsen* af den kapitalistiske produktion: at den enkelte producent ikke er isoleret og selvtilstrækkelig, men et led i en lang kæde, der påvirker og bliver påvirket af et bredt spektrum af den totale produktion (dette gælder selvfølgelig både ved en rent indenlandsk produktion og ved produktion, der forudsætter import og eksport — det sidste tilfælde er blot ofte endnu mere kompliceret).

Produktionen af produktionsmidler og af forbrugsgoder er knyttet uløseligt sammen, og forbruget af produktionsmidler er i sidste instans afhængigt af produktionen af forbrugsgoder.

Modsigelsen mellem udbytningen og arbejderklassens købekraft.

Lønarbejderen står over for kapitalisten i to roller: 1) som sælger af sin arbejdskraft og som producent af merværdi og 2) som forbruger — konsument — af de varer, der kommer ud af produktionen.

Vi skal lidt senere vise, at kapitalisten stræber efter maksimal profit. For at kunne maksimere sin profit må han presse den størst mulige merværdi ud af arbejderen, dvs. reducere sit udlæg til variabel kapital mest muligt. Behovet for profitmaksimering støder imidlertid

imod et andet lige så uomgængeligt behov: behovet for at få varerne afsat, dvs. at få realiseret merværdien, for først i realiseringen bliver den til profit for kapitalisten.

Forudsætningen for at få varerne afsat er købedygtige konsumenter: jo mindre løn, jo mindre købekraft hos arbejderklassen og omvendt jo større købekraft hos arbejderklassen, jo mindre profit til kapitalistklassen!

Produktion og realisering er således ikke kun to ting, der gensidigt

betinges hinanden, det er også to ting, der står i en uløselig modsætning til hinanden. Anderledes udtrykt er det en modsigelse mellem udbytningen af arbejderklassen og arbejderklassens købekraft.

Modsigelsen mellem udbytning og købekraften er ikke blot grundlæggende i den kapitalistiske produktionsmåde, den skærpes også til stadighed. For at forklare hvorfor, må vi vende blikket mod den kapitalistiske produktions udvikling.

Kapitalens organiske sammensætning og profitraten

Konkurrencen og udviklingen af produktivkræfterne

Den kapitalistiske produktion er produktion for et marked. På markedet hersker *konkurrencen*, enten i form af frikonkurrence eller monopolistisk konkurrence (eller en kombination).

Konkurrencen giver fordele til den kapitalist, der kan sælge sine varer med større profit end sine konkurrenter og evt. underbyde dem for at vinde en større markedsandel.

Hvordan kan kapitalisten komme i denne gunstige situation?

En vares værdi er som bekendt bestemt af den mængde samfundsmæssigt nødvendigt arbejde, der er nedlagt i den. Det betyder, at hvis en kapitalist er i stand til at producere en vare på kortere tid end den gennemsnitlige, f.eks. med en tidsbesparelse på 25% i forhold til gennemsnittet, så kan han sælge ved at sælge sit produkt f.eks. 10% billigere end sine konkurrenter både underbyde sine konkurrenter og der-

ved formentlig vinde en større markedsandel og indkassere en ekstra-profit.

Reduktionen af arbejdstiden kan foregå på to måder: enten ved at presse mere arbejde ud af arbejderne ved et uforandret niveau for produktionsmidlerne. Dvs. ved at øge *arbejdsintensiteten* eller ved at indføre arbejdsbesparende maskineri eller en mere rationel arbejdsgang, således at den samme mængde produkter kan produceres på kortere tid, eller således at den samme arbejder kan producere mere på samme tid, dvs. ved en øgning af *arbejdsproduktiviteten*.

Kapitalisterne har gennem hele kapitalismens historie forsøgt at presse arbejdsintensiteten i vejret, men denne fremgangsmåde har sine grænser både de rent fysiske og de grænser, som arbejdernes modstand sætter. På længere sigt er en øget arbejdsintensitet ikke nok til at sænke den mængde arbejde, der skal nedlægges i varen, derfor kombineres den med stigende arbejdsprodukti-

vitet, som forudsætter en udvikling af produktivkræfterne.

Når en vare produceres på kortere tid end før, falder dens fremstillingspris (den arbejdsmængde, der er nedlagt i den), dvs. den kan sælges til en lavere pris. Vor kapitalist kan nedsætte prisen på sin vare i forhold til sine konkurrenter, og så længe han er ene om den nye, tidsbesparende teknik, kan han sælge varen med en ekstraprofit.

Men medmindre vor kapitalist behersker markedet totalt, kan han næppe hindre andre i efterhånden at indføre de nye produktivkræfter, således at disse efterhånden bestemmer det samfundsmæssigt nødvendige arbejdes omfang. Dvs. udviklingen af produktivkræfterne betyder en generel sænkning i varenes produktionspris.

Denne proces sker selvfølgelig ikke kun en enkelt gang, men uafbrudt. De kapitalister, der har den største kapital, kan investere i nyt maskineri først, de kan udkonkurrere svagere konkurrenter. Her ser vi akkumulationens betydning: det er den stadige akkumulation af kapital, der er forudsætningen for, at kapitalisterne kan deltage i konkurrencen, en utilstrækkelig kapitalakkumulation betyder, at kapitalisten er dårligt stillet i konkurrencen og i værste fald går fallit, fordi han bliver udkonkurreret. Og som vi har vist: kapitalakkumulation forudsætter profitmaksimering.

Lovmæssigheden om profitratens faldende tendens

Udviklingen af produktivkræfterne betyder at den konstante kapital vokser i forhold til den variable. Dels kræver denne udvikling stadig større udlæg til konstant kapital, dels falder

behovet for arbejdskraft, dvs. at udlægget til variabel kapital tenderer til at falde. Begge tendenser medfører at forholdet mellem k og v forskydes til fordel for k . Dette forhold – k/v – benævnes kapitalens *organiske sammensætning*.

Den totale samfundsmæssige profitrate bestemmes som merværdiens forhold til summen af den konstante og variable kapital: $\frac{m}{k+v} = p'$ (p' = profitraten). Almindelig brøkgregning fortæller os, at når k vokser med uforandret v og m , så falder p' . Denne relation kaldes *profitratens faldende tendens*. Profitratens faldende tendens er en almen lovmæssighed. Den udtrykker, at på lang sigt vil profitraten (ikke profitten i absolutte tal) falde alt andet lige. Det udtrykker dermed på en anden måde, at kravene til kapitalakkumulationen på lang sigt vil stige, dvs. at kapitalens reproduktion (processen $P \rightarrow P'$) kræver en stadigt voksende kapital. Lovmæssigheden om profitratens faldende tendens udtrykker også, at kapitalisterne objektivt er tvunget til at modvirke tendensen. Dette kan gøres på følgende måder:

- ved at forlænge arbejdsdagen eller, hvad der er mere almindeligt idag, at forøge arbejdsintensiteten.
- ved at presse arbejdskraftens værdi ned, enten ved billiggørelse af reproduktionen ved udvikling af produktivkræfterne og/eller nedpresning af reallønnen.
- ved at gøre begge dele (hvilket som regel vil være det, der sker). I begge tilfælde sker der en forøgelse af udbyttingsgraden.
- ved at forkorte kapitalens omslagstid, f.eks. ved skiftehold og hurtigere transport. Disse muligheder er dog begrænsede.
- ved at opkræve monopolprofitter. Også disse muligheder er dog be-

grænsede.

Udviklingen af produktivkræfterne betyder altså, at kapitalens organiske sammensætning tenderer til at stige, dette betyder, at profitraten tenderer til at falde, hvilket skærper kravene til akkumulationen, hvilket gør en stadig skærpelse af udbytningen til en *objektiv nødvendighed* for kapitalisterne.

Ud fra det ovenstående kan vi udlede, at spørgsmålet om, hvorvidt profitraten faktisk falder eller stiger, ikke er et rent økonomisk spørgsmål, men i allerhøjeste grad et klassekampsspørgsmål. Om det faktisk lykkes kapitalisterne at presse merværdiraten tilstrækkeligt i vejret afhænger af klassekampens udvikling:

om arbejderklassen passivt lader sig udbytte eller om den gennem sin kamp er i stand til at presse den variable kapital (dens løn) i vejret på bekostning af merværdien.

Lovmæssigheden om profitratens faldende tendens får dermed også politiske konsekvenser: den tenderer til at kræve stadig hårdere undertrykkelsesforanstaltninger over for arbejderklassen for at kapitalisterne skal kunne skærpe udbytningen.

En anden konsekvens bliver, at tvangen til profitmaksimering fører til en formindskelse af arbejderklassens købekraft i hvert fald relativt i forhold til produktionskapaciteten. Altså til en skærpelse af modsigelsen mellem produktion og realisation.

Den kapitalistiske krise er en overproduktionskrise

I det følgende vil vi behandle de generelle overproduktionskriser. I kriseforklaringen må vi for overskuelighedens skyld undlade at behandle de virkninger, som lokal overproduktion i enkelte brancher og sektorer evt. kan få på hele den kapitalistiske økonomi og i sammenhæng hermed de konsekvenser, som det generelle *anarki i produktionen* får, dvs. det forhold at enhver kapitalist producerer for sin egen profit og ikke ud fra en samlet samfundsmæssig planlægning af fordelingen af ressourcer og kapital.

Ud fra den foregående gennemgang kan vi nu konkludere, at den fundamentale årsag til kriser i den kapitalistiske økonomi er, at massernes købekraft ikke er tilstrækkelig til at kunne konsumere de varer, der kan produceres: varerne kan ikke afsættes, den producerede værdi kan ikke realiseres, kapitalisterne tvinges til

at nedskære produktionen, de svageste kapitalister går fallit eller bliver opslugt af de større, arbejderne fyres i stort tal, arbejdsløsheden vokser, forbruget falder yderligere, massernes forarmelse vokser. Dette er tegnene på den klassiske krise.

Kriserne er overproduktionskriser, fordi produktionen *relativt* er for stor i forhold til købekraften. Overproduktionen er relativ og ikke absolut fordi der ikke er tale om overproduktion i forhold til de behov, der egentlig kunne og burde tilfredsstilles, men om en overproduktion i forhold til den forhåndenværende købekraft, der er en samfundsmæssig, historisk bestemt størrelse.

Det er et fremtrædende argument hos flere såkaldte marxister, erklærede »marxistiske« retninger, at de, når de skal forklare krisens årsager, ser profitratens faldende tendens som selve *årsagen* til de kapitalistiske kri-

ser. De hævder, at profitratens faldende tendens ikke blot er en langsigtet *tendens*, men at krisen skyldes, at profitraten falder *konkret*. Deres kriseforklaring er så, at profitraten ikke længere er tilstrækkelig til at sikre kapitalisterne en tilfredsstillende forrentning af den investerede kapital, hvorfor kapitalisten beslutter sig til at afbryde akkumulationen. Der er i følge denne opfattelse akkumuleret for meget kapital i forhold til profitmassen. Krisen forklares derfor som en »overakkumulationskrise«.

Denne forklaring sætter efter vor opfattelse ikke tingene rigtigt på plads. Vi har set, at profitratens faldende tendens er en almen lovmæssighed, der på lang sigt må slå igen som faktiske fald i profitraten. Profitratens faldende tendens er den lovmæssighed, der sammen med konkurrencen objektivt tvinger kapitalisterne til stadig større akkumulation og dermed til stadig skærpet udbytning af arbejderklassen, hvorved modsigelsen mellem udbytning og købekraft skærpes.

Men tilhængerne af teorien om »overakkumulationskrisen« ser faktisk kun tingene fra kapitalistens synsvinkel. De ser, at kapitalisterne har »for lidt« profit, men »de glemmer« den anden side af sagen: at arbejderklassen har »for lidt« købekraft.

Den marxistiske politiske økonomi understreger netop, at overakkumulation og underkonsumtion (»for lille« forbrug p.g.a. massernes relative eller absolutte forarmelse) er to sider af samme sag. Det er *overakkumulation og underkonsumtion som helhed der skaber overproduktionskrisen*.

Herved kan vi erkende kriserne som et resultat af det kapitalistiske samfunds grundlæggende modsigelse mellem lønarbejde og kapital. Modsi-

gelsen mellem udbytning og købekraft (eller anderledes udtrykt, mellem produktion og realisation) erkendes således som *klassemodsigelse* og ikke som et teknisk eller økonomisk »problem« for kapitalisterne i deres akkumulation.

Den kapitalistiske krisecyklus

Kriserne har fulgt kapitalismen lige siden dens barndom. Den kapitalistiske produktion er forløbet i *cykler* (ental: *cyklus*) – kredsløb – karakteriseret af faserne *krise, depression, oplivning, højkonjunktur* afløst af en ny *krise* osv.

Meget kortfattet og skematisk kan denne krisecyklus skitseres således: Krisen indtræder, når produktionen under en højkonjunktur løber fra efterspørgslen. Lagrene er fulde af varer til at dække den efterspørgsel, der nu udebliver. Med den svigende efterspørgsel kan lagrene ikke realiseres. Mange virksomheder kan ikke indfri deres betalinger. Kreditten slipper op. De svageste virksomheder går konkurs. Andre lider alvorlige tab. Og kun de stærke og velkonsoliderede foretagender klarer sig.

Krisen med dens konkurser, kursfald og produktionsfald efterfølges af en depression kendetegnet ved reduceret og stagnerende produktion, stor arbejdsløshed, et kraftigt fald i investeringerne. Under krisen rammes forbrugsvarerindustrien normalt først af den svigtende efterspørgsel og produktionsmiddelindustrien normalt lidt senere, når produktionstilbagegangen og faldet i investeringerne i forbrugsvarerindustrien slår igennem på efterspørgslen efter produktionsmiddelindustriens produkter.

Depressionen betyder ikke et totalt stop for produktionen, den fortsætter

på et lavere niveau end før. Men også denne lavere produktion kræver investeringer bl.a. på grund af den fortsatte nedslidning af produktionsapparatet. De mange lukninger af virksomheder betyder endvidere en stor kapitaldestruktion, normalt af det mindst rentable produktionsapparat, hermed vindes en større markedsandel for de stærke foretagender og dermed også behov for nyinvesteringer her. Endelig under en depression, tømmes lagrene efter en tid, hvorefter der atter er behov for ny produktion. Disse forhold tilsammen vil efter en vis tid atter øge efterspørgslen efter produktionsmiddelindustriens produkter. Denne vil ansætte mere arbejdskraft, købekraften vil stige og efterspørgslen efter forbrugsvarer igen vokse. Der indtræder en oplivning; de kapitalister, der har overlevet krisen, øger produktionen, oplivningen bliver til en ny højkonjunktur med hastigt stigende produktion, nye investeringer, der efterhånden fører til en overmætning af markedet, selv om arbejdernes købekraft er stigende i højkonjunktoren – og forudsætnin-
gerne for en ny krise er skabt.

Kriserne gentages ikke på samme niveau

Krisernes cykliske karakter betyder ikke, at hele kredsløbet af krise, depression, oplivning og højkonjunktur gentages igen og igen på samme niveau. Tværtimod medfører hver krise-cyklus en skærpelse af kapitalismens modsigelser.

Hver krise bringer fallit og undergang til et stort antal virksomheder, de stærkeste og mest avancerede – især monopolkapitalisterne – overlever, kapitalen centraliseres på endnu færre hænder. Kapitalens organiske sammensætning tenderer til at øges,

hvilket atter betyder, at behovet for arbejdskraft tenderer til aftage, også i højkonjunkturerne i forhold til tidligere højkonjunkturer: arbejdsløshedshæren – den *industrielle reserve-armé* med Marx' ord – tenderer til at vokse globalt og på langt sigt.

Kriserne og den medfølgende massearbejdsløshed er en objektiv nødvendighed i den kapitalistiske produktionsmåde. Arbejdsløsheden betyder endvidere, at kapitalisterne bedre kan presse lønnen med end under en højkonjunktur med mangel på arbejdskraft og således skærpe udbytningen for at hæve både profitmassen og profitraten.

Kriserne betyder imidlertid samtidigt, at arbejderklassen bestandigt mindes om, at kapitalisme *ikke* betyder tryghed og velstand for arbejderne, men usikkerhed i arbejdet, real-lønsnedgang og forværede levevilkår. Netop i krisetider, hvor kapitalismens modsigelser træder åbent frem, viser det sig tydeligt, at classesamarbejde for at løse krisen som alt andet classesamarbejde, kun kan blive på kapitalisternes betingelser.

Kriserne understreger derfor kapitalismens uløselige, iboende modsigelser, de modsigelser der lægger grunden til kapitalismens undergang og gør den socialistiske revolution til en objektiv historisk nødvendighed.

Om, hvordan og hvornår denne historiske nødvendighed bliver til en konkret historisk realitet, afhænger af det kommunistiske partis og hele arbejderklassens bevidste og organiserede arbejde.

Kapitalismens almene krise

Krisen og depressionen får først sit rette perspektiv, hvis den erkendes ikke blot som en kraftig overproduktionskrise, men som et led i kapitalismens almene krise.

Grundtrækkene i kapitalismens almene krise er: verdens opspaltning i to systemer – det kapitalistiske og det socialistiske – og kamp mellem disse, krise i imperialismens kolonisystem, skærpelse af markedsproblemet og i sammenhæng hermed kronisk uudnyttet kapacitet i virksomhederne og kronisk massearbejdsløshed.

Kapitalismens almene krise dækker en hel historisk periode, idet den begynder i tiden omkring 1. verdenskrig.

Den almene krises grundtræk er som nævnt bl.a. opløsningen i det internationale imperialistiske system og kapitalismens konfrontation med socialistiske samfund under opbygning.

Frem til århundredskiftet kunne de imperialistiske magter og monopolkapitalen stadig ekspandere ud over nye områder på verdenskortet. Omkring år 1900 var hele verden imidlertid inddraget i det imperialistiske verdensmarked. De større og mindre imperialistiske magter og de dermed allierede monopolgrupper havde opdelt verden i kolonier, halvkoloniale lande, områder og indflydelsesfærer.

Den videre rivalisering imperialisterne imellem antog herefter karakter af en kamp for *omfordeling* eller nyopdeling af verden. Den 1. verdenskrig var den første omfattende imperialistiske omfordelingskrig, som for en tid satte Tyskland ud af spillet som imperialistisk konkur-

rent. Samtidig betød 1. verdenskrig, at Rusland rev sig løs af det imperialistiske verdenssystem og indledte opbygningen af socialistiske produktionsforhold. Herefter var modsætningen mellem kapitalisme og socialisme også blevet en modsætning mellem stater.

Siden da har verden været præget af stadige ændringer i styrkeforholdet mellem de imperialistiske magter og monopolgrupper på grund af de kapitalistiske landes ujævne udvikling. Resultatet har været stadige kampe mellem de »etablerede« imperialistiske magter og monopolgrupper på den ene side og på den anden side »nye« magter og monopolgrupper, der har søgt at tilkæmpe sig positioner på de førstes bekostning.

Den 2. verdenskrig var i sit væsen et forsøg fra den tyske og japanske imperialismes side på at gennemtvinge en nyopdeling af verden på bekostning af især den britiske og franske imperialisme og gennem en underdømmelse af den socialistiske Sovjetunion.

Resultatet blev som bekendt et nederlag for den tyske og japanske imperialisme – for en tid – samt en kraftig styrkelse af de socialistiske og demokratiske kræfter i verdensmålestok, en svækkelse af den britiske og franske imperialisme, samt ikke mindst at den amerikanske imperialisme indtog den absolutte førerstilling.

Siden midten af 1960'erne er den amerikanske imperialismes dominans i stadigt stigende grad blevet undermineret, dels af genopbygningen af den tyske og japanske imperialisme, dels og især, af den nye impe-

rialistiske supermagt Sovjetunionen. Den imperialistiske verden er idag karakteriseret af to supermagter – Sovjetunionen og USA – der kæmper om verdensherredømmet.

Men den fortsatte rivalisering mellem de imperialistiske magter er blevet ledsaget og uddybet af de stadigt mere omfattende kampe fra folkene i de undertrykte og udbyttede lande for at frigøre sig fra imperialismens kvælerlag på deres økonomi og udviklingsmuligheder. Disse kampe har tvunget imperialismen til at give kolonierne statslig uafhængighed; den formelle kolonialisme er blevet opgivet til fordel for andre måder at fastholde disse lande i økonomisk afhængighed og politisk kontrol.

Også denne ny-kolonialistiske politik udsættes imidlertid for stadig mere omfattende angreb fra de undertrykte og udplyndrede folk og lande – den Tredje Verden. Kravene om national befrielse og om en ny økonomisk verdensorden baseret på ligestilling mellem den Tredje Verdens

lande og de imperialistiske magter vinder fremgang.

Hermed skærpes imperialismens markedsproblem, den kroniske underudnyttelse af produktionsapparatet i de imperialistiske lande, de cykliske overproduktionskriser og udbytningen og undertrykkelsen af arbejderklassen i de imperialistiske lande.

Kapitalismens almene krise er langt mere end økonomisk, den er altomfattende: politisk, økonomisk, ideologisk og kulturel. Den er udtryk for at imperialismen med Lenins ord er »døende og rådende kapitalisme«. Kapitalismens almene krise er udtryk for, at kapitalismen i sit monopolkapitalistiske og imperialistiske stadium er blevet historisk dybt reaktionær, at kapitalismen står i det dybeste modsætningsforhold til arbejderklassens og folkenes interesser og behov på alle områder.

Kapitalismens almene krise er – historisk set – den kapitalistiske produktionsmådes dødsdanskamp.

Stagnationen i den monopolkapitalistiske økonomi

Under den almene krise slår den relative overproduktion igennem som en kronisk underudnyttelse af produktionsapparatet, også i højkonjunkturperioder. Således kan det anslås, at gennemsnitligt 15–20% af det amerikanske produktionsapparat var uudnyttet i perioden 1952–1974, dvs. under hele efterkrigstidens internationale højkonjunktur. (Kilde: KT 3/1975, Monopolernes internationale krise). I årene siden 1974 har den uudnyttede kapacitet ligget væsentligt højere, i 1975 nåede den helt op på ca. 35%. (Kilde: Peking Review nr. 38, 1975) Nogenlunde det samme billede

kan man finde i de andre monopolkapitalistiske lande.

En vis overkapacitet i produktionsapparatet er en fordel for monopolerne, idet den sætter dem i stand til hurtigt at udvide produktionen uden at skulle foretage investeringer i nyt udstyr. Produktionen kan også indskrænkes uden store tab. Monopolerne er nemlig gennem deres prisfastsættelse i stand til at sætte priserne så højt, at de kan kompensere for den uudnyttede kapacitet og fastholde deres priser i tider med faldende efterspørgsel. Ja, i situationer med faldende efterspørgsel kan de endda

indenfor visse rammer sætte deres priser op for at fastholde deres profiler.

I et frikonkurrencesystem måtte kapitalisterne i depressionsperioder nedsætte priserne på deres varer for at kunne afsætte dem; de fortsatte prisstigninger i vor tid, også i perioder med økonomisk stagnation eller regulær tilbagegang viser, hvor gennemmonopoliseret den kapitalistiske økonomi er blevet.

Men selvom monopolkapitalen er i stand til i stort omfang at sætte pris-konkurrencen ud af kraft, selvom den er i stand til at kompensere for faldende afsætning og uudnyttet produktionskapacitet gennem stigende priser, bliver kapitalismens lovmæssigheder ikke sat ud af kraft.

Den kroniske underudnyttelse af produktionsapparatet betyder, at monopolerne ikke har interesse i investeringer i industrien i hjemlandet og derved kommer til at stå med en stadig voksende »ledig« pengekapital, som det er mere profitabelt at bringe udenfor de produktive sektorer eller ved kapitaleksport.

Uproduktive »investeringer«

Uproduktive kapitalanbringelser betyder, at kapital flyder fra de produktive til de ikke-produktive sektorer, ofte som ren spekulationskapital. Blandt de ting, der spekuleres i, skal nævnes jord og fast ejendom, valutakursforskydninger og råvarelagre. Endelig har afsætningsvanskelighederne ført til øgede investeringer i reklame og andre salgsfremmende men uproduktive foranstaltninger.

Kapitaleksport

I hele perioden siden 2. verdenskriger

de imperialistiske landes kapitaleksport vokset kraftigt, både til den 3. Verdens lande og til de andre højtudviklede kapitalistiske lande. Specielt USA's kapitaleksport til andre imperialistiske lande har været stor, og den har sikret de amerikanske ejede multinationale monopoler en dominerende stilling på verdensmarkedet. Men denne kapitaleksport giver ikke blot profitter til monopolkapitalisterne, den giver også store problemer for det internationale kapitalistiske system. En stor del af profitterne fra den eksporterende kapital strømmer tilbage til det eksporterende land, hvor de øger problemet med den »ledige« pengekapital. Så enten må kapitaleksporten vokse i en stadigt stigende skala, eller også vokser mængden af »ledig« spekulationskapital.

Det såkaldte »eurodollarmarked« er bl.a. opstået ved, at de amerikanske monopoler lader en stor del af deres profitter fra deres europæiske investeringer blive i Europa, hvor de enten reinvesteres eller indgår i spekulationskapitalen, hvorved valuta-systemets stabilitet yderligere undermineres.

Monopolkapitalens muligheder for kapitaleksport og for billige rå- og hjælpestoffer modvirkes yderligere på langt sigt af befrielsesbevægelsernes og de anti-imperialistiske bevægelseres voksende styrke i den 3. verden og af den kamp, som det store flertal af den Tredje Verdens stater fører for en ny økonomisk verdensorden.

Keynesianismen

Forudsætningen for at højkonjunkturen i efterkrigstiden blev så lang og recessionerne så forholdsvis svage var, at den totale købekraft blev holdt oppe af den kapitalistiske stat.

Under den kapitalistiske verdenskrise i 1930'erne udvikledes der en ny opfattelse indenfor den borgerlige økonomiske tænkning og praksis for at bekæmpe depressionen og arbejdsløsheden. Denne opfattelse har fået navn efter sin mest fremtrædende talsmand, den britiske økonom John Maynard Keynes - »keynesianismen«.

Den normale reaktion fra borgerlige økonomer og den borgerlige stat overfor kriserne havde tidligere været at anse dem for noget forbigående, man havde ladet kriserne passe sig selv og håbet på, at markedskræfterne nok skulle føre til, at kriserne blev overvundet af sig selv. Den eneste form for økonomisk politik, der blev anvendt, var pengepolitikken, som - kort fortalt - sigter på at regulere den samlede pengemængde i økonomien samt at regulere renteniveauet gennem Nationalbankens ændringer af diskontoen. Dvs. den retne, som forretningsbankerne skal betale for at låne kontanter i Nationalbanken. Hermed defineredes statens rolle som stort set passiv, hvilket afspejledes i statens finanspolitik.

Finanspolitik er forsøg på regulering af den samlede økonomiske aktivitet gennem en regulering af statens indtægter og udgifter, dvs. gennem opkrævning af diverse skatter og iværksættelse af forskellige offentlige aktiviteter herunder beskæftigelsesarbejder samt omfordeling af indkomster gennem staten.

I den før-keynesianske periode var det et fastslået dogme, at statsbudgettet skulle balancere under alle omstændigheder. Når produktionen faldt og arbejdsløsheden steg, faldt også statens indtægter. Staten satte tæring efter næring ved at nedskære sine udgifter for at fastholde balancen på statsbudgettet. Denne nedskæ-

ringsspolitik forværrede depressionen yderligere ved at reducere den samlede efterspørgsel og forværre arbejdsløsheden.

Keynesianerne forkastede denne politik og hævdede, at staten burde gribe aktivt ind i konjunkturreguleringen. I depressionsperioder skulle staten sætte efterspørgslen i vejret og dermed stimulere produktionen og investeringerne. Dette kunne staten gøre ved at underbudgettere, dvs. ved at give flere penge ud, end den fik ind. Staten skulle således pumpe flere penge ud i omsætningen, ved selv at efterspørge mere, ved at støtte kapitalen, og ved at bevare og endda øge den øvrige købekraft. F.eks. gennem beskæftigelsesarbejder, støtte til boligbyggeri og lign.

Denne politik skulle stimulere produktionen og dermed også øge statens indtægter på længere sigt. Man samtidig betyder underbudgetteringen, at staten må dække underskuddet på en eller anden måde. Dette kan gøres på principielt tre måder: 1) ved at optage lån i udlandet. 2) ved at optage lån i indlandet. 3) ved at lade seddelpressen køre hurtigere. Alle tre måder kommer ud på ét: at pengemængden og den samlede efterspørgsel øges. - Dog på forskellig måde og i forskelligt omfang. Vi kan dog ikke her gå i detaljer med disse forskelligheder, det korte og det lange er at pengemængden tenderer til at stige mere end produktionen, dvs. resultatet bliver inflation. Dette var - og er - keynesianerne rede til at acceptere, idet hovedmålet for dem var at overvinde krisen og tilvejebringe en ny oplivning.

De keynesianske doktriner blev udviklet i skyggen af fascismens fremmarch, og keynesianerne erkendte klart, at kun hvis det kapitalistiske system kunne vise, at det

kunne overvinde sin hidtil værste krise, kunne det borgerlige demokrati og den politiske stabilitet overleve.

Både i USA og i en del europæiske lande praktiseredes den keynesianske politik allerede i 1930'erne. Kun i de fascistiske stater Tyskland og Japan, der »stimulerede efterspørgslen« gennem en massiv undertrykkelse af arbejderklassen og en massiv oprustning, lå produktionen i 1939 over niveauet fra 1929. I USA fik produktionen således først et virkeligt opsving efter 2. verdenskrigs udbrud med en kolossal udvidelse af rustningsindustrien, der trak resten af produktionen med sig.

I årene efter 2. verdenskrig blev keynesianismen god latin hos borgerlige økonomer og politikere. Hovedformålet med den keynesianske politik har været at »udjævne« den kapitalistiske krisecyklus: I højkonjunkturperioder skulle staten opsuge købekraft gennem en »stram« finanspolitik (dvs. at statens indtægter overstiger dens udgifter – overbudgettering) for at modvirke, at højkonjunkturen »løber løbsk« i en alt for stor produktion i forhold til den reelle efterspørgsel. Omvendt i recessionsperioder skulle staten øge købekraften i form af underbudgettering.

I alle kapitalistiske lande har staten siden 2. verdenskrig pumpet enorme mængder købekraft ud gennem kreditter, tilskudsordninger og ordrer til den private – eller statsejede – industri. Især i de store kapitalistiske lande har rustningsindustri og rumfart givet en stor, konstant og meget profitabel afsætning for de store monopoler indenfor stålindustri, kemisk industri, elektronisk industri, luftfartsindustri og skibsindustri.

Samtidig er den offentlige sektor

vokset stærkt i alle lande, omend i varierende omfang. Den stærke udbygning af sundhedsvæsen, uddannelse, socialforsorg og transportnet har opsuget arbejdskraft, der på grund af udviklingen i produktivkræfterne blev overflødig i de produktive sektorer, derved har staten ansat en stadig større gruppe lønarbejdere med en betydelig købekraft, hvilket har medvirket til at holde den totale efterspørgsel oppe, uden at de selv producerer varer for markedet.

Den stærke udvikling af den offentlige sektor især indenfor uddannelse og sundhedsvæsen i 1960'erne var udtryk for, at kravene til arbejdskraftens kvalifikation og reproduktion blev stadigt større, men også et udtryk for, at arbejderklassen faktisk har kunnet tilkæmpe sig forbedringer i sin levestandard under denne højkonjunkturperiode.

Endvidere er der siden 1950'erne sket en massiv udvidelse af afbetalingshandelen, dvs. den private forældelse til kapitalen. Gennem afbetalingshandelen har afsætningen af forbrugsgoder kunnet blive presset i vejret langt mere, end hvis alle først skulle spare op og betale deres indkøb kontant.

Inflationen

I denne sammenhæng vil vi komme med nogle bemærkninger om inflationen.

Den borgerlige inflationsforklaring er enkel: arbejdernes pres for højere lønninger samt fra udlandet kommende prisstigninger presser kapitalisternes omkostninger i vejret, hvorfor de tvinges til at sætte priserne op for at sikre deres »indtjening«. Arbejderklassen bliver altså til skurken i den borgerlige inflationsforklaring. Og det må i følge denne forklarings-

model stort set også gælde prisstigninger i udlandet.

Lidt anderledes ser billedet ud, hvis man ser på de faktiske forhold. For det første, i en monopoliseret økonomi kan monopolkapitalen i en vis udstrækning sætte priskonkurrencen ud af kraft og sælge varerne med monopolprofitter. For det andet, som vi ovenfor har anført, betyder den statslige udpumpning af købekraft en større forøgelse af pengemængden end af produktionen, hvilket i sig selv er inflationært.

Hovedårsagen til den stadige inflation er kapitalens monopolisering, der trænger frikonkurrencekapitalismens priskonkurrence i baggrunden.

Den monopolistiske kapitalisme betyder *ufuldkommen konkurrence*. Der er så få producenter og så relativt faste markedsandele mellem de få store producenter, at disse kan fastsætte priserne frit indenfor visse grænser. Denne situation fører til at monopolerne lige så hurtigt som de kan komme til det prøver at presse priserne op, når de ser en fordel heri.

Ikke mindst er inflationen et virkningsfuldt middel til at tvinge arbejderklassens realløn ned. Prisstigninger er kapitalens middel til ikke blot at kompensere for stigningerne i nominallønnen – lønnen i kr. og øre. Reallønssænkninger kan således gennemtvinges uden at nominallønnen nedsættes, hvilket ville støde på voldsom modstand fra arbejderklassen.

Monopolerne vil prøve at sætte priserne op uanset om arbejderklassen kæmper for højere løn eller ej. Dette er som nævnt, den vigtigste årsag til inflationen under den imperialistiske epoke. Det er statistisk påvist at der kan være store prisstigninger selv i perioder med lønstagnation og at der omvendt kan være perioder med løn-

stigninger og relativt faste priser. Der er altså ikke tale om nogen automatik m.h.t. forholdet mellem lønstigninger og prisstigninger – og forholdet mellem disse ting reguleres ikke under monopolkapitalismen via markedet men primært via det politiske styrkeforhold. En stærk arbejderklasse kan tilkæmpe sig både lønstigning og prisstop. En svækket arbejderklasse bliver pålagt både lønstop og prisstigninger.

Sammenfatning

Monopolkapitalisme fører uvægerligt til periodisk stagnerende produktion. Udvidelsen af efterspørgslen gennem massive stimulanser af den monopolkapitalistiske økonomi førte til voksende forgældelse både af forbrugere og kapitalen, til en opskruet kapital-eksport, til en hastig vækst i spekulationskapitalen, til vedvarende inflation og til voldsomme forstyrrelser i det internationale valutasystem. Samtidig skærpedes den imperialistiske konkurrence: styrkeforholdet mellem de imperialistiske magter og monopolgrupper ændres og kampen om opdelingen af verdensmarkedet intensiveres.

Den keynesianske doktrin har været præget af den opfattelse, at kapitalismen kunne udvikle sig »krise-frit«, at den kapitalistiske stat havde udviklet så raffinerede reguleringsmekanismer, at tidligere tiders voldsomme konjunktursvingninger hørte historien til.

Udviklingen har eftertrykkeligt dementeret denne tro. Det har i de seneste år vist sig, at den keynesianske politik ikke er i stand til at »regulere« den kapitalistiske krisecyklus, hverken nationalt eller internationalt.

Den internationale krise idag

Hvorfor udbrød den internationale krise i 1974/75? Var grunden som »vismand« Bent Rold Andersen forklarede i TV i programmet »Sejle nedad igen« i april/maj 77, de store olieprisstigninger og en forfejlet økonomisk politik i de største vestlige lande?

Nej, de store stigninger i oliepriserne, som de internationale monopoler gennemførte i 1974, var kun en enkelt faktor blandt mange. Når »oliekrisen« hele tiden holder for i den borgerlige kriseforklaring, er det for at skjule de virkelige årsager: de modsigelser, der er indeholdt i den kapitalistiske produktionsmåde.

Den kapitalistiske krisecyklus er blevet »dæmpet« i perioden siden 2. verdenskrig, men den er ikke blevet sat ud af kraft. Alle kapitalistiske lande har haft flere recessioner i denne periode, recessioner som i nogle tilfælde har været temmeligt alvorlige. Men disse recessioner har kun ramt et enkelt eller enkelte af landene ad gangen, således at det internationale system i en vis grad kunne udligne følgerne. Samtidigt er de imperialistiske landes økonomier imidlertid blevet stadigt mere integreret i hinanden, hvilket betød, at når recessionerne i flere af de vigtigste lande faldt sammen, måtte det udløse en international krise. Det var bl.a. det der skete i 1974, der så voldsomme tilbageslag i USA, Vesttyskland, Japan, m.v. samtidigt.

(Det skal for en ordens skyld understreges, at vi her koncentrerer os om den »vestlige« kapitalisme og lader det socialkapitalistiske system under den sovjetiske monopolkapitals førerskab ude af betragtning. Dette gør kriseforklaringerne utilstrækkelige, men vi er endnu ikke kommet langt

nok i vort undersøgelsesarbejde til at kunne indarbejde det socialkapitalistiske system i vor analyse.)

Den internationale kapitalistiske økonomi er idag præget af en voldsom ujævnhed.

Den internationale krise har ramt de kapitalistiske lande på forskellig måde. Især Italien og Storbritannien befinder sig på grund af disse landes specifikke forhold i en særlig dyb og langvarig krisesituation, og de står særligt svagt i det internationale kapitalistiske system. På den anden side har især USA, Vesttyskland og Japan styrket deres stilling i forhold til de øvrige kapitalistiske lande.

Det synes idag dog at stå klart, at ingen af de betydende kapitalistiske stater eller monopolgrupper har interesse i at vende tilbage til 1930'ernes massive beskyttelsespolitik – i form af bl.a. toldgrænser og kvantitative importrestriktioner – der førte til, at verdenshandelen i midten af 1930'erne kun var ca. halvt så stor som i 1929. Monopolkapitalen er idag så internationaliseret, at massiv beskyttelsespolitik gennem importreguleringer, toldmure o.l. vil ramme også de stærke staters monopolgrupper alvorligt.

Dette betyder imidlertid kun, at den imperialistiske konkurrence antager andre former. De svagere kapitalistiske stater – herunder Danmark – er interesserede i, at især USA og Vesttyskland stimulerer efterspørgslen i deres egne lande og derved skaber mulighed for større eksport fra de svagere lande. Med andre ord, en slags købekraftsudvidelse i international målestok. Men alle kønne ord på økonomiske topmøder til trods, nægter USA og Vesttyskland at gøre dette, og den japanske monopolkapi-

tal fortsætter sine energiske anstrengelser for at erobre stadig nye markeder.

Både Nixon/Ford-administrationen i USA og den socialdemokratiske dominerede regering i Vesttyskland er gået bort fra de keynesianske doktriner, og Carter-administrationen har heller ikke ændret signaler. Begge steder er staten og de førende monopolgrupper ikke interesserede i massive købekraftudvidelser – dvs. i at fungere som »lokomotiver« for den kapitalistiske verdensøkonomi – fordi dette ville svække disse landes monopolgruppers stilling på verdensmarkedet. Samtidig er de gennem de internationale økonomiske organer, bl.a. Verdensbanken og Den Internationale Valutafond (IMF) i stand til at øve en betydelig indflydelse på de svagere kapitalistiske landes økonomiske politik. Også EF spiller en rolle her.

For at kunne dække de enorme underskud på deres betalingsbalancer er de svagere kapitalistiske lande – især Italien og Storbritannien – tvunget til at optage store lån i IMF. Disse lån giver IMF ikke uden betingelser. De store kreditter til Italien – og det store lån til Storbritannien, som stadig forhandles – betinges af, at disse lande fører en restriktiv – stram – finanspolitik, der sigter på at holde arbejderklassens reallønninger nede og udvide profitterne for at genskabe disse staters »kreditværdighed«.

Følgerne af ujævnheden i kapitalismens udvikling bliver således, at de stærke kapitalistiske stater og monopolgrupper bl.a. ved hjælp af det internationale kapitalistiske systems organer styrker deres markedsposition og samtidig bringer de svagere stater ind i et stadigt stærkere afhængighedsforhold. Det er aldeles ikke tom snak, når man taler om, at

Italien idag er kommet under »administration« af IMF og derigennem af USA og Vesttyskland, og at noget lignende er ved at ske med Storbritannien.

Hermed skærpes de politiske modsigelser. I Italien forsøger den kristelig-demokratiske regering med det revisionistiske partis billigelse at knuse den italienske arbejderbevægelse, og den opmuntrer de åbent fascistiske kræfter i deres terror overfor alle progressive og revolutionære kræfter. I Storbritannien har Labour-regeringen takket være sine snævre forbindelser til fagforeningsbureaukratiet indtil nu kunnet gennemføre en hårdhændet indkomstpolitik (kaldet den »sociale kontrakt«), der har haft udseende af at være en »frivillig overenskomst«, men som har mødt betydelig modstand fra den britiske arbejderklasse, hvilket har bidraget til at underminere Labour-regeringen.

De samme tendenser findes i de stærke kapitalistiske stater. Også i USA og Vesttyskland har staten og kapitalisterne presset reallønnen ned og ført en politik, der har ført til stærkt stigende arbejdsløshed, netop for at styrke disse landes monopoler i den internationale konkurrence.

De tendenser, vi har beskrevet her, gælder også for Danmark. Siden krisen i 1974/75 har forsøgene på at stimulere efterspørgslen været få og små: den midlertidige momsnedsettelse i vinteren 1975-76, tilskudsordningerne til moderniseringer og energibesparende foranstaltninger. Hovedtendensen har været en restriktiv økonomisk politik karakteriseret af hårdhændede besparelser på de offentlige udgifter til sociale formål, sundhedsvæsen og uddannelse og reduktion i reallønnen for at nedsætte arbejderklassens reproduk-

tionsomkostninger, for at gøre investeringerne i eksportindustrien og de importkonkurrerende erhverv mere profitable, med det formål at fastholde eller forbedre den danske kapitalposition på verdensmarkedet.

Augustforliget og dets følger, især statens indgriben i overenskomstforhandlingerne i marts/april 1977, understreger denne tendens. Det danske statsbudget har stadig et stort underskud, men denne underbudgettering hænger sammen med, at der er grænser for, hvor hurtigt og hvor meget kapitalen kan tvinge arbejderklassens reproduktionsomkostninger ned på grund af arbejderklassens modstand og på grund af, at Socialdemokratiet er nødt til at forsøge at fastholde sit image som et »arbejderparti« for at kunne gennemføre det klasesamarbejde, der kan sikre kapitalens interesser med de mindste politiske omkostninger. Underbudgetteringen er også et udtryk for at staten ikke kan skære ned på alle deres udgifter uhammet, idet de fleste af dem er lovbundne, dvs. resultat af tidligere års politiske beslutninger. Det er altså ikke et resultat af et ønske om at overkomme krisen ved at underbudgettere på traditionel keynesiansk vis.

Perspektivet

Arbejdsløsheden er til fordel for kapitalen, fordi den fremmer en skærpelse af udbytningen og en disciplinering af arbejderklassen. Men samtidig skaber den problemer for kapitalen gennem reduktion af købekraften og gennem de politiske konsekvenser, som en øget forståelse af kapitalismens sande karakter i arbejderklassen betyder for kapitalismens politiske herredømme.

Vi har påpeget, at højkonjunkturen i 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne var en undtagelse i den kapitalistiske produktion. Med krisen i 1974 og den efterfølgende depression er vi sandsynligvis kommet ind i en »normal« situation for kapitalismen med stagnation, høj arbejdsløshed og mindre opsving, der vil blive afløst af endnu værre tilbageslag. Dette sker i en situation, hvor den revolutionære og nationale kamp skærpes især i den Tredie Verden, og rivaliseringen mellem supermagterne og modsætningerne inden for den imperialistiske verden overhovedet tager til.

I Danmark ser vi lige som i resten af den kapitalistiske verden en politisk højredrejning hånd i hånd med de økonomiske tilbageslag. Statens, den private monopolkapitals og fagforeningsbureaukратиets sammenknytning bliver stadig stærkere, den *korporativistiske* udvikling tager til. Bag denne og bag den almindelige højredrejning og reaktionære fremmarch skjuler borgerskabets åbne og voldelige diktatur sig.

Arbejderklassen har kun sine egne interesser at kæmpe for: hvis den accepterer kriseløsninger« inden for den kapitalistiske samfunds rammer, accepterer den kun at blive til kapitalens og dens stats villige redskab. Arbejderklassens kamp for at fastholde sin realløn og sine arbejdsforhold og dens kamp mod den reaktionære udvikling vil skærpe kapitalismens vanskeligheder. Men kampen må ikke bremses af den grund. Uden skærpet kamp vil det ikke være muligt at komme nærmere til den socialistiske revolution. En ting er sikker: afskaffelsen af de kapitalistiske kriser fremmes ikke gennem samarbejde med kapitalismen.

AN

Om klassekampens fortsættelse under socialismen

Nogle bemærkninger til problemerne omkring socialismens udvikling i anledning af Hua Kuo-Fengs artikel fra 30. april 1977 »Før revolutionen under proletariats diktatur igennem til enden.«¹⁾

INDHOLD:

Indledning

1. Diskussionen om socialismen
2. Udviklingen af teorien om det socialistiske samfund
3. Teorien om klassekampens ophør under socialismen
4. Hvorfor opstod en ny borgerklasse i Sovjetunionen?
5. Udviklingen af teorien om klassekampens fortsættelse i Kina
6. Grundlaget for teorien om klassekampens fortsættelse under socialismen
7. Klassekampens fortsættelse og socialismens politiske økonomi
8. Klassekampens fortsættelse og lønspørgsmålet
9. Klassekampens fortsættelse – og den politiske og ideologiske kamp
10. 'De fire' og klassekampens fortsættelse under socialismen

Afslutning.

Huas artikel beskæftiger sig med overgangen til socialismen, med omformningen af ejendomsforholdene, med alliancen mellem bønderne og arbejderne i overgangsperioden, med klassekampens fortsættelse, efter at socialistiske ejendomsforhold er etableret, med de forskellige modsætninger, der findes i det socialistiske samfund og med disse modsætningers klassekarakter. I denne forbindelse kommer Hua ind på, hvorledes klassekampen viser sig i forbindelse med modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold og mellem basis og overbygning. Han understreger videre Mao Tse-tung-tænkningens skelnen mellem antagonistiske modsætninger mellem folket og fjenden på den ene side og ikke-antagonistiske modsætninger inden for folket på den anden og kommer i forlængelse heraf ind på modsætningerne inden for det kommunistiske parti, hvor han lægger vægt på den rette behandling af de fejl, kadrene uundgåeligt begår. Han advarer mod den stil, 'de fires bande' Wang Hung-Wen, Chang Chun-Chiao, Chiang Ching og Yao Wen-Yuan anvendte med at splitte kadrene og kalde alle, der begik fejl, for folk, der var slået ind på den kapitalistiske vej. Hua Kuo-Feng videre-

fører Mao Tsetungs linie, der bl.a. blev formuleret og udviklet i de artikler, taler og afhandlinger, som er indholdet i Maos Udvalgte Værker, bind 5. Essensen i denne linie er – som Hua skriver det –: »... at vi må aldrig glemme klassekampen, og at vi skal tage klassekampen som nøgleleddet og, skridt for skridt, gøre en god indsats for den socialistiske revolution og den socialistiske opbygning og få Kina til at blive et stort socialistisk land og gå videre med henblik på at gennemføre overgangen fra det socialistiske til det kommunistiske samfund.« (Hua, 25)

De følgende bemærkninger til Huas artikel er ikke en gennemgang af alle de punkter, den indeholder, endsi-ge e n anmeldelse af den. Hensigten med bemærkningerne er at belyse den fundamentale teori om klassers fortsatte eksistens og om klassekampens fortsættelse som følge heraf i det socialistiske samfund. Det er denne teori, som er grundlaget for Kinas kommunistiske Partis praksis, og det er denne teori, som er essensen i Huas artikel. De følgende bemærkninger koncentrerer sig om denne teori, og det forudsættes således ikke for at læse bemærkningerne, at Huas artikel er læst på forhånd.

1. Diskussionen om socialismen

Diskussionen om, hvad der er, og hvor der findes socialisme, har igennem årene fået større og større betydning. Af selvindlysende grunde. Næppe var den første proletariske revolution blevet gennemført i Rusland i 1917, førend diskussionen om udformningen af det socialistiske samfund blev skærpet. Den blev et led i kampen mellem forskellige retninger inden

for arbejderbevægelsen, og diskussionen blev yderligere skærpet og kompliceret, efterhånden som proletariske revolutioner fandt sted eller i hvert fald blev hævdet at have fundet sted i stadig flere lande.

I perioden fra 1917 til 1940'ernes midte stod striden omkring vurderingerne af udviklingen i det første og eneste socialistiske land, Sovjetuni-

onen. Fra 40'ernes midte kom der en række nye stater til, som under en eller anden form gennemførte omvæltninger i produktionsforholdene i socialistisk retning. Den kinesiske revolution var den historisk vigtigste omvæltning siden Oktoberrevolutionen, både på grund af Kinas stør-

rekte eller indirekte er undertrykt og udbyttet af de imperialistiske centre, og som fortsat i stor udstrækning har feudale produktionsforhold inden for landbrugssektoren.

Den forskelligartede udvikling i de lande, som har været igennem proletariske revolutioner, og de forskelli-

Hua Kuo-Feng, formand for Kinas Kommunistiske parti, — forfatter til artiklen »Før revolutionen under proletariatets diktatur igennem til enden.« Noterne i nærværende artikel henviser til gengivelsen af Hua Kuo-Fengs artikel i HSINHUA-NEWS 19; 5. maj 1977.

relse og på grund af den særlige karakter, overgangen til socialismen fik; i Kina gennemførtes en to-fase revolution, først den nydemokratiske antiimperialistiske og antif feudale revolution på basis af en alliance mellem arbejderklassen, bønderne og det nationale borgerskab og senere den socialistiske omvæltning på basis af proletariatets og bøndernes opgør med borgerskabet. Den kinesiske revolution anviste vejen for folkene i de store dele af verden, som endnu di-

gartede betingelser, hvorunder disse har fundet sted, har rejst en række fundamentale spørgsmål omkring socialismens indførelse og opbygning: Hvad er de objektive betingelser for indførelsen af socialismen? Hvad er de subjektive betingelser? Hvilken rolle spiller arbejderklassen? Hvorledes løses modsætningerne mellem arbejderklassen og bønderne? Hvorledes skabes alliancen mellem arbejderne og bønderne? Er samfundseje af produktionsmidlerne lig med soci-

alisme? Og: Hvad er drivkraften i socialismens udvikling frem mod kommunismen? Hvilke modsætninger findes i det socialistiske samfund? Er det fri for antagonistiske, dvs. uforsonlige, modsætninger? Eller er der tale om en fortsat klassekamp under hele den socialistiske fase?

Det er klart, at disse spørgsmål bestandigt stilles i de lande, der allerede er socialistiske, og det er klart, at der i disse lande indhøstes erfaringer, som til stadighed uddyber svarene – og rejser nye spørgsmål. Men spørgsmålene og svarene har ikke blot interesse for de lande, der er socialistiske.

En afgørende grund til, at disse spørgsmål og svar var vital betydning også for kommunister i ikke-socialistiske lande, er naturligvis, at det er nok så væsentligt at analysere socialismens udvikling med henblik på at vurdere styrkeforholdet i verden *som helhed* mellem imperialismens og socialismens kræfter. Det er i denne sammenhæng ikke ligegyldigt, om fx. kun Kina er socialistisk, eller om både Kina og Sovjetunionen er socialistiske, og det er videre ikke ligegyldigt, som socialismens udvikling i Kina tegner god eller dårlig.

Men alle disse gode grunde til at beskæftige sig med, hvad et socialistiske samfund er, er heller ikke tilstrækkelige. Det kommunistiske partis strategiske mål er kommunismen, og det er ikke et abstrakt ideal men et konkret mål, nemlig den eneste mu-

lige løsning på den antagonistiske modsætning mellem arbejderklassen og borgerskabet. Og vejen til kommunismen går via arbejderklassens erobring af magten og opbygning af socialismen, og det socialistiske samfunds historiske opgave er først løst, når det klasseløse kommunistiske samfund nået.

Dette historiske perspektiv for arbejderklassens kamp kan synes fjernt. Det kan forlede til, at man enten forfalder til at betragte både socialismen og især kommunismen som modsætningsløse utopiske fremtidsstilstande, hvor alt ånder lykke og harmoni, eller forfalder til frasemageri, hvor socialismen blot bliver et hult slagord.

Men selv om perspektivet synes fjernt, så er det ikke desto mindre proletariatets magterobring og dets opbygning af socialismen som overgang til kommunismen, der er målet, og hvor fjernt det end i øjeblikket kan synes, så er det dette *mål som bestemmer* det kommunistiske partis strategi og taktik.

Diskussionen om det socialistiske samfund er således af fundamental betydning for alle kommunister, og det er heller ikke tilfældigt, at forskellige retninger inden for arbejderbevægelsen, som kalder sig socialistiske eller kommunistiske, på én og samme tid har forskellige socialismeopfattelser og forskellige strategier og taktikker.

2. Udviklingen af teorien om det socialistiske samfund

For at forstå den uadskillelige sammenhæng mellem de forskellige spaltninger i arbejderbevægelsen på den ene side og de forskellige opfattelser af, hvad et socialistisk samfund er,

på den anden side, er det nødvendigt at trække den historiske udvikling af de centrale hovedtemaer i socialismeopfattelserne op.

Marx var den første, som på bag-

grund af erfaringerne fra Pariserkommunen i 1871 skitserede nogle centrale elementer ved det socialistiske samfund. Naturligvis var Marx ude af stand til at diskutere f.eks. de grundlæggende økonomiske problemer under socialismen. Pariserkommunen nåede aldrig at konsolidere sig; den blev højst en generalprøve på en proletarisk magtovertagelse.

Derfor koncentrerer Marx sig om magtspørgsmålet. Og han slog fast, at det proletariske diktatur måtte smadre det gamle statsmaskineri og opbygge sit eget. I denne forbindelse var afskaffelsen af det borgerlige militærapparat det altafgørende; borgerskabets voldsapparat skulle erstattes af den væbnede arbejderklasse.

Men Marx gik videre; han analyserede også forholdet mellem det nødvendige proletariske magtapparat og arbejderklassen og slog fast, at »fra kommunens medlemmer og nedefter måtte den offentlige tjeneste udføres for arbejderløn«. (Marx: Borgerkrigen i Frankrig. Udvalgte Skrifter, I, 515)

I sin videreudvikling af dette kendetæmke ved Pariserkommunen og Marx' fremhævelse af det, understreger Lenin:

»Særlig bemærkelsesværdig...er en af Kommunens forholdsregler, som Marx har fremhævet: Afskaffelsen af enhver art af repræsentationsudgifter, af alle embedsmændenes finansielle privilegier, reducering af lønnen for *alle* ledende folk i staten til '*arbejderlønnen's* niveau. Netop her udtrykkes klarest *omsvinget* – fra det borgerlige til det proletariske demokrati, fra en stat, der er en '*særlig magt*' til underkuelse af en bestemt klasse, til undertrykkernes underkuelse ved hjælp af folkeflertallets, arbejdernes og bøndernes, *almene magt*.

Og netop på dette særlig anskuelige punkt – *hvad staten angår vel nok det vigtigste* – har man mest fuldstændigt glemt Marx' lære!« (Lenin: Staten og revolutionen. Udvalgte Værker, bd. 8, 46) (Sidste udhævnings er min. BS)

Marx' kortfattede opsummering af Pariserkommunens erfaringer og Lenins understregning af dem, skrevet på tærsklen til oktoberrevolutionen, stod i uforsonlig modsætning til reformismens opfattelse af socialismen. Det er ikke tilfældigt, at f.eks. reformismens åndelige fader, Eduard Bernstein, tog afstand fra princippet om arbejderløn for den socialistiske stats funktionærer. Reformismen repræsenterer netop de lag inden for arbejderklassen, som ønsker at sikre sine privilegier og befæste dem; reformismen reproducerer det borgerlige classesamfund; den vil anvende borgerskabets statsmagt til angivelige reformer i en glidende overgang til en 'demokratisk socialisme' og vil derigennem befæste sin egen position inden for det borgerlige samfunds hierarki.

Men det var først Oktoberrevolutionen og befæstelsen af proletariatets diktatur i Sovjetunionen, som for alvor skulle danne baggrunden for en videreudvikling af teorien om det socialistiske samfund.

Den unge sovjetmagt stod med ryggen mod muren, og i overlevelseskampen indgik også kompromisser med de principper, som Marx og Lenin udviklede bl.a. om aflønningen af statsfunktionærer. Sovjetregeringen købte en del funktionærer fra det gamle statsapparat over, og det købte tilmed en række eksperter, som var nødvendige til opbygningen af økonomien.

Imidlertid blev det understreget, at principperne ikke var fraveget, og at bestikkelserne af gamle embeds-

mænd og teknikere kun var en midlertidig foranstaltning.

Og i første omgang var det da også andre problemer, som stod i centrum for skabelsen af socialismen og dermed for udviklingen af teorien om det socialistiske samfund. Hvorledes skulle det proletariske diktatur skabe det økonomiske, det materielle fundament, for socialismens opbygning

og udvikling?

1920'erne igennem diskuteredes dette spørgsmål energisk i Sovjetunionen. Udfaldet af diskussionerne blev, at Sovjetunionens kommunistiske Parti i slutningen af 20'erne iværksatte den endelige socialistiske omformning af ejendomsforholdene først og fremmest ved hjælp af landbrugets kollektivisering.

3. Teorien om klassekampens ophør under socialismen

Da kollektiviseringen var gennemført, og produktionsmidlerne derved for 99 procents vedkommende var enten statsejede eller kollektivejendom, erklærede Sovjetunionens kommunistiske Parti under Stalins ledelse, at klassekampen i sovjetsamfundet var afsluttet. Dette kom til udtryk i forbindelse med vedtagelsen af den sovjetiske forfatning i 1936.

I sin tale 'Om forslaget til Sovjetunionens forfatning' den 25. november 1936 sagde Stalin bl.a.:

»De borgerlige forfatninger går stiltiende ud fra forudsætningen om, at samfundet består af klasser, der bekæmper hinanden, af klasser, der råder over rigdommen, og klasser, som ikke råder over den; at statens ledelse af samfundet (diktaturet) må ligge hos bourgeoisiet, hvilket parti, der end kommer til magten; at forfatningen er nødvendig for at forankre den samfundsordning, der er gunstig og fordelagtig for de besiddende klasser.

Til forskel fra de borgerlige forfatninger går forslaget til Sovjetunionens nye forfatning ud fra, *at der allerede ikke mere findes klasser, der bekæmper hinanden i samfundet; at samfundet består af to klasser, arbej-*

derne og bønderne, der lever i ven-skab med hinanden; at det netop er disse arbejdende klasser, der sidder inde med magten; at statens ledelse af samfundet (diktaturet) tilhører arbejderklassen som samfundets mest fremskredne klasse; at forfatningen er nødvendig for at forankre den samfundsordning, der er gunstig og fordelagtig for den arbejdende befolkning.« (Min udhævning) (Stalin: Om forslaget til Sovjetunionens forfatning; i: Leninismens problemer (Kbh. 1949), 511-12).

Stalins her citerede udtalelse er ikke blot en tilfældig teoretisk fejltagelse, man kan beklage, men så iøvrigt glemme! Stalins udtalelse er katastrofal, fordi den strider mod den objektive lovmæssighed, som er selve drivkraften i socialismens udvikling, nemlig den fortsatte klassekamp. Den teoretiske underkendelse af klassekampens fortsættelse udtrykker, at partiet har mistet orienteringen, at det ikke griber klassekampen som nøgleledet, og at det derfor er ude af stand til at behandle hovedmodsætningen i samfundet!

I sin kommentar til Mao Tsetungs bind 5 trækker Hua Kuo-Feng det klart og utvetydigt op, når han om

Stalins teoretiske forkastelse af klassekampens fortsættelse under socialismen skriver:

»Teoretisk anerkendte han (Stalin) ikke, at efter landbrugskollektiviseringen eksisterede modsætningen mellem proletariatet og bourgeoisiet og mellem den socialistiske vej og den kapitalistiske vej fortsat i Sovjetunionen. Igennem en lang periode betragtede han ikke det socialistiske samfund ud fra den materialistiske dialektiks teori om modsætningernes enhed, men betragtede det som en integreret helhed, hvor der kun eksisterer enhed, men ikke modsætninger. Under indflydelse af denne ide var den internationale kommunistiske bevægelse i en lang periode domineret af en opfattelse, som nægtede at anerkende, at klassekampen fortsætter mellem proletariatet og bourgeoisiet efter fuldendelsen af den socialistiske omformning af ejendomsretten til produktionsmidlerne, at en sådan klassekamp vil manifestere sig i form af en kamp mellem to forskellige linier inden for partiet, og at faren for en kapitalistisk genrejsning fortsat eksisterer.« (Si. 12 f)

I sin kritik af Stalin bygger Hua Kuo-Feng naturligvis på de erfaringer, de kinesiske kommunister har uddraget af udviklingen i Sovjetunionen. Allerede i 1957, da Mao Tse-tung udformede teorien om klassekampens fortsættelse under socialismen, kunne han drage nytte af de negative konsekvenser, Stalins udialektiske synspunkter havde ført med sig. Der var gået mere end tyve år, siden Stalin teoretisk afblæste klassekampen.

Men det er ikke tilstrækkeligt at sige, at man jo bliver klogere, efterhånden som tiden går. Skal man forstå, hvorfor Stalin ikke formåede at anvende den materialistiske dialektik

på det socialistiske samfund, må man analysere de *objektive betingelser* for, at idealisme og metafysik kan komme til at dominere over materialisme og dialektik.

Også i Kina dukkede teorien om klassekampens ophør op i en situation, der var parallel til Sovjetunionens efter kollektiviseringen; Hua Kuo-Feng skriver bl.a.:

»I det de udnyttede den situation, der opstod, da den socialistiske omformning af ejendomsretten til produktionsmidlerne i det store og hele var fuldendt, forsøgte Liu Shao-Chi og Chen Po-Ta, der var borgerskabets agenter inden for partiet,²⁾ igen at standse revolutionen. De sagde, at borgerskabet var blevet elimineret, og at spørgsmålet om, hvorvidt socialismen eller kapitalismen ville gå af med sejren, allerede var afgjort. De spredte teorien om klassekampens uddøen med den præcise hensigt at afskrive den socialistiske revolution. Hvis proletariatet og dets politiske parti havde accepteret deres synspunkt, kunne konsekvenserne kun være blevet tabet af revolutionens frugter, som allerede var modnet, og Kina ville være gledet tilbage til den kapitalistiske vej.« (Si. 13)

Både i Sovjetunionen i midten af 30'erne og i Kina i midten af 50'erne var der således opstået en situation, der skabte grobund for teorien om klassekampens uddøen: Produktionsmidlerne var blevet samfundseje!

I den kommunistiske verdensbevægelse var det gennem 30'erne, 40'erne og 50'erne god latin, at med etableringen af samfundseje til produktionsmidlerne var historiens hjul drejet så meget, at det ikke længere kunne drejes tilbage. Når folket ejer produktionsmidlerne, er udbytningen forsvundet, og dermed er klas-

serne og klassekampen forsvundet. Kun ydre fjender kunne forstyrre den socialistiske harmoni, og udviklingen frem mod kommunismen var udelukkende betinget af evnen til at udvikle produktivkræfterne.

Hvorfor er det fejlagtigt at anse omformningen af produktionsmidlerne til samfundseje for værende lig med klassekampens forsvinden?

For det første af teorien 'økonomistisk' og 'legalistisk'; den er økonomistisk, fordi den lader økonomien bestemme politikken mekanisk, og den er legalistisk, fordi den lader det *formelle* forhold, at *private* je til produktionsmidlerne er forsvundet, være et kriterium for, at udbytningen og udbytningsmulighederne er forsvundet.

For det andet afleder den mekanisk overbygningen af basis; er basis i orden, er overbygningen det også. Er der socialistiske produktionsforhold, så er der også naturnødvendigt en proletarisk overbygning.

For det tredje ser teorien bort fra, at så længe der eksisterer uligheder inden for et samfund, som kun producerer et begrænset merprodukt, så længe opstår der spontant muligheder for at nogle kan tilegne sig dette merprodukt eller dele af det på andres bekostning, hvorved der opstår et udbytningsforhold.

For det fjerde ser teorien bort fra, at kapitalistisk tænkemåde ikke bare er en besværlig rest i folks hoveder, men at denne kapitalistiske tænkemåde *forbinder sig med* forsøg på at genrejse kapitalistiske udbytningsforhold. Og faren for, at en sådan forbindelse etableres, er særlig stor, hvis den borgerlige klassebevidsthed findes hos folk, der har betydelig politisk magt.

Naturligvis kan kapitalistiske udbytningsforhold opstå på alle niveauer i det socialistiske samfund, men

katastrofen lurer lige om hjørnet, hvis sådanne udbytningsforhold skabes og konsolideres af borgerligt sindede personer i parti- og statsledelsen.

Når Hua Kuo-Feng kalder Liu Shao-Chi og Chen Po-Ta for 'borger-skabets agenter i partiet', og når han siger, at de 'spredte teorien om klassekampens uddøen med den præcise hensigt at afskrive den socialistiske revolution', så siger han, at de to partiledere stod for borgerskabets interesser, og at *teorien om klassekampens uddøen var et udtryk for disse interesser*.

Dermed er intet sagt om, at de pågældende personer er 'onde' eller 'lumske'. Det, der siges, er, at inden for partiet selv, i dette tilfælde i dets øverste ledelse, gøres der forsøg på at standse proletariatets fortsættelse af revolutionen. Naturligvis kan enkelte personer af teoretisk vankundighed og på grund af mekanisk tænkning forfalde til en fejlagtig teoretisk sammenfatning af den situation, der opstår, når den socialistiske omformning af produktionsforholdene i det store og hele er gennemført. Men fastholder partiets *ledelse* teorien og undlader at korrigere den, så skyldes det, at partiets *ledelse* har en objektiv interesse i at give det udseende af, at klassekampen er døet bort.

Og denne interesse er en borgerlig interesse, som skyldes, at parti- og statsledere ønsker at sikre deres positioner og de privilegier, de har skaffet sig via deres betydelige kontrol med den politiske magt.

Når Hua Kuo-Feng fremhæver, at »formand Mao i 1965 klart slog fast, at hovedfaren for den kapitalistiske genrejsning kommer fra de personer inden for partiet, der er slået ind på den kapitalistiske vej,« (Si. 18) så understreger han, at det er i partiet selv,

dvs. i det statsbærende proletariske parti, at der findes en *basis* for kapitalismens genrejsning.

Er det nu ikke en modsætning, at man på den ene side taler om det kommunistiske parti som en del af arbejderklassen og arbejderklassens fortrop, og på den anden side siger, at det *netop* er fra dele af partiet, at den største fare for en kapitalistisk genrejsning udgår?

Jo, det er en modsætning, men det er en faktisk eksisterende modsætning som er betinget af de samfundsmæssige forhold under socialismen. Klassekampen er en politisk kamp, den er en kamp om at skaffe sig *herredømmet* over det samfundsmæssige produkt. Så længe dette produkt er begrænset, så længe der findes et begrænset merprodukt ud over, hvad der er nødvendigt for at reproducere arbejdskraften, så længe vil der – som allerede nævnt – eksistere en materiel basis for, at nogle skaffer sig kontrollen over dette merprodukt. Klassesamfundenes titusindårige historie bekræfter, at kampen om merproduktet er nøgleledet i udviklingen. I menneskets samfundsmæssige produktion indgår dennes modsætning, nemlig individets eller gruppen af individers bevidste eller spontane forsøg på at tilegne sig mere af det knappe produkt end andre individer og grupper. Først under socialismen skabes der *muligheder* for at *begrænse* forsøgene på udbytning, men forudsætningen er, at der føres en *stadig* politisk kamp for at sikre, at det bliver den samfundsmæssige tilegnelse af det begrænsede merprodukt, som kommer til at dominere over individers eller grupperes forsøg på at rane mest muligt til sige.

Skal den politiske kamp mod stadige forsøg på at genrejse udbytningen imidlertid have heldet med sig, er

det afgørende, at proletariats diktatur fungerer som *proletariats* diktatur, og at *proletariats* parti leder den politiske kamp.

I diskussionen om det socialistiske samfund er det fra tid til anden blevet hævdet, at det *netop* er partiets store indflydelse, som er en fare for proletariats magt. Man har hævdet, at proletariats magt skulle varetages af arbejderråd eller tilsvarende organisationer.

Naturligvis har proletariet sine magtorganer på alle niveauer, men disse magtorganer kan ikke handle uden plan og ledelse. Der eksisterer altid en modsætning mellem den umiddelbare interesse på den enkelte virksomhed og i det enkelte lokalområde og den samlede arbejderklassens interesser. Skal det socialistiske samfund ikke sprænges i stumper og stykker, er det nødvendigt med en *ledelse* af samfundet, og det er *netop* partiets rolle at varetage denne *ledelse* i dets *egenskab* af arbejderklassens mest fremskredne organisation. Vel er det væsentligt at diskutere proletariats diktaturs *konkrete* organisationsformer; der må findes de rette institutioner, som sikrer demokratiet, men ligegyldigt hvilke organisationsformer, der findes, så er det afgørende spørgsmål den politiske linie for hele det socialistiske samfunds udvikling.

Dette betyder, at under proletariats diktatur får de centrale stats- og partiorganer en udslagsgivende betydning for den retning, samfundet ledes i. Disse centrale organer er derfor på én og samme tid det stærkeste og det svageste led i proletariats diktatur. De centrale organer udøver betydelig magt, og i kampen mellem den kapitalistiske og den socialistiske vej står hovedslaget også under socialismen omkring kontrollen med

statsmagten.

Og videre: Også i det socialistiske samfund giver politisk magt adgang til økonomisk magt. Mulighederne for, at folk med politisk magt kan få kontrol over økonomiske ressourcer og udnytte dem til egen personlig fordel, ligger lige for. Springet fra at være proletariats ledere til at blive dets udbyttede er ikke stort, netop fordi magten over statsapparatet, herunder over den væbnede magt, giver muligheder for, at stats- og partiledere skaffer sig privilegier og forsøger at dreje samfundsudviklingen i en retning, som adskiller lederne fra folket og placerer dem som et fremspirende borgerskab

Det er klart, at disse 'spirer' på ingen måde er interesseret i at uddybe klassekampen under socialismen eller endstige propagandere det standpunkt, at »hovedfaren for den kapita-

listiske genrejsning kommer fra de personer inden for partiet, der er slået ind på den kapitalistiske vej.«

Tværtimod er de interesseret i at propagandere klassekampens afblæsning, at fremhæve statsmagten som hele folkets stat og partiet som hele folkets parti, der styrer og leder samfundet i fuld harmoni med arbejderklassen. En stat i et samfund uden klassekamp kan per definition hverken undertrykke eller udbytte arbejderklassen; partibosser, statsledere og virksomhedsdirektører kan per definition kun være folkets tjenere. De kan være dovne, arrogante, udygtige mv., men de kan aldrig være udbyttede eller undertrykkere!

Teorien om klassekampens ophør passer således som fod i hose til de interesser, som et fremspirende borgerskab ønsker at varetage.

4. Hvorfor opstod en ny borgerklasse i Sovjet?

Der er mange grunde til, at der i Sovjetunionen udskiltes en ny borgerklasse, mens det mislykkedes i Kina, at kineserne befandt sig på samme stadi i socialismens udvikling.

Netop i begyndelsen af 30'erne – efter kollektiviseringen og dermed gennemførelsen af socialistiske produktionsforhold inden for økonomien – skærpedes omringningen af Sovjetunionen med fascismens hastige fremmarch i Europa. Denne ydre faktor var bestemmende for de *forholdsregler*, det sovjetiske parti tog. Man fremskyndede den industrielle udvikling, og man lagde hovedvægten på en ekstrem centralistisk ledelsesmetode. Blikket var rettet mod produktivkræfternes udvikling, centralplanen var løsenet uden plads til lokalt initiativ, og de store bondemasser blev

indordnet under kravet om en forceret industriel udvikling. Parti- og statsledelsen fik uhyre magt, og massebatten og massekontrollen forsvandt. Partiet handlede ikke som en del af arbejderklassen i stadig vekselvirken med denne, men som en generalstab, fjernt fra masserne.

Det materielle grundlag for denne politik var den tvingende nødvendighed at skaffe Sovjetunionen en økonomisk basis, der atter kunne danne grundlaget for et forsvar imod en fascistisk aggression. Men midlerne, der blev valgt, var borgerlige; de mindede mere om et amerikansk monopols effektivitetsdominerende ledelsesmetoder end om et kommunistisk partis masselinie.

I forbindelse med denne udvikling konsoliderede dele af partiet og stats-

apparatet sig med enerådende magt og efterhånden også med en række privilegier. Lenins anvisninger i »Staten og revolutionen« om, at lønnen for *alle* ledende folk i staten skal reduceres til »'arbejderlønnens' niveau« blev ikke fulgt; tværtimod øgedes lønforskellene mellem almindelige arbejdere og parti- og statsfunktionærer.

Med den teoretiske afblæsning af klassekampen skabes det poli-

tisk-ideologiske grundlag for den kapitalistiske genrejsning, som fuldbyrdedes efter Anden Verdenskrig, og hvis politiske konsolidering fandt sted med Hrusjtjofraktionens frigørelse af det nye borgerskab fra midten af 1950'erne. Da blev den gamle skal endelig sønderbrudt, og Hrusjtjofraktionen kunne etablere en *sammenhængende* revisionistisk teori, der genspejlede den sovjetiske statsmonopolisme.

5. Udviklingen af teorien om klassekampens fortsættelse i Kina

Vi har her kort trukket nogle elementer i den sovjetiske udvikling op, der skulle vise, hvad der var de objektive betingelser for, at der i Sovjetunionen kunne vokse en ny borgerklasse frem i ly af den officielle afblæsning af klassekampen i midten af 30'erne.

Hvorfor gik det da den stik modsatte vej i Kina? Hvad var grundlaget for, at Mao Tsetung i 1957 kunne slå fast, at klassekampen fortsætter i den socialistiske epoke? Og hvad er grundlaget for, at klassekampen opfattes som »nøgleleddet« i udviklingen af socialismen i Kina?

Som tidligere nævnt kunne Mao Tsetung naturligvis drage nytte af de negative sovjetiske erfaringer, men man forklarer ikke dermed, *hvorfor* Mao Tsetung drog den korrekte lære af erfaringerne!

En afgørende historisk forskel på den kinesiske og den sovjetiske revolutions udvikling var den kinesiske revolutions massekarakter gennem skabelsen af befriede baseområder, længe før befrielsen af hele Kina, mens den proletariske revolution i Rusland i modsætning til den kinesiske fandt sted med ét slag. Dertil kommer, at selv om de russiske bon-

demasser blev vundet for bolsjevikernes paroler, så var der ikke på forhånd igennem længere tid opbygget alliance mellem arbejderklassen og dens parti på den ene side og bønderne på den anden. I Kina arbejdede det kommunistiske parti i årtier blandt de kinesiske bondemasser, og den kinesiske revolution gik fra landsby til landsby, førend den endelig vandt sejr. Mens alliancen med bønderne til stadighed var et uhyre kompliceret problem i den sovjetiske udvikling, så var de store bondemasser underlagt for den kinesiske revolution, og det proletariske partis ledelse af kampen mod godsejerne og de Kuomintang-reaktionære gav de kinesiske bønder en praktisk erfaring for, at alliancen mellem arbejderklassen og dens parti på den ene side og bønderne på den anden førte frem mod de millio ntallige bondemassers befrielse fra udbytning og elendighed.

De to revolutioners forskellige historiske udgangspunkter og betingelser førte til en forskellig politisk linie. Hvor den sovjetiske revolution blev tvunget ud i bestandige centralistiske forholdsregler, voksede den kinesiske revolution ud af de brede massers be-

vælgelser igennem en lang periode.

Men disse objektive betingelser forklarer ikke alt. Partiets politik er ikke en mekanisk opsummering af de objektive betingelser. Partiet *vælger* gennem indre kamp i partiet selv den vej, det vil gå. Og det kinesiske parti formåede i modsætning til det sovjet-

tiske at udvikle masselinien og undgå adskillelsen fra masserne. Vel var dets betingelser gunstigere end det sovjetiske partis, men det vil være ren mekanik, hvis man fornægtede mulighederne af, at det sovjetiske parti trods alle vanskeligheder kunne have valgt masselinien politik.

6. Grundlaget for teoiren om klassekampens fortsættelse under socialismen

Som allerede nævnt, var det i 1957, at Mao Tsetung fremsatte tesen om klassekampens fortsættelse under socialismen.

Vi har i forbindelse med kritikken af teorien om klassekampens ophør analyseret, hvorfor »hovedfaren for den kapitalistiske genrejsning kommer fra de personer inden for partiet, der er slået ind på den kapitalistiske vej«; vi understregede, at partiet på én og samme tid er det stærkeste og det svageste led under proletarietets diktatur, fordi den centrale partimagt sidder inde med betydelig politisk og økonomisk magt.

Mao Tsetungs teori om klassekampens fortsættelse kan imidlertid ikke begrænses til et spørgsmål om kampen i partiet. Det drejer sig jo ikke om, at enkeltpersoner i toppen af statsapparatet f.eks. gennem en afstemning i centralkomiteen kan tilrane sig magten og uden videre dekretere foranstaltninger, der fører til kapitalismens genrejsning. Vi nægter ikke, at enkeltpersoner kan have betydelige politiske muligheder for at føre deres linie igennem, især hvis de kontrollerer dele af statsapparatet. Det er jo bl.a. derfor, at kampen inden for partiet er det afgørende led; det er bl.a. derfor, at kampen under den proletariske kulturrevolution koncentrerer sig om at »bombardere hovedkvarter-

ret«, og det er bl.a. derfor, at liniekampene i Kinas kommunistiske Parti både reelt og symbolsk er blevet knyttet til bestemte personer såsom Liu Shao-Chi, Lin Piao, 'de fires bande' mv.

Men forudsætningen for, at kampene inden for stats- og partiledelserne kan blive af afgørende betydning, er, at der findes en *basis* for, at parti- og statsmagten kan forvandles fra at være proletarietets til at blive borgerskabets diktatur. Ingen *enkeltperson* med nok så megen magt kan gennemføre denne forvandling – eller endsiige forhindre den.

Mao Tsetung fremhæver da også, at der selv efter den socialistiske omformning af ejendomsforholdene findes *klasser* under socialismen.

Hua Kuo-Feng sammenfatter Mao Tsetungs teori på denne måde:

»Både Marx og Lenin understregede, at i overgangsperioden fra kapitalisme til kommunisme må proletariet udøve et revolutionært diktatur. Med udgangspunkt i dette princip understregede formand Mao bestandigt, at det er absolut nødvendigt med proletarietets diktatur, og at det uafbrudt måtte styrkes i den socialistiske epoke. Dette er nødvendigt, fordi der stadig findes modsætninger mellem os selv og fjenden i landet selv, udover nødvendigheden af at

forsvare landet imod undergravende virksomhed og mulig aggression fra ydre fjender.» (Si, 15).

Nødvendigheden af styrke proletarietets diktatur og fortsætte klassekampen i den socialistiske epoke er således baseret på indre fjender, og ikke blot på eksistensen af en fjendtlig omverden. Hvor det efter klassekampens afblæsning i Sovjetunionen i forbindelse med voldsomme kampe mod reelle eller angivelige partifjender bestandigt blev fremhævet, at disse var agenter for udenlandske

magter at de var antisovjettiske elementer, dvs. modstandere af den sovjettiske 'nation', så er det karakteristisk for anklagerne mod klassefjenderne i Kina, at deres antisocialistiske virksomhed i første række ses som et udtryk for kampen mellem klasserne i Kina selv.

Men hvordan kan man sige, at der eksisterer et *borgerskab* i et land, hvor produktionsmidlerne ikke længere er i borgerskabets, men i proletarietets og bøndernes besiddelse?

7. Klassekampens fortsættelse ogsocialismens politiske økonomi

Lad os tage vort udgangspunkt i Lenins enkle sammenfatning af marxismens klasseopfattelse; han skriver:

«Klasser, det er menneskegrupper, af hvilke den ene kan tilegne sig den andens arbejde i kraft af deres placering i den giøve økonomiske samfundsstruktur.» (Lenin: Udvalgte Værker, bd. 10, 244)

I det socialistiske samfund er arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne menneskegrupper, som ikke *tilegner* sig andres arbejde. Og der er heller ikke nogen, der *tilegner* sig deres arbejde. Betyder det så ikke, at de egentlig ikke længere er klasser i leninsk forstand? Lenin forudsætter jo i sin klassedefinition eksistensen af et udbyttersamfund!

For at belyse denne tilsyneladende modsigelse må vi se på det der er specifikt ved socialismen nemlig at den er en *overgangsfase* mellem kapitalismen og kommunismen. Tager man sit udgangspunkt i dette specifikke kendetegn ved det socialistiske samfund, får man også fat på den tilsyneladende modsætning mellem på den

ene side Lenins klassedefinition, der forudsætter udbytning, og på den anden side eksistensen af menneskegrupper under socialismen, der ikke tilegner sig andres arbejde og som ikke udbyttes af nogen. For det, der netop er tilfældet i den socialistiske overgangsfase, er, at arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne *både* er klasser og *ikke-klasser*.

Netop fordi socialismen er en overgangsfase til kommunismen, dens *indledende* fase, så er al politisk og økonomisk udvikling, der finder sted under socialismen, og som *peger fremad*, en fremadskridende forberedelse af overgangen til kommunismen, og jo hurtigere denne fremadskridende forberedelse finder sted, desto tidligere indtræder socialismens egen forsvinden og erstatning med kommunismen. Eller sagt på en anden måde: Jo nærmere arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne kommer kommunismen, desto mere forsvinder disse menneskegrupers *klassekarakter*. Socialismen egen negation ved overgangen til kommunismen er samtidig den ende-

lige negation af klassesamfundet.

Kampen for kommunismen er således en kamp for det *klasseløse* samfund, og denne kamp finder sted ved at arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne *forhindrer*, at udbytningen genopstår. Dvs.: I den udstrækning arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne *formår* at føre klassekampen til ende, i den udstrækning er den kommunistiske strategi dominerende over forsøg på at genrejse kapitalismen, og i den udstrækning arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne *formår* at fastholde den kommunistiske strategi, nærmer de sig deres egen forsvinden som klasser!

Men hvem er det, de kæmper imod? Hvem er den modstander, som gør, at der stadigværk er tale om *klasser* og klassekamp imellem *klasserne*? Hvad er det for en modstander, som eksisterer i antagonisk modsætning til arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne, og som er med til at fastholde, at arbejderklassen og kollektiv/folkekommunebønderne *fortsat* kan defineres som klasser under socialismen?

Modstanderen er borgerskabet, som repræsenterer den anden side i modsætningen mellem kommunismen og kapitalismen; det repræsenterer den *kapitalistiske* side.

Og hvorledes viser denne modsætning sig i socialismens politiske økonomi?

Den viser sig ved, at *værdiloven* fortsat eksisterer under socialismen.

Hvordan virker værdiloven under socialismen?

Vi har tidligere anført, at der findes et *begrænset produkt* under socialismen, og at *fordelingen af dette produkt er et nøgleproblem under socialismen*.

Hvorledes foregår denne fordeling?

Den finder sted via *markedet*. De

fremstillede produkter er varer, der byttes i forhold til hinanden på markedet, og det viser sig bl.a. ved, at produkterne har en pris. Dvs. produkterne har en *bytteværdi*.

Men hvorfor findes der fortsat varer, marked og dermed bytteværdi?

Fordi de produkter, der fremstilles, ikke tilfredsstiller de behov, der findes, og derfor må der findes en mekanisme, som *grundlæggende set* afgør, hvor mange produkter, der skal gå til de enkelte 'forbrugere', der afgør, hvorledes de forskellige produkter skal fordeles, og som afgør, hvor meget af det samlede samfundsmæssige produkt, der skal bruges til forbrug, og hvor meget der skal bruges til akkumulation med henblik på fornyelse og udvidelse af produktionsapparatet.

Der findes kun én mekanisme, som afgør alle disse forhold, og det er bytteforholdet mellem produkterne. Og dette bytteforhold er igen i *sidste instans* bestemt af, hvor meget arbejde, der er nedlagt i de forskellige produkter.

Lad os antage, at der er nedlagt 200 timers arbejde i fremstillingen af en traktor og 400 timer i fremstillingen af en bil. Så er bilens værdi den dobbelte af traktorens. Men nu kan den socialistiske stat, der planøkonomisk *kontrollerer* markedet, bestemme, at bilen skal koste 50 gange mere end traktoren!

Betyder det så ikke, at markedet i virkeligheden er ophævet? Nej, det gør det ikke. Det betyder blot, at staten af politiske grunde har besluttet sig til at sælge bilen langt over dens værdi! Værdiforholdet eksisterer stadigvæk, for så længe der eksisterer et begrænset produkt, så længe udveksles produkterne med hinanden på basis af deres forskellige værdi. Dvs. vælger staten at sælge en bil langt

over dens værdi, så betyder det blot, at den har besluttet sig til at sælge en anden vare *under* dens værdi.

Under kommunismen er varebytting og dermed værdiloven imidlertid forsvundet. Under kommunismen findes et produkt, der er så *tilstrækkeligt*, at de samfundsmæssige behov til fulde tilfredstilles, og det er således ligegyldigt, om der er nedlagt mere eller mindre arbejde i de enkelte produkter. Det er på denne baggrund, at man formulerer kommunismens økonomiske grundlov, at 'enhver yder efter evne og modtager efter behov', og det er på grund af værdilovens ophævelse, at pengene forsvinder under kommunismen; penge bruges jo til at måle værdierne af de forskellige varer i forhold til hinanden på markedet!

Hvilken rolle spiller det nu for modsætningen mellem kapitalismen og kommunismen i den *socialistiske overgangsfase*, at værdiloven fortsat eksisterer?

Når vi siger, at værdiloven er en kapitalistisk side ved de socialistiske produktionsforhold, så skyldes det, at også arbejdskraften har en værdi! Er der et begrænset produkt til rådighed, så går en del af dette produkt til at reproducere arbejdskraften, og dermed får arbejdskraften en værdi; og det er den mængde timer, der skal til for at producere de goder, arbejderne må have for at forny arbejdskraften, som bestemmer denne værdi. Også under socialismen må man skelne mellem det, der skal bruges til arbejdskraftens reproduktion, og det, der derudover kan anvendes til re- og nyinvesteringer. Også under socialismen akkumuleres der kapital, der hidrører fra produktion af *merværdi*.

Under socialismen er det imidlertid proletariatet, der disponerer over merværdien, hvor det under kapita-

lismen er borgerskabet der får den.

Nu kunne man indvende, at også under *kommunismen* må man foretage investeringer, også under kommunismen eksisterer der et merprodukt. Det er sandt nok, og det er da heller ikke spørgsmålet om eksistensen af et merprodukt, som skiller kommunismens økonomi fra socialismens. Det, der skiller, er, at i det kommunistiske samfund er det samlede produkt så *tilstrækkeligt*, at fordelingen ikke er andet end et planlægningsproblem. Men så længe produktet er utilstrækkeligt og *behovet er større end det, der produceres*, så længe er der basis for, at nogen – *personer eller grupper* – *stræber efter at tilegne sig en del af merproduktet for at tilfredsstille personlige behov på bekostning af dem, der fremstiller merproduktet*.

Sker dette, så er der opstået en *udbytningsrelation*; det betyder nemlig, at en gruppe personer har været i stand til at udnytte en politisk kontrol over produktionsmidlerne til at tilegne sig dele af eller hele den merværdi, arbejderklassen har fremstillet; og den udbytningsrelation, der er opstået, er en *kapitalistisk* udbytningsrelation, fordi den pågældende gruppe har *købt* arbejdskraften; gruppen betaler jo en vis løn til arbejderne, som svinger omkring deres arbejdskrafts værdi, og den har udbytter arbejdskraften ved at lade den skabe merværdi til sig.

Med andre ord: Så længe værdiloven eksisterer, og så længe markedet for varer og dermed for varen arbejdskraft eksisterer, så længe er der *til stadighed og uophørligt* mulighed for, at enkeltindivider eller grupper af mennesker kan udnytte politisk magt til at *købe* arbejdskraft på dette marked med henblik på udbytning.

Derfor må det kommunistiske parti og proletariats diktatur *bestandigt* sikre den planøkonomiske kontrol med den socialistiske økonomi, det må bekæmpe folk, der via politisk magt søger at tilrane sig dele af eller hele merværdien, og i den udstrækning, dette lykkes, får markedet mindre og mindre betydning og grundlaget lægges for dets endelige negation i det kommunistiske samfund. Markedet forsvinder, når socialismen forsvinder!

Men planøkonomi er ikke nok. Som vi senere skal se, så forudsætter denne udvikling en politisk og ideologisk kamp, som også fjerner de borgerlige behovsmekanismer, således at partiet og proletariats diktatur på én og samme tid skaber det materielle underlag for kommunismen og fjerner den individualistiske ragen-til-sig-holdning, som er uforenelig med en kollektiv kommunistisk 'behov'ånd.

Men tilbage til socialismen! Hvordan dukker de personer og grupper op, der – som allerede omtalt – udnytter politisk magt til at etablere en udbygningsrelation? – De dukker konkret op i form af partiledere, statsledere, lokale ledere, direktører mv., som udnytter den politiske magt til at tilegne sig noget af merproduktet. Netop fordi der i den socialistiske økonomi findes et stadigt fordelingsproblem, og netop fordi der disponeres over et begrænset merprodukt, som er produceret af arbejderne og bønderne, så opstår der uafbrudt modsætning mellem folk, der tilegner sig eller forsøger at tilegne sig stadigt mere af merproduktet, og dem, der producerer merproduktet. *Den økonomiske hovedmodsatning under socialismen er således modsætningen mellem udbytning og ikke-udbytning.* Og dem, der uafbrudt skaffer sig kontrol med dele

af merproduktet og dermed fravriter arbejderklassen og bønderne en del af kontrollen med og dispositionen over merproduktet, forholder sig til arbejderklassen og bønderne som *udbyttere*, dvs. de er en del af borgerskabet under socialismen.

Dette indebærer ikke, at man kan udpege præcis den eller den som en person, der tilhører borgerskabet. Overgangen mellem klasserne er ligesom under kapitalismen flydende, og dertil kommer, at den bestandige kamp imod borgerskabet fører til, at borgerskabet ikke formår at konsolidere sig og etablere sig som en herskende klasse.

Kampen mod borgerskabet er således i sit væsen en stadig kamp mod dets spontane eller organiserede forsøg på at skaffe sig den fulde disposition over det samfundsmæssige produkt gennem en erobring af den politiske magt. Men det er en kompliceret kamp, netop fordi borgerskabet er under bestandig nykonstituering. I perioder skærpes kampen mod det, og det slås effektivt tilbage, men ud af de socialistiske produktionsrelationer, hvor værdiloven fortsat eksisterer, genrejses bestandigt et nyt borgerskab.

Nu er det imidlertid ikke nok på det almene plan at gøre rede for, hvad det vil sige, at der eksisterer et borgerskab. Skal man for alvor begribe den fortsatte eksistens af klasser under socialismen, må man undersøge, hvorledes klasserne konfronteres med hinaden. Man må undersøge, hvorledes klassekampen udfolder sig.

8. Klassekampens fortsættelse og lønspørgsmålet

Som det ses af foregående afsnit, kan det i praksis være overordentligt vanskeligt udpege det enkelte 'medlem af borgerskabet'. Denne vanskelighed eksisterer også i det kapitalistiske samfund; i det kapitalistiske samfund kan man generelt sige, at borgerskabet med monopolborgerskabet som den dominerende fraktion er den menneskegruppe, som kontrollerer og besidder produktionsmidlerne, og som tilegner sig merproduktet. Nogle 'borgere' er lette at udpege, men problemerne opstår hurtigt. Hvor går grænsen mellem borgerskab og lønarbejdere? Hvornår er der tale om et udbytningsforhold? Hvornår er der tale om bestukne lønarbejdere? osv.

Vi skal ikke komme ind på alle disse problemstillinger i forbindelse med klasseanalysen af det kapitalistiske samfund, men blot understrege, at disse forhold yderligere er kompliceret i et samfund, hvor det dominerende aspekt ved produktionsforholdene er, at der *ikke* finder udbytning sted, og hvor borgerskabet derfor konstitueres gennem en stadig spontan eller bevist forvandling af socialistiske produktionsrelationer til kapitalistiske udbytningsrelationer.

Abstrakt er det dette, der sker, men det fremtræder naturligvis ikke i reglen således, at ét sted har borgerskabet magten under socialismen, et andet sted har det ikke. Det *kan* ske, at udbytningsrelationer opstår i bestemte sektorer af økonomien, men eftersom de socialistiske produktionsforhold netop er karakteriseret af at være en planøkonomisk demokratisk *centralistisk* helhed og enhed, så vil bourgeoisiets eksistens og indflydelse i reglen vise sig i form af en større

eller mindre udhuling af de socialistiske produktionsforhold.

Problemet omkring lønningerne under socialismen tydeliggør denne problemstilling. Der eksisterer under socialismen fortsat lønforskelle. Disse lønforskelle er en arv fra kapitalismen; de er et udtryk for, at værdiloven fortsat eksisterer. Der betales en *pris* for arbejdskraften, og denne pris svinger omkring arbejdskraftens værdi, og denne værdi bestemmes dels af arbejdskraftens kvalifikationer, hvori indgår historisk betingede forhold, nemlig, hvad der kræves til at reproducere arbejdskraften. Visse dele af arbejderklassen har oparbejdet et højere leveniveau og har derfor større behov end andre dele, og tilfredsstillelsen af disse behov hører med til arbejdskraftens reproduktionsomkostninger.

Forskelle i arbejdskraftens værdi er den væsentligste kilde til lønforskelle under socialismen. Og lønforskellene skaber bestandigt muligheder for, at grupper bliver betalt så meget over deres arbejdskraft værdi, at lønnen ikke længere i hovedsagen er i overensstemmelse med det socialistiske princip, at 'enhver yder efter evne og modtager efter indsats'. Opstår der – eller bevares der – så store lønforskelle, at grupper konstant betales betydeligt over deres arbejdskrafts værdi, så udskiller disse grupper sig som et privilegeret lag, der får andel i merværdien og dermed reelt udbytter arbejderklassen og bønderne i større eller mindre udstrækning.

For at forhindre dette er det nødvendigt, at lønkløften til stadighed bliver mindre, og forudsætningen

herfor er dels en udvikling af produktionen, dels en mindskelse af den uddannelsesmæssige afstand mellem de forskellige dele af den arbejdende befolkning, hvorved deres arbejdskrafts værdi nærmer sig hinanden, og dels en ideologisk kamp for efterhånden at ændre fordelingen. Heri indgår bl.a. kampen mod borgerlige vaner, mod statussymboler, mod karriereræs, hvorved der kan skabes et mere ensartet samfundsmæssigt behov. Det er disse bestræbelser, som på lønspørgsmålet er taktikken i strategien for kommunismen; de repræsenterer det kommunistiske svar på den fortsatte eksistens af en borgerlig målestok for fastsættelsen af, hvor meget den enkelte tildeles af det samfundsmæssige produkt.

Nu er det klart, at det er vanskeligt at sætte grænsen for, hvornår den enkelte betales så meget over sin arbejdskrafts værdi, at vedkommende i realiteten kommer til at stå i et udbytningsforhold til arbejderne og bønderne. Det er også i et kapitalistisk samfund svært at foretage en sådan empirisk konstatering.

Det centrale er da også, at der under socialismen ofte er tale om, at de højtlønnede samtidig er i besiddelse af en vis centraliseret økonomisk og politisk magt. Det gælder også i Kina i dag, hvor man ikke har holdt sig Marx' og Lenins formaninger om, at statens og partiets funktionærer skal betales med en gennemsnitsarbejderløn efterretteligt omend stadig flere kinesiske funktionærer rent faktisk oppebærer den løn, som de havde, da de ikke var funktionærer.

Betyder nu dette, at de højtlønnede tilhører borgerskabet, mens de lave-lønnede, evt. med samme arbejde, tilhører proletariatet. Grundlæggende set – og det er det materielle afgørende –, er det klart, at den, der

har tre gange så meget i løn som en anden, får en større andel af produktet og dermed måske i et vist mål er i eller på vej over i et rent økonomisk udbytningsforhold. Men det springende punkt opstår, når dette udbytningsforhold *slår over i* en politisk bestræbelse på at sikre det privilegium, man har. Det betyder nemlig, at den borgerlige side vinder overtaget, og at der politisk sættes ind for at forvandle privilegiet til et led i en konsolidering af en udbytningsrelation. Det er på den måde, at proletaren under socialismen forvandles til bourgeois, og det er derfor, at man bruger udtrykket »at slå ind på den kapitalistiske vej«.

Ligesåvel som Mao Tsetung-tænkningen som princip slår fast, at det er den proletariske politik, der skal lede økonomien under socialismen, på samme måde er det den borgerlige politik som konsoliderer en mere eller mindre gennemført udbytningsposition, UANSET om denne position eksisterer som følge af lønforskelle, kontrol med produktionsmidler eller andre privilegier. Borgerskabet kan ikke konsolidere sig som *herskende* klasse, medmindre det skaffer sig politisk magt.

Når man derfor taler om borgerskabet i Kina og kampen mod det, så taler man dels om folk, der delvist skaffer sig en udbytningsposition i forhold til arbejderne og bønderne, og dels om folk, der politisk fremmer den materielle basis, der bestandigt findes for borgerskabets magt i form af de borgerlige elementer, som er en uadskillelig del af de socialistiske produktionsforhold.

9. Klassekampens fortsættelse – og den politiske og ideologiske kamp

Vi har i det foregående koncentreret os om den materielle basis for borgerskabets eksistens under socialismen, og vi har set på den særlige karakter, borgerskabet har i det socialistiske klassesamfund, og vi har endelig lagt vægt på, at forudsætningen for, at borgerskabet kan udvikle sig til en herskende klasse, er, at det erobrer den politiske magt.

Kampen om den politiske magt er bestandigt og uløseligt forbundet med den politiske linie for løsningen af modsætningerne under socialismen. Når Mao Tsetung slår fast, at det er politikken, der har primatet over økonomien, at det er klassekampen, der er nøgleleddet, og at hovedfaren for den kapitalistiske genrejsning kommer fra de personer inden for partiet, der er slået ind på den kapitalistiske vej, så understreger han, at det er den politiske *linie*, der er afgørende.

Kampen mellem forskellige politi-

ske linier fra øverst til nederst i samfundet, fra centralkomiteen til folkekommuneproduktionsholdet, er i sidste instans udtryk for klassekampen. Det betyder ikke, at borgerskabet i alle sammenhænge umiddelbart er til stede. Borgerlige løsninger på modsætningerne under socialismen opstår spontant af selve de socialistiske produktionsforholds modsætningsfyldte karakter, og sådanne løsninger befordres desuden af den indflydelse, den borgerlige ideologi har, både som en sejlivet overlevering fra det gamle samfund og som en genspejling af den kapitalistiske side i de socialistiske produktionsforhold. Ideer som en udvidelse af bonusordninger og andre materielle incitamenter udtrykker en fastholdelse og konsolidering af den kapitalistiske side over for den kommunistiske strategi, der netop går ud på at nå målet, hvor man yder efter evne og modtager efter behov'.

10. 'De fire' og klassekampens fortsættelse under socialismen

I forbindelse med redegørelsen for, hvorledes teorien om klassekampens fortsættelse opstod i kamp mod teorien om klassekampens ophør, slog vi fast, at teorien om klassekampens ophør reflekterer borgerlige interesser.

Ikke mindst Chang Chun-Chiao og Yao Wen-Yuan, to af 'de fire', har gentagne gange understreget nødvendigheden af klassekampens fortsættelse, og deres politiske indflydelse var delvis forbundet med deres placering under den store proletariske kul-

turrevolution, som netop var en skærpet kamp mellem klasserne.

Men ligesom teorien om klassekampens uddøen repræsenterer borgerskabets interesser, på samme måde kan en »venstre-opportunistisk opfattelse af klassekampens skærpelse reflektere borgerskabets interesser.

Hua Kuo-Feng skriver:

»Motsætningen mellem den socialistiske vej og den kapitalistiske vej kommer ikke alene til udtryk i modsætningen mellem os og fjenden, men

i stor udstrækning i modsætninger indenfor folket. Vi må anvende diktaturets metode til at løse modsætningen mellem os og fjenden; men hvor det drejer sig om modsætninger inden for folket kan vi kun anvende den demokratiske metode til løsningen af dem, nemlig overbevisningens, opdragelsens, kritikens og selvkritikkens metode. En korrekt metode må blive anvendt i behandlingen af modsætningerne inden for folket for at sikre den daglige styrkelse af samlingen og enheden i folkets rækker.» (Si. 16)

Og Hua Kuo-Feng skriver om 'de fire' i denne sammenhæng:

»De 'fires bande' forkastede helt igennem formand Maos videnskabelige analyse af klasserne i det kinesiske samfund, forkastede fuldstændigt klasselinien for revolutionens fortsættelse under proletariats diktatur og skabte forvirring omkring de to forskellige typer af modsætninger, nemlig dem inden for folket og dem, der findes mellem os selv og fjenden.» (Si. 17)

Netop det sidste går som en rød tråd i anklagerne mod 'de fire'; de skabte kaos, forvirring og regulære terrortilstande ved at kalde enhver, der begik fejl, for klassefjender, de skærpede modsætningerne inden for folket og førte Kina til randen af en borgerkrig.

Der er intet ejendommeligt i, at en sådan »venstre«-linie opstår. Et led i at konsolidere sin egen magt er at kalde al kritik og alle modsætninger mellem 'sine egne' og andre for en skærpet klassekamp, for en modsætning mellem folket (én selv) og fjenden (de andre).

En sådan politik tjener objektivt og subjektivt til at konsolidere privilegie-

rede positioner og derigennem stræbe efter kontrollen med produktionsmidlerne. Det er borgerlig politik i radikalt klæbebon.

Afslutning

Med udgangspunkt i nogle hovedpunkter i Hua Kuo-Fengs kommentar til udgivelsen af bind 5 af Mao Tsetungs Udvalgte Værker har denne artikel søgt at trække nogle centrale spørgsmål omkring klassers og klassekamps fortsatte eksistens under socialismen op.

Teorien om klassekampens fortsættelse er opstået i kamp mod teorien om klassekampens ophør, således som denne fjelagtige teori blev udformet af Stalin og serne kanoniseret som underlag for den revisionistiske teori om hele folkets stat og hele folkets parti.

Teorien om klassekampens fortsættelse blev fremsat af Mao Tsetung i 1957 og udgør en af hovedhjørnestenen i Mao Tsetung-tænkningens videreudvikling af marxismen-leninismen. Teorien reflekterer eksistensen af antagonistiske klasser og kampen mellem dem i hele den socialistiske epoke. Den understreger, at socialismen er en overgangsfase mellem kapitalismen og kommunismen, og at de socialistiske produktionsforhold i sig selv udgør en modsætning mellem kapitalismen og kommunismen. F.kes. sår den kommunistiske strategi over for den fortsatte eksistens af værdiloven under socialismen. I den udstrækningen den kommunistiske linie sejrer over den borgerlige, negeres de socialistiske produktionsforhold. Indførelsen af kommunismen er således et resultat af klassekampens fortsættelse under socialismen.

bs.

1) Oversat fra engelsk på basis af Hua Kuo-Fengs artikel *Continue the Revolution under the Dictatorship of the Proletariat to the End, a study of Vol. 5 of the »Selected Works of Mao Tsetung.«* Hsinhua-News Weekly, nr. 19. 5. maj 1977 (Stockholm).

Anmeldelse:

DKP i 30'erne

På Forbundet Socialisternes forlag: Aurore der udkommet en bog om DKP i 30'erne med 3 historiestuderende som forfattere. Det er altid med en vis forhåbning, man læser en bog om dette emne, da det jo skorter på anvendelige fremstillinger om den revolutionære arbejderbevægelses historie i Danmark. Men lad det være sagt med det samme, man skuffes! *Man får ganske vist mange brugbare oplysninger om DKPs politik, især den faglige politik i 30'erne, men den sammenhæng det faglige arbejde sættes ind i og i det hele taget bogens metode, er fejlagtig.*

Herom senere.

Bogen skæmmes af, – især 1. del om Komintern – at være skrevet i et meget akademisk og også indforstået sprog. Jeg vil faktisk forholde mig tvivlende overfor, at folk uden forudsætninger i Kominterns historie vil få særlig stort udbytte ud af at læse bogen, da afsnittet om Komintern er det, som resten er bygget op ud fra.

Fagkritik

Udgangspunktet for forfatterne angives at være, at det er vigtigt for venstrefløjens at beskæftige sig med DKP's historie, at alternative fremstillinger er nødvendige, fordi det hidtil publicerede materiale om DKP er mangelfuldt. Endvidere er det deres hensigt

»... at fremlægge et konkret eksempel

DKP i 30'erne – på baggrund af Kominterns historie v. Bent Egaa Kristensen, Mogens Rüdiger Hansen og Hanne Rasmussen. Forlaget Aurora. København 1977.

på, hvordan man som historiker *kan* udføre en politisk relevant fagkritik og dermed bidrage til diskussionerne om, hvad fagkritik er« (s. 7) Altså er bogen i følge deres eget udsagn politisk relevant fagkritik og skrevet ud fra et historisk, materialistisk grundlag (s. 7).

Nu er det selvfølgelig meget værdifuldt, at nogen vil beskæftige sig med DKP af netop de grunde. Forskning i DKP's historie er i høj grad af betyd-

ning for udviklingen af en revolutionær politik i dag. I den udstrækning det overhovedet er muligt, må vi bruge erfaringerne fra dengang, og vi må samtidig gennem vores kritik af DKP finde rødderne til, at DKP degenererede til et revisionistisk parti.

Dette kan vi imidlertid *ikke* bruge den foreliggende DKP-bog til. Det skyldes først og fremmest, at de anvender en fejlagtig metode.

Metoden

For at forstå baggrunden for DKP's politik er det nødvendigt at indlede med en analyse af Komintern, fordi DKP som sektion under 3. Internationale var underlagt dette organ. *Men de 3 forfattere fremlægger ikke en analyse. De beskæftiger sig med visse aspekter i Kominterns udvikling: proletarisk internationalisme, kriseteorien, reformismeopfattelsen, enhedspolitikken.*

De gør også selv opmærksom på, at de ikke fremlægger en samlet analyse af Kominterns historie, at der er mange aspekter i udviklingen, de ikke tager op, og at Kominterns praksis så at sige ikke berøres. De er altså selv klar over begrænsningerne, men ikke desto mindre »glemmer« de øjensynligt undervejs, at der ikke er tale om en analyse, men kun om nogle udviklingstendenser, således som de opfatter dem.

Alligevel fælder de dom over og tager afstand fra den totale størrelse Komintern. Denne afstandtagen kommer også til at dække DKP.

Deres hypotese, deres fælles udgangspunkt, har uden tvivl været, at Komintern var ultrabureaukratisk, sovjetdomineret og sekterisk. Komintern dirigerede DKP og derfor var DKP »... et stalinistisk, militant reformistisk parti.« (s. 241). Denne forudfattede mening om Komintern og

dermed om DKP bliver afgørende for alle deres kommentarer og konklusioner: – alt bliver vendt og drejet, så det passer ind i, at DKP var et Komintern-skabt parti, som derfor *pr. definition* var sekterisk.

Tilsyneladende har forfatterne nogen sympati for Komintern i de tidlige år. Såvidt jeg kan se, skyldes det, at Komintern endnu da var en noget broget organisation med både erklærede kommunistiske og anarkosyndikalistiske sektioner.

Lenins død bliver for forfatterne ret skelsættende, da de herefter mener at kunne konstatere, at Komintern blev fuldkommen underlagt Sovjetunionens Kommunistiske Parti, (SUKP), at Komintern blev SUKP's instrument og faktisk udelukkende var baseret på at tilgodese Sovjetunionens interesser! I det lys ser de også, det de kalder doktrinen om socialisme i ét land, som de betragter som opgivelse af den proletariske internationalisme.

I teorien går de ind for det kommunistiske parti. Men dette skal efter deres opfattelse tillade fraktionsdannelser, de tager afstand fra en organisatorisk stramning af DKP, det er bureaukratisk, og de tager afstand fra, at lavere organer er underkastet højere.

I virkeligheden forkaster de den demokratiske centralismes principper. I praksis er de partifjendske.

Kritik af DKP

Forfatternes metodiske udgangspunkt kommer til at blokere for megen af den rigtige kritik, de fremsætter af DKP, netop fordi sammenhængen er ukorrekt.

Deres kritik af *Kominterns kriseopfattelse* er således berettiget. Kominterns fremlagde, at med den stigende krise for kapitalen radikaliseredes

masserne, ja, at der var en ligefrem sammenhæng mellem tiltagende krise og tiltagende mobilisering. Denne mekaniske analyse tog både DKP og den revolutionære fagopposition (RFO) til sig. Det er – som bogen påpeger – i det hele taget karakteristisk for DKP, at det *ukritisk* overtager Kominterns analyser, analyser som aldrig bliver tilpasset den konkrete danske virkelighed.

Da Komintern besluttede, at der skulle oprettes *RFO-grupper*, gik DKP ind i dette med brask og bram. Tanken var udsprunget i Tyskland, hvor arbejderne var splittet op i flere forskellige fagforeningsorganisationer, mens de danske arbejdere var organiseret i den samme fagforening. Dette giver ikke anledning til overvejelser i DKP; de nedprioriterer arbejdet i fagforeningerne og sætter alle kræfter ind på at oprette RFO-grupper.

Ydermere krævede RFO-grupperne tilslutning til et grundlag, der på mange punkter var identisk med DKP's samlede politik. P.g.a. denne sekterisme fik RFO-grupperne da heller ikke tag i en ret stor del af den danske arbejderklasse.

At DKP i perioden op til 7. verdenskongres i 1935 var et *sekterisk parti*, er der ingen tvivl om. Der er heller ingen tvivl om, at Kominterns status af overnationalt parti, der lagde de strategiske og ofte også de taktiske retningslinjer, havde uheldige følger for medlemssektionerne, i hvert fald for DKP. DKP tilpassede ikke analyserne på de danske forhold.

Men det er alligevel uomtvisteligt, at DKP i denne periode fik sit egentlige gennembrud. Det gør forfatterne mange krumspring for at »modbevise«, men resultatet er pauvert: »Vi vil derfor tage afstand fra, at der er tale om et gennembrud for DKP i denne periode. Vi mener, at kriteriet på et

gennembrud for et parti, der erklærer sig revolutionært, må være styrke i arbejderklassen og ikke vækst i antallet af medlemmer i al almindelighed, stemmetal ved valgene eller i antal abonnenter på partiets presse.« (s. 236)

Selv om de tre forfattere ikke er meget for at indrømme det, så havde DKP rent faktisk stor medlemstilgang, det fik to medlemmer valgt ind i folketinget, og Arbejderbladet blev dagblad! Det er som om, DKP ikke må have haft fremgang, fordi det ikke passer ind i deres teori om et kommunistisk parti! Det er også derfor, de må gribe til så absurde argumenter som, at fremgang på de nævnte områder ikke er udtryk for styrke i arbejderklassen!

Men at DKP p.g.a. sin sekteriske enhedspolitik og generelle undervurdering af reformismens indflydelse, ikke udnyttede sine muligheder for at opsamle den del af arbejderklassen, der ikke led af illusioner om socialdemokratiet – heri må jeg erklære mig enig.

Ukritisk historieskrivning

»DKP i 30'erne« lægger flot ud i forordet med at opstille følgende mål: politisk relevant fagkritik og diskussion af hvad fagkritik er.

De angiver at ville skrive ud fra den historiskes materialisme, men resultatet er, at de »ophæver« dele af Kominterns politik til at være en totalanalyse af Komintern. Denne »totalanalyse« presses så ned over hele DKP's politik.

De påberåber sig at ville bidrage til en afklaring af DKP's politik, men de tilslører og forvansker præmisserne for denne.

Det er ukritisk historieskrivning! Det er ukritisk, fordi det ikke hæver sig op over det primitive argumenta-

tionsniveau: Komintern var noget skidt, derfor var DKP noget skidt, og alt, hvad DKP rørte ved, lugtede! Og hvis det ikke lugtede, så gør forfatterne alt for at fremstille det i et dårligt lys!

Trods dyre ord og store armsving i forordet er det konkrete resultat ikke blevet den marxistiske historiskrivning, der er forfatternes intention. Dette er ikke i sig selv et spørgsmål

om man kan lide eller finder fremstillingens synspunkter sympatiske eller forkerte, det er et spørgsmål om metode – om det at tage et materialistisk udgangspunkt i forskningsprocessen eller et idealistisk. Uden at ville det, er det sidste blevet tilfældet i forbindelse med »DKP i 30'erne,« – Besværgelser i forordet, der peger i marxistisk retning gør det nu engang ikke!

H.

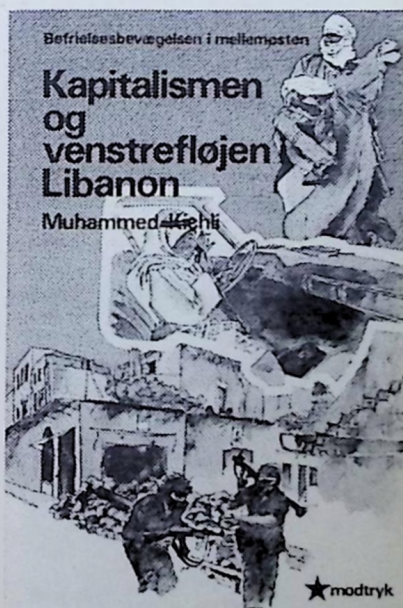
Anmeldelse af to libanonbøger

Omkring årsskiftet udkom der to bøger på dansk om Libanon: Muhammed Kichlis »Kapitalismen og venstre-fløjen i Libanon«, Modtryk 1976, og »Klassekampen i Libanon« redigeret af Forbundet mod Imperialismens Mellemøstkomite, forlaget Aurora 1976.

Kapitalismen og venstrefløjen i Libanon.

Modtryks bog er skrevet helt tilbage i 1967, så det er altså ikke en bog, der beskriver de sidste års kampe i Libanon. Bogen beskriver baggrunden for disse kampe: den libanesiske kapitalisme og konfessionalisme (1) og den libanesiske venstrefløj. Forfatteren Muhammed Kichli var i 1967 redaktør af ugeskriftet »Al-Hurria«, som var et uofficielt organ for Organisationen af libanesiske Socialister (nu opløst). Bogen er skrevet som et indlæg i en debat mellem forskellige venstrefløjsorganisationer. Forfatterens mål med bogen er at den bliver »et ansattpunkt til formidling af en virkelig progressiv, politisk praksis og bidrage til, at den libanesiske venstrefløj når frem til et politisk arbejdsprogram«. Dette mål opfylder bogen slet ikke, men den kan alligevel anbefales.

»Kapitalismen og venstrefløjen i Libanon« består af tre kapitler: 1.

Den libanesiske kapitalisme, 2. Den libanesiske venstrefløj og dens problemer, 3. Om konfessionalismens historie i Libanon.

Kapitlerne 1 og 3 er de bedste. De leverer en masse empirisk materiale, så man bedre er i stand til at forstå, hvad der er sket i Libanon de sidste par år og hvad der sker i dag. Første kapitel beskriver den specielle struktur, som den libanesiske kapitalisme

som gør, at bogen er brugbar.

Og det på trods af, at bogens vel nok vigtigste kapitel, kapitel 2, samtidig er det svageste og dårligste, som sagt indgår det i en debat mellem de libanesiske venstrekræfter i 1967. Det er et forslag til disse kræfter om at nå frem til enhed. Kichli forestiller sig, at »samlingen af den libanesiske venstrefløj skal føre frem til et nyt socialistisk parti« (s. 88). Og videre:

»Muhammedanske militærfolk i mortérkamp i nærheden af Starco-bygningen i Beirut« — gengivelse af ét af bogens mange fotografier.

har: en opsvulmet servicesektor som er meget afhængig af banksektoren.

Resultatet er en ustabil økonomi, som let rammes af kriser, og som mangler evnen til at udvikle andre sektorer, først og fremmest landbrug og industri.

Tredje kapitel gennemgår kort, hvordan konfessionalismen har udviklet sig igennem tre perioder af Libanons historie feudalismen, koloniperioden og kapitalismen (forfatterens egen inddeling). Begge kapitler er spændende og oplysende læsning,

»Realiseringen af denne enhed knytter sig an til følgende betingelser:

1. Enhver venstre-organisation må erklære sig parat til at integreres i en anden, uanset deres størrelse...
2. Det må lykkes at revidere de hidtidige analyser af den libanesiske virkelighed i rammerne af diskussion og kritik, for at nå til en fælles analyse, anerkendt af alle, en analyse, der sammenfatter venstrefløjens forskellige og mangfoldige positioner...
3. Venstre-organisationerne må ikke gribe ind i konflikterne mellem soci-

alistiske lande, incl. den sino-sovjetiske konflikt. Libanon er ikke det rigtige sted for at undersøge den konflikt«!

Ja, man får lyst til at sætte et ud-råbstegn efter en sådan smøre, for hvad er dette andet end ord og ord, som ikke lader sig realisere? Hvad er det andet end »fusionsteori« og »tværmarxisme«, som vi kun kender alt for godt fra vores egen danske »venstrefløj«. Vi hælder bare de mange forskellige analyser og strategier ned i samme gryde, og ud kommer så det revolutionære gennemsnitsparti!

Naturligvis kan revolutionære og reformister indgå en taktisk enhed på enkeltspørgsmål, det har de også gjort mange gange i Libanon, men revolutionære kan ikke indgå en strategisk enhed med reformister i et og samme

parti uden at give afkald på deres revolutionære strategi. Det parti, der kommer ud af en sådan samling, vil ikke blive socialistisk, men blot og bart reformistisk. Kichlis forslag er at hoppe over, hvor gærdet er lavest, det er at forsøge at gå uden om væsentlige reelt eksisterende modsætninger. F.eks. er »den sino-sovjetiske konflikt« ikke en modsætning mellem socialistiske lande, men en modsætning mellem marxisme og revisionisme, en modsætning som de libanesiske angivelige venstrekræfter ikke kan sætte sig ud over, fordi den naturligvis også spiller ind i den libanesiske klassekamp.

Trods den fejlagtige politiske linje, der kommer åbent frem i kapitel 2, kan bogen altså anbefales for dem, der ønsker at vide mere om baggrunden for krigen i Libanon i dag.

»Klassekampen i Libanon«

Anderledes stiller det sig med bogen fra Aurora. Klassekampen i Libanon« er en samling artikler dels fra Forbundet mod Imperialismens (2) blade, dels fra Forbundet Socialisternes blad Socialisten, derudover er der interviews med medlemmer af PFLP (Folkefronten til Palæstinas Befrielse) (3) og diverse dokumenter. Artiklerne spænder over perioden fra efteråret 1973 (efter Oktoberkrigen) til efteråret 1976 (Riyad-aftalen (4)), og omhandler

1. »Fredes«forhandlingerne efter Oktoberkrigen.
2. Klassekampen i Libanon – udvikling og perspektiver.
3. De politiske linjer i den palæstinensiske befrielsesbevægelse.

I følge forfatterne skulle hovedvægten ligge på afsnit 2, klassekampen i Libanon, men det er ikke det indtryk, man får, når man læser bogen. Ho-

vedvægten ligger nærmere på angreb på PLOs ledelse, på »afsløringer« af PLO-ledelsens forræderi over for de palæstinensiske masser.

Vurderingerne ligger meget tæt op ad PFLPs og Den Afvisende Fronts (5) kritik af de såkaldte kapitulationister, det vil især sige PLO-ledelsen. At være kapitulationist betyder, at man går ind for en accept af Israel, accept af en ministat til palæstinerne, dvs. Vestbredden i stedet for hele Palæstina. Et skridt på vejen til denne ministat skulle være »freds«forhandlinger i Geneve med PLO og Israel ved samme bord, og med USA og Sovjetunionen som mødedirigenter (Gåseøjene omkring fredsforhandlinger skyldes, at det med de nuværende styrkeforhold er forhandlinger på imperialismens præmisser, og en evt. fred vil derfor blive en imperialistisk fred).

Her er det imidlertid værd at bemærke, at kun DFLP (Demokratisk Front) (6) har talt for en ministat. PLO-ledelsen har aldrig entydigt talt om at palæstinerne skulle tage til takke med en ministat. Ej heller har de talt for at deltage i Genforhandlinger. Omvendt må man give FMI ret i deres kritik af PLO-ledelsen for ikke klart at have taget afstand fra Geneveforhandlinger, men kun uklart at have sagt, at det ikke var aktuelt, så længe Israel ikke havde anerkendt PLO, og så længe PLO ikke havde fået en invitation.

Men er det et grundlag at kalde PLO-ledelsen for kapitulationister på? Lad os se lidt på, hvad der skete på Det Palæstinensiske Nationalråds møde i marts. Nationalrådet (PNR) afviste FN resolution 242 som forhandlingsgrundlag, denne resolution taler om palæstinerne som flygtninge, ikke som et folk med nationale rettigheder. PNR besluttede at fort-

sætte kampen, primært den væbnede. PNRs mål er uændret: for befrielse af *alle* besatte områder, nej til anerkendelse af Israel. Har »kapitulationisterne« kapituleret? Nej, PLO står enigt om at fortsætte kampen, og vil uddybe den organisatoriske enhed i den kommende tid. Men dermed er den hellige grav selvfølgelig ikke velforvaret, PLO er fortsat udsat for et vældigt pres, først og fremmest fra de to supermagter, og PLO indeholder – som enhver front gør – også højrekræfter, som vil være tilbøjelige til at vakle og give op. Faren er så meget desto større, idet PLO ikke er ledet af et stærkt og hårdet kommunistisk parti, som kan holde fronten på sporet.

Et andet punkt, hvor forfatterne til »Klassekampen i Libanon« (og PFLP) er på afveje, er i spørgsmålet om PLOs og palæstnensernes stilling til kampene i Libanon. Forfatterne kritiserer gentagne gange PLO-ledelsen for at arbejde for våbenhviler og for at holde palæstnenserne uden for kampene.

Men hvad skulle PLO-ledelsen da have gjort? Skulle den have kastet de palæstinensiske styrker ind i kampene for at knuse falangisterne og befri Libanon? Nej, Libanons befrielse må være libanesernes værk. Palæstinerne skal ikke føre kampen for dem, palæstinerne skal koncentrere kræfterne om at befri deres hjemland, Palæstina. Naturligvis skal de også støtte de nationale og demokratiske kræfter i Libanon, men dette er en sekundær opgave.

Et tredje punkt, jeg vil trække frem, er forfatternes stilling til Sovjetunionen. Sovjet nævnes kun ganske få steder, f.eks. side 13 i en opremsning af faktorer der har været afgørende for udviklingen i Mellemøsten: »...2. De imperialistiske magters interesser i området. 3. Sovjets inte-

resse i området«.

Det kan tolkes på to måder: 1. Der hersker enighed i FMI og FS om, at Sovjet *ikke* er en imperialistisk magt. 2. FMI og FS er uafklarede på dette spørgsmål, og forsøger at klare skærene ved kun at tale om Sovjets »interesse« uden at definere denne interesse nærmere. Lad os håbe, det er den anden fortolkning, der er den rigtige, så er der dog håb endnu. Men lad nu det være. Tilbage står, at forfatterne ikke afslører Sovjetunionen som det den er: en fjende af det palæstinensiske folk. Sovjets Mellempolitiske politik går jo blandt andet ud på: støtte til Israel i form af en masse immigranter, støtte til en ministat på Vestbredden og anerkendelse af Israel, støtte til den syriske invasion i Libanon juni 1976 (senere tog Sovjet afstand for ikke at tabe ansigt), angreb på befrielsesbevægelsen for at være

ekstremistisk.

Forfatterne skriver i deres forord »... vi mener.. at de grundlæggende vurderinger og den grundlæggende opfattelse af konfliktens indhold med alt større tydelighed har vist deres holdbarhed«.

Ud fra ovenstående mener jeg ikke, at vurderingerne er holdbare, og artiklerne er derfor heller ikke anvendelige til at forstå konfliktens indhold. Tilbage står et interview (oversat fra et amerikansk tidsskrift) med en PFLPer om krigen i Libanon, som er meget informativt, samt et appendix med en kronologi over begivenhederne og en række vigtige dokumenter, såsom PLOs program fra januar 1973, PLOs 10-punktsprogram fra juni 1974, Riyad-aftalen, og endelig en række kort over Libanon.

Disse ting er gode at have, men det er meget at give 25 kr. for dem!

K.

Noter til anmeldelse af to Libanonbøger

(1) *Konfessionalisme. Politisk balancegang mellem de forskellige religiøse grupper. Politiske og administrative stillinger fordeles mellem de forskellige religiøse grupper og sekter efter bestemte forholdstal, forholdstal som begunstiger de kristne til trods for at muhammedanerne udgør befolkningsflertallet. Konfession = trosretning.*

(2) *Forbundet mod Imperialismen. Sammenslutning af Palæstinakomiteen og Indokinakomiteerne. General antiimperialistisk organisation, som hævder at fremlægge et samlet marxistisk-leninistisk syn på imperialismen.*

(3) *PFLP. Blev kendt på flykapringer, men denne aktionsform har PFLP dog forladt for flere år siden. Hævder at være et marxistisk-leninistisk parti, næststørste organisation inden for PLO, vigtigste organisation i Den Afvisende Front, se note 5.*

(4) *Riyad-aftalen. Bekræfter PLOs ret til at være i og operere fra Libanon, og understreger PLOs linje ikke at blande sig i arabiske landes indre anliggender.*

(5) *Den Afvisende Front. En opposition inden for PLOs rækker som opstod i efteråret 1974, da tre organisationer PFLP, PFLP-GC og ALF trak sig ud af PLOs eksekutivkomite i protest mod dennes manglende klare afstandtagen fra »freds«-forhandlinger. I Den Afvisende Front indgår også PSF (Popular Struggle Front) som står uden for PLO. Efter Nationalrådets møde i marts sidder PFLP-GC og ALF atter i eksekutivkomiteen.*

(6) *DFLP. Pro-sovjetisk organisation, som har ført en noget vaklende politik.*

Udfyld denne kupon og send den til FORLAGET
OKTOBER

BREV

Jeg ønsker at tegne et årsabonnement
(6 numre) på KOMMUNISTISK TIDS-
SKRIFT, fra og med nr. (sæt x):

3/77 ☐

4/77 ☐ (udkommer 25.8.)

Abonnementsbeløbet: 75,- kr.
indbetales senest 10 dage efter mod-
tagelsen af første nummer.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. og by: _____

Postbesørges
ufrankeret
OKTOBER
betaler
porto

213

Forlaget OKTOBER
Studiestræde 24
1045 København K

klip til bladets kant

Reserveret Postvæsenet

15

DIN AVIS I KLASSEKAMPEN

KOMMUNISTISK ARBEJDERPARTI's AVIS

ABONNÉ !

Ring (01) 1464 04

KAP

tegn abonnement på ARBEJDERAVISEN

Udover at udgive KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT, som nu udkommer 6 gange om året, så udgiver KAP ARBEJDERAVISEN, der nu er blevet ugeavis.

ARBEJDERAVISEN konkretiserer KAP's grundlag i forhold til de konkrete kampe, der finder sted. I ARBEJDERAVISEN er der støtte til kampene på arbejdspladserne, til boligkampen, uddannelsessøgendes kamp, kvindekampen. I ARBEJDERAVISEN er der artikler om den udenrigspolitiske situation, udviklingen i Kina og Albanien. Der er blevet rejst en debat i avisen om kunst og kultur. Vi har bragt artikler om den overordnede politiske situation i Danmark.

Det er vigtigt at følge med og holde sig orienteret om de kampe, der dagligt foregår. Det er i de daglige kampe, at den revolutionære strategi konkretiseres.

Læs ARBEJDERAVISEN! —
Abonnér på ARBEJDERAVISEN!